

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност, банкарска регулатива и решавање банки

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2019 ГОДИНА***

август 2019 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	6
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	7
II. Ризици во банкарското работење.....	10
2. Кредитен ризик.....	11
2.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	12
2.2. Потенцијални извори на идно остварување на кредитниот ризик	19
2.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик.....	24
3. Ликвидносен ризик.....	27
3.1. Динамика и состав на ликвидните средства	27
3.2. Показатели за ликвидноста	31
3.3. Рочна структура на средствата и обврските	33
3.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови.....	34
4. Валутен ризик	36
5. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	40
6. Ризик од несолвентност	45
6.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите	45
6.2. Динамика и структура на сопствените средства на банкарскиот систем.....	48
6.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови.....	50
IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	52
1. Активности на банките	53
1.1. Кредити на нефинансиските субјекти	55
1.2. Депозити на нефинансиските субјекти	59
1.3. Останати активности.....	61
2. Профитабилност	66
2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем	66
2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон	71
АНЕКСИ.....	73

Резиме

Подобрувањето на показателите за ликвидноста и солвентноста и натамошното јакнење на отпорноста на банкарскиот систем, во најголема мера, го одбележаа првиот квартал од 2019 година. Во првото тримесечје од 2019 година, активата на банкарскиот систем се зголеми за 0,9%, што е идентично со растот остварен во првиот квартал од минатата година. На страната на пасивата, изворите на финансирање со потекло од матичните субјекти, депозитите од пензиските фондови и добивката остварена во првиот квартал од годината најмногу придонесоа за кварталниот раст на изворите на средства. Покрај тоа, една банка спроведе емисија на нови обични акции, додека две банки издадоа обврзници, што, исто така, даде придонес за кварталното зголемување на изворите на финансирање на банките и нивно проширување со нови стабилни извори на финансирање на банкарските активности. На страната на активата, најголемиот дел од новоприбраните извори на средства беа пласирани во ликвидни финансиски инструменти, пред сè во депозити преку ноќ кај Народната банка и во македонските еврообврзници издадени на странските пазари, но и во кредити на нефинансискиот сектор.

Во првиот квартал од 2019 година, кредитната и депозитната активност на банките со нефинансискиот сектор растеа забавено во споредба со претходното тримесечје, што е вообичаено за овој период од годината и во најголем дел се поврзува со одредени сезонски фактори. Сепак, во споредба со динамиката во вкупната кредитна и депозитна активност забележана во првиот квартал од изминатите неколку години, остварувањата на банките во првото тримесечје од оваа година се малку подобри. Депозитите од нефинансиските субјекти се задржаа на речиси исто ниво, наспроти остварениот пад во првите тримесечја од 2016, 2017 и 2018 година. Депозитите од домаќинствата се зголемија за 0,6%, најмногу како резултат на растот на девизните депозити по видување и на денарските и девизните долгорочни депозити. Депозитите од нефинансиските друштва забележаа квартален пад од 1,9%, најмногу под влијание на сезонските ефекти. Најголем придонес во кварталниот пад на корпоративните депозити имаше намалувањето на краткорочните депозити, додека извесен раст бележат девизните депозити по видување и денарските долгорочни депозити од овој сектор. Кредитите на нефинансиските субјекти се зголемија за 0,8%, во првиот квартал од 2019 година, што е подобро остварување во споредба со растот на кредитите забележан во првите тримесечја од 2016, 2017 и 2018 година. Од секторски аспект, кварталниот раст на кредитите на нефинансискиот сектор во целост се објаснува со зголеменото кредитирање на домаќинствата, коешто оствари раст од 1,8%, и тоа претежно денарското долгорочно кредитирање на овој сектор. Корпоративното кредитирање минимално се намали, за 0,1%, во првото тримесечје од годината, како резултат на кварталниот пад на денарските краткорочни кредити на претпријатијата, при истовремено зголемување на девизните краткорочни и денарските долгорочни кредити со девизна клаузула на овој сектор.

Остварувањето на кредитниот ризик, отсликано преку растот на нефункционалните кредити (1,3%), забави во првиот квартал од 2019 година, во споредба со последниот квартал од 2018 година (6,8%). Поголемиот дел (од речиси 80%) од кварталниот раст на нефункционалните кредити отпаѓа на зголемувањето на овие кредити кај нефинансиските друштва, коешто беше распоредено кај повеќе дејности (градежништвото, трговијата, стручните, научни и техничките дејности и кај одделни гранки од индустриската дејност). Сепак, и нефункционалните кредити на домаќинствата бележат зголемување во првото

тримесечје од 2019 година (за 1,4%), што е последица на растот на нефункционалните потрошувачки, но и на нефункционалните кредити за набавка и реновирање на деловен, како и на станбен простор. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти се задржа на истото ниво (од 5,2%), како и на 31.12.2018 година, при непроменетост на овој сооднос кај домаќинствата (2,3%) и минимален раст, од 0,1 процентен поен, кај нефинансиските друштва (8,1% на 31.3.2019 година). Високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста се одржа и во првиот квартал од 2019 година (76,5%), што при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентното работење на банките, од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити.

Показателите за ликвидноста на банкарскиот систем забележаа подобрување, во услови на солиден квартален раст на ликвидните средства на банките (3,3%). Во структурата на ликвидните средства, најголем квартален раст забележаа депозитите преку ноќ кај Народната банка и пласманите во државни обврзници. Истовремено, средствата на кореспондентните сметки во странски банки и пласманите во државни записи се намалија на квартална основа. И натаму, ликвидните средства учествуваат со околу една третина во вкупните средства на банките, покриваат речиси 55% од краткорочните обврски и 60% од вкупните депозити на домаќинствата. Истовремено, показателот за соодносот меѓу кредитите и депозитите на банкарскиот систем се одржува на ниво пониско од 87%.

Добивката на банкарскиот систем остварена во првите три месеци од 2019 година е преполовена во споредба со добивката остварена во истиот период од претходната, 2018 година. Ваквите движења се, во најголема мера, последица на влијанието на настани од еднократен карактер присутни во првото тримесечје од 2018 година (со нив се објаснуваат речиси 90% од падот на добивката). Сепак, дури и да се изолира нивниот ефект, остварената добивка во првиот квартал од 2019 година е помала (за 9,4%), во споредба со истиот период од претходната година, што, пак, најмногу произлегува од намалувањето на капиталните добивки од продажби на средства и на нето каматните приходи (заради пад на каматните приходи при истовремен раст на каматните расходи), како и од зголемувањето на оперативните трошоци на банките. Заклучно со 31.3.2019 година, стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви на банкарскиот систем изнесуваа 1,5% и 13,5%, соодветно (наспроти, 3,1% и 28%, за првите три месеци од 2018 година), додека соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи изнесува 50,9% (42,2%, за истиот период од минатата година).

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем бележат подобрување, што произлегува од новите емисии акции и обврзници (коишто исполнија услови да се вклучат во пресметката на сопствените средства) и реинвестирањето на добивките во капиталот на банките. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем изнесува 17% на 31.3.2019 година (16,5% на 31.12.2018 година), додека соодносот меѓу најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) и активата пондерирана според ризиците изнесува 15,4% (15% на 31.12.2018 година). На агрегирано ниво, банкарскиот систем располага со „слободен“ капитал, над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум, чиешто учество изнесува 10,5% од вкупните сопствени средства (8,6% на 31.12.2018 година).

Директните изложености на банкарскиот систем на валутен ризик и ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се сè уште мали и учествуваат со 1,8% и 5,6%, соодветно, во вкупните сопствени средства. Индиректната изложеност на овие ризици, којашто произлегува од присуството на кредити со валутна компонента (41,5% на 31.3.2019) и кредити со прилагодливи и променливи каматни стапки (76,1% на 31.3.2019) во портфолијата на банките е значителна и забележа извесно зголемување во првиот квартал од 2019 година.

Народната банка и натаму внимателно ги следи движењата и ризиците присутни во банкарскиот систем и доколку оцени дека постои потреба за ограничување на одделните ризици, ќе преземе соодветни мерки.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 31.3.2019 година, во Република Северна Македонија функционираат петнаесет банки, што е непроменет број во споредба со претходниот квартал. Бројот на банки во претежна странска сопственост (единаесет банки) и бројот на подружници на странски банки (шест банки), исто така, е непроменет.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 31.3.2019 година)

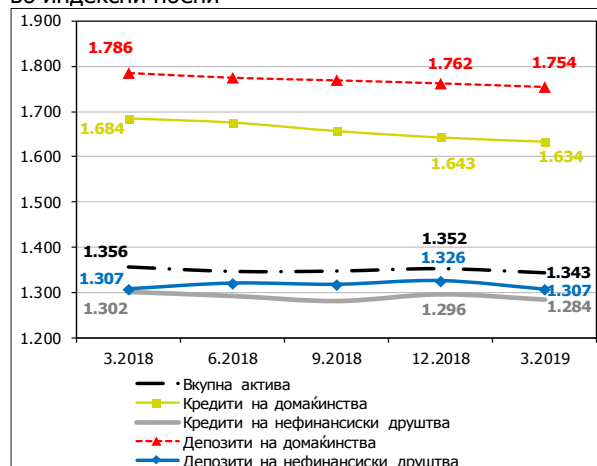
во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	42.252	73,1%	364.107	71,7%	259.216	80,4%	261.470	70,4%	17.965	76,3%	5.219	78,4%
- подружници на странски банки	6	36.430	63,0%	294.397	57,9%	210.867	65,4%	214.580	57,8%	15.170	64,5%	5.172	77,7%
- Австрија	1	2.294	4,0%	22.106	4,4%	15.222	4,7%	13.031	3,5%	937	4,0%	172	2,6%
- Бугарија	1	1.184	2,0%	9.571	1,9%	6.534	2,0%	6.813	1,8%	374	1,6%	-5	-0,1%
- Грција	1	11.458	19,8%	92.385	18,2%	67.228	20,8%	74.964	20,2%	5.452	23,2%	2.295	34,5%
- Словенија	1	11.076	19,2%	81.125	16,0%	55.828	17,3%	64.430	17,3%	4.486	19,1%	1.502	22,6%
- Турција	1	6.704	11,6%	49.164	9,7%	35.783	11,1%	28.451	7,7%	2.112	9,0%	679	10,2%
- Франција	1	3.714	6,4%	40.047	7,9%	30.272	9,4%	26.891	7,2%	1.809	7,7%	528	7,9%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	5.822	10,1%	69.710	13,7%	48.349	15,0%	46.890	12,6%	2.795	11,9%	47	0,7%
- Бугарија	2	2.312	4,0%	23.432	4,6%	15.938	4,9%	16.407	4,4%	1.090	4,6%	273	4,1%
- Германија	1	2.603	4,5%	28.058	5,5%	20.801	6,4%	16.723	4,5%	915	3,9%	131	2,0%
- Швајцарија	2	907	1,6%	18.220	3,6%	11.610	3,6%	13.760	3,7%	790	3,4%	-357	-5,4%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	15.550	26,9%	143.946	28,3%	63.382	19,6%	109.993	29,6%	5.570	23,7%	1.437	21,6%
- приватна сопственост	3	12.948	22,4%	134.474	26,5%	63.341	19,6%	109.993	29,6%	5.452	23,2%	1.399	21,0%
- државна сопственост	1	2.601	4,5%	9.472	1,9%	41	0,0%	0	0,0%	118	0,5%	38	0,6%
Вкупно:	15	57.801	100,0%	508.054	100,0%	322.598	100,0%	371.463	100,0%	23.535	100,0%	6.655	100,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2018-31.3.2019 година).

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2019 година, банките во претежна странска сопственост го зајакнаа своето најголемо учество во повеќето категории активности. Исклучок се депозитите од нефинансиски субјекти, каде што учеството на банките во претежна странска сопственост се намали, на квартална основа (за 1,4 процентни поени), но и натаму е најголемо (70,4%). Од друга страна, банките во претежна странска сопственост имаат највисоко учество во кредитите на нефинансиски субјекти (80,4%) и во вкупниот финансиски резултат (78,4%).

Трендот на намалување на концентрацијата во банкарскиот систем

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте најголеми банки во проценти

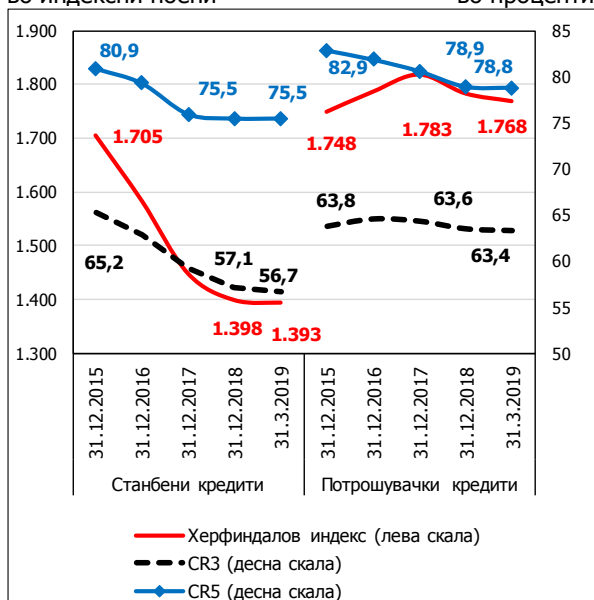
Позиција	31.3.2019		31.12.2018	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	56,8	74,4	57,3	74,5
Кредити на домаќинства	60,3	77,5	60,3	77,7
Кредити на нефинансиски друштва	49,0	72,4	49,9	72,3
Депозити на домаќинства	69,3	79,8	69,6	80,0
Депозити на нефинансиски друштва	49,7	75,9	50,7	75,5
Финансиски резултат*	75,8	94,0	79,6	94,4
Вкупни приходи*	61,1	77,8	62,6	78,2

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2018 - 31.3.2019 година).

Графикон бр. 2

Концентрација на пазарот на станбените и на потрошувачките кредити во индексни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

мерена според Херфиндаловиот индекс¹, продолжува и во првиот квартал од 2019 година. Така, кај сите анализирани категории, Херфиндаловиот индекс се намали за десетина индексни поени и е на умерено ниво².

На квартална основа, показателите за учеството на трите и петте најголеми банки во банкарскиот систем во одделните категории активности го потврдуваат трендот на намалување на концентрацијата³.

И концентрацијата на пазарот на станбени кредити бележи позначително намалување во изминатите неколку години (од 31.12.2015 до 31.3.2019 година), што упатува на позасилено заострување на конкуренцијата меѓу банките за станбените кредити, како најбрзорастечки кредитен производ во анализираниот период. Наспроти тоа, пазарот на потрошувачките кредити е поконцентриран. Вкупното пазарно учество на трите банки со највисоки учества во вкупните потрошувачки кредити речиси и не е променето во анализираниот период. Од друга страна, Херфиндаловиот индекс, пресметан за потрошувачките кредити, најнапред бележи раст, во периодот меѓу 2015 и 2017 година, но во првиот квартал од 2019 година, повторно се враќа на нивото остварено на 31 декември 2015 година. Извесно надолно придвижување се забележува кај показателот ЦР5, којшто го мери вкупното учество на петте банки со највисоки учества во вкупните потрошувачки кредити.

Разликата помеѓу банките во однос на нивното учество во вкупната актива и натаму е висока, иако има минимално квартално намалување на распонот помеѓу банката со највисоко (22,7%) и банката со најниско

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

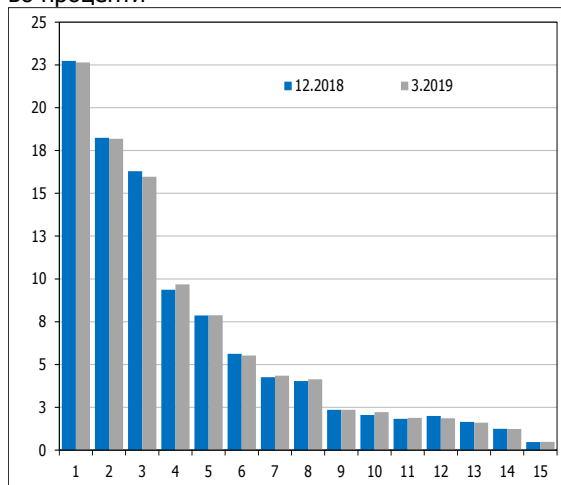
вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

² Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за умерено.

³ Исклучок се показателите ЦР5 за кредитите и депозитите на нефинансиските друштва, коишто на квартална основа се зголемија за минимални 0,1 и 0,2 процентни поена, соодветно.

Графикон бр. 3

Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

учество (0,5%) за 0,1 процентен поен. Пазарното учество во вкупната актива на трите најголеми банки во системот се намали за половина процентен поен, што беше распоредено кај секоја од трите најголеми банки. И две средни банки (најголемата и најмалата средна банка во системот) бележат намалување на пазарните учества, додека кај сите останати банки, пазарните учества малку се зголемија или беа речиси непроменети, како и на 31.12.2018 година. Десет банки во системот имаат поединечни пазарни учества помали од 5% (нивното заедничко пазарно учество изнесува 25,6%), додека петте најмали банки во системот имаат пазарно учество од 7,1% на 31.3.2019 година.

II. Ризици во банкарското работење

1. Кредитен ризик

Остварувањето на кредитниот ризик, отсликано преку растот на нефункционалните кредити, позначително забави во првиот квартал од 2019 година, кога нефункционалните кредити пораснаа за 1,3% (6,8% во последниот квартал од 2018 година), со што учеството на овие кредити во вкупните кредити на нефинансискиот сектор се задржа на идентично ниво и изнесува 5,2%. Во кредитното портфолио на домаќинствата, нефункционалните кредити пораснаа двојно побрзо во споредба со растот во претходниот квартал, како последица на зголемувањето на нефункционалните кредити за потребите на потрошувачка и за набавка и реновирање станбен и деловен простор, при истовремен пад на останатите нефункционални кредити на домаќинствата. Наспроти ова, нефункционалните кредити на нефинансиските друштва растеа прилично побавно, во споредба со зголемувањето во четвртото тримесечје од 2018 година, при дивергентни движења кај одделни дејности. И во првиот квартал од 2019 година, се одржа високата покриеност на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредноста (76,5%), што при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентното работење на банките.

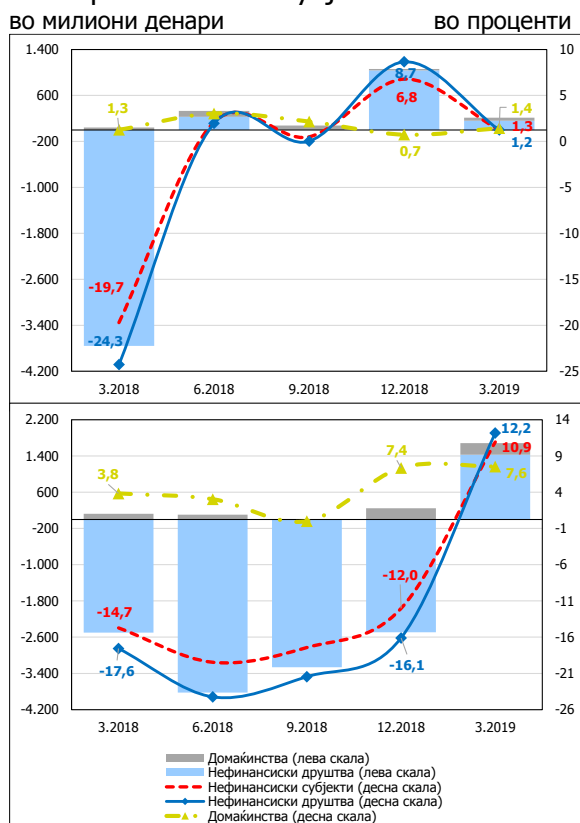
Кредитната поддршка на домаќинствата бележи релативно висок и стабилен раст со оглед на позитивните ефекти од поголемата дисперзираност на ризиците од аспект на висината на кредитите и бројот на клиентите, солидната наплата и следствено, добриот и постојан квалитет на кредитното портфолио на домаќинствата, во услови на сè уште ниска задолженост на овој сектор. Сепак, кај кредитирањето на домаќинствата се издвојуваат и се комбинираат неколку карактеристики коишто потенцијално може да претставуваат иден извор на кредитниот ризик: претежно долгите рочности, сè уште високото учество на кредитите со валутна компонента, примената на променливи каматни стапки и присуството на прилагодливи каматни стапки во кредитните договори, поголемата концентрација на долгот кај домаќинствата со пониски примања и олеснувањето на барањето за висината на соодносот меѓу месечната обврска за отплата на кредитот и доходот на физичките лица, пред сè кај потрошувачките кредити (кај некои од банките). Народната банка постојано ги следи движењата кај потрошувачките кредити и е подготвена, доколку оцени дека постои потреба за ограничување на ризиците од растот и олеснетите услови на потрошувачкото кредитирање, да преземе соодветни мерки.

Во првиот квартал од 2019 година, кредитите на нефинансиските друштва се речиси непроменети, при главно побавен и попроменлив раст на овие кредити, во споредба со кредитирањето на домаќинствата. Квалитетот на овој дел од кредитното портфолио, во голем дел е условен од деловните остварувања на клиентите од трите најзначајни економски дејности (трговската дејност, индустријата и градежниот сектор). И покрај извесните подобрувања во остварувањата на претпријатијата, не треба да се занемарат послабата ликвидност и оперативна ефикасност на корпоративниот сектор. Покрај тоа, релативно високото учество на кредитите со еднократна отплата на главницата, на кредитите со одобрен грејс-период и на кредитите со пролонгирана рочност,

бара внимателно да се следат ризиците поврзани со кредитирањето на овој сектор, при што треба да се имаат предвид деловниот циклус и видот и намената на проектот што се финансира.

1.1. Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Графикон бр. 4
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2019 година, вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор се зголемија за 1,3% (208 милиони денари), што е побавно за пет пати во споредба со растот забележан во последниот квартал од 2018 година. Анализирани по одделни кредитни портфолија, нефункционалните кредити бележат забрзан раст кај домаќинствата и значително забавено зголемување кај нефинансиските друштва.

Нефункционалните кредити на домаќинствата порасна за 1,4% или за 52 милиона денари, односно двојно побрзо во споредба со растот од претходниот квартал. Овој раст речиси во целост им се припишува на нефункционалните потрошувачки кредити (коишто се зголемија за 49 милиони денари, или за 2,2%), што може да е показател за одредено остварување на ризиците од побрзиот раст и олеснетите услови кај потрошувачкото кредитирање во изминатиот период. Сепак, кварталниот раст на нефункционалните потрошувачки кредити бележи извесно забавување во последните неколку квартали⁴. Истовремено, нефункционалните станбени кредити се зголемија во првиот квартал од 2019 година за 11 милиони денари (или за 2,5%), откако во изминатите три години овие кредити главно одржуваа надолна квартална динамика. За одбележување е и зголемувањето на нефункционалните кредити за набавка и реновирање деловен простор (од 17 милиони денари, или 76,5%)⁵. Сепак, растот на нефункционалните кредити на домаќинствата

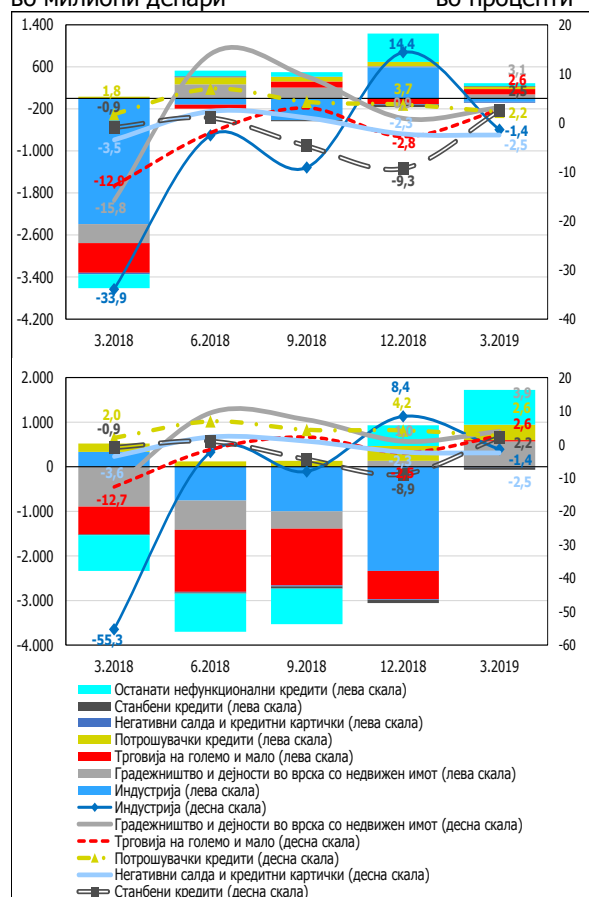
⁴ Кварталниот раст на нефункционалните потрошувачки кредити изнесуваше 131 милион денари, или 7,0%, 87 милиони денари, или 4,3% и 78 милиони денари, или 3,7%, во вториот, третиот и четвртиот квартал од 2018 година, соодветно.

⁵ Во претходните три квартали овие кредити бележеа надолно поместување.

за потребите на потрошувачката и за набавка и реновирање станбен и деловен простор, делумно е неутрализиран од намалувањето на останатите нефункционални кредити на домаќинствата⁶.

Графикон бр. 5

Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во милиони денари во проценти

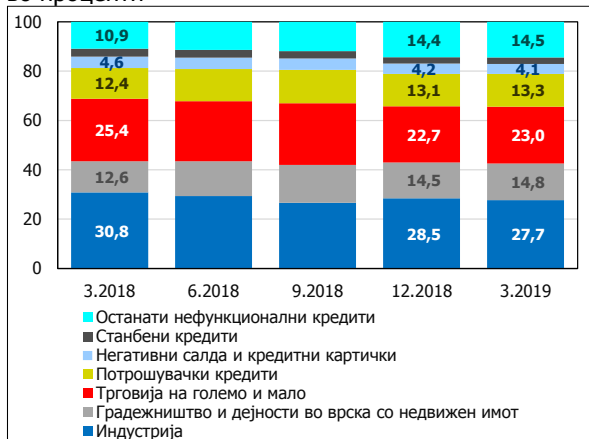
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

По значителниот раст забележан во последниот квартал од 2018 година (од 1.035 милиони денари, 8,7%), растот на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва беше значително побавен во првиот квартал од 2019 година (за 161 милион денари, или за 1,2%). Анализирани по одделни дејности, највисок апсолутен квартален раст забележаа нефункционалните кредити на клиентите од трговската дејност (од 99 милиони денари, или 2,6%) и градежниот сектор (од 75 милиони денари, или 3,1%), следени од растот на нефункционалните кредити на клиентите од „текстилната индустрија“ (52 милиона денари, или 11,1%), „хемиската индустрија“ (49 милиони денари, или 18,1%) и „стручните, научните и техничките дејности“ (39 милиони денари, или 21,6%). Кај сите претходно наведени дејности, растот на нефункционалните кредити произлегува од неисполнување на кредитните обврски на неколку поголеми клиенти од соодветната дејност. Наспроти ова, во првиот квартал од 2019 година, нефункционалните кредити кај преостанатите индустриски гранки бележат намалување, со најизразен пад кај дејностите „производство на метали, машини, алати и опрема“ (од 85 милиони денари, или 74,2%), „снабдување со електрична енергија, гас, пара и климатизација“ (од 38 милиони денари, или 2,6%), „останата преработувачка индустрија“ (од 33 милиони денари, или 2,9%) и угостителската дејност (од 25 милиони денари, или 10,2%). Гледано од аспект на целокупната индустриска дејност, нефункционалните кредити бележат мал пад (од 66 милиони денари, или 1,4%), по значителниот пораст во претходниот квартал

⁶ Кварталното намалување на нефункционалните кредитни картички и негативни салда на тековни сметки изнесува 17 милиони денари или 2,5%, додека намалувањето на нефункционалните автомобилски кредити изнесува 4 милиони денари, или 29,4%.

од 593 милиони денари, или 14,4%. Намалувањето на нефункционалните кредити кај споменатите дејности во најголем дел е ефект од задолжителните отписи и од подобрената дисциплина во намиравањето на обврските на неколку клиенти, а во помал дел произлегува и од продажбата на нефункционални отпишани побарувања од неколку нефинансиски друштва од страна на една банка и од затворањето на некои ненаплатени побарувања со преземање на обезбедувањето.

Графикон бр. 6
Структура на нефункционалните кредити на банкарскиот систем, по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На годишно ниво, се зголемија нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор, по постојаното намалување во изминатиот едногодишен период. Ваквите движења се резултат на значително помалиот износ на задолжителните, но и на редовните отписи на нефункционални кредити во првото тримесечје од 2019 година, во споредба со претходните неколку квартали, но во голема мера и на пониската споредбена основа, имајќи ги предвид продажбата на позначителен износ на нефункционални кредити од едно нефинансиско друштво и затворањето на поголеми износи на ненаплатени побарувања со преземање и продажба на обезбедувањето коишто се случија во првиот квартал од 2018 година.

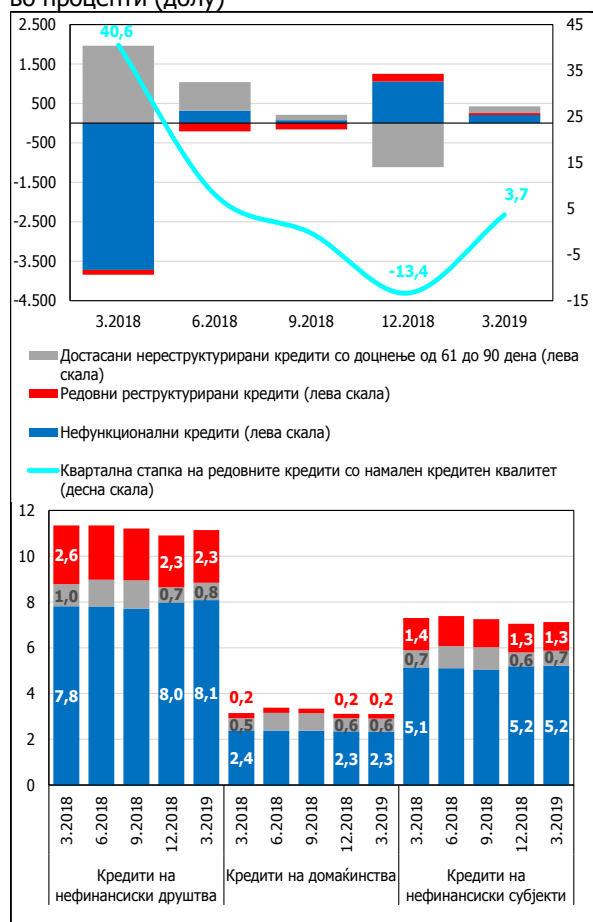
Нефункционалните кредити на домаќинствата пораснаа за 7,6% (или за 256 милиони денари) на годишно ниво⁷. **Нефункционалните кредити на нефинансиските друштва забележаа двоцифрен раст од 12,2%** (или 1.427 милиони денари), што последен пат беше забележано во првиот квартал од 2015 година, **додека од воведувањето на мерката за задолжителните отписи па сè до февруари 2019 година, „лошите“ кредити на овој сектор главно имаа надолна годишна динамика.**

⁷ Забрзаниот раст на нефункционалните кредити на домаќинствата продолжи и по пресечниот датум на овој извештај и во април и мај 2019 година (раст од 9,4% или 320 милиони денари, и 8,4% или 297 милиони денари, соодветно).

Графикон бр. 7 Нефункционални кредити и редовни кредити на нефинансиските субјекти со намален кредитен квалитет*, квартална промена (горе) и учество во вкупните кредити на нефинансиски субјекти (долу)

во милиони денари (горе)
во проценти (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*За потребите на оваа анализа, како редовни кредити со намален кредитен квалитет се сметаат редовните реструктурирани кредити и редовните нереструктурирани кредити каде што доцнењето во наплатата се движи меѓу 61 и 90 дена.

Редовните кредити со намален кредитен квалитет⁸ бележат нагорно поместување (од 3,7%), во споредба со последниот квартал од 2018 година кога позначително се намалија (13,4%). Редовните кредити кај кои доцнењето во наплатата се движи во интервал од 61 до 90 дена⁹ се зголемија за 171 милион денари, или за 8,8%, додека редовните реструктурирани кредити се зголемија за 48 милиони денари, или за 1,2%. Растот на побарувањата на банките кај кои периодот на доцнењето во отплатата на главницата е помеѓу 61 и 90 дена¹⁰ во најголем дел произлегува од растот на овие кредити кај нефинансиските друштва и тоа кај „дејностите во врска со недвижен имот“ и одредени гранки од преработувачката индустрија¹¹. Зголемувањето на реструктурираните редовни кредити исто така во целост е сконцентрирано кај нефинансиските друштва и е резултат на новите реструктурирања на побарувањата од неколку клиенти¹² и враќање во редовен статус на реструктуриран нефункционален кредит¹³, кај кој спроведеното реструктурирање дало позитивни резултати. Тековните поместувања кај овие два потенцијални „извора“ на нови нефункционални кредити не упатуваат на ризик за нивно позначително зголемување.

Во првиот квартал од 2019 година учеството на нефункционалните во вкупните кредити е непроменето (5,2%¹⁴). Нефункционалните кредити на нефинансиските друштва учествуваат со 8,1% во вкупните кредити на овој сектор, што е минимално квартално зголемување, од 0,1 процентен поен. Зголемувањето на овој показател произлегува од забавената кредитна

⁸ За потребите на оваа анализа, како редовни кредити со намален кредитен квалитет се сметаат редовните реструктурирани кредити и достасаните редовни нереструктурирани кредити кај кои доцнењето во наплатата се движи меѓу 61 и 90 дена.

⁹ Евентуалното продолжено доцнење во наплатата на овие, засега, редовни кредити за уште дополнителни 1-30 дена би водело кон нивен премин во нефункционален статус.

¹⁰ Со оглед дека само 0,6% од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена на нефинансиските друштва добиле нефункционален статус во април 2019 година, наплатата на достасаниот дел се смета за солидна. Кај домаќинствата, овој процент е повисок и изнесува 3,3%, додека за вкупниот нефинансиски сектор тој изнесува 1,0%.

¹¹ Во најголем дел кај „прехранбената индустрија“, „текстилната индустрија“ и „хемиската индустрија“.

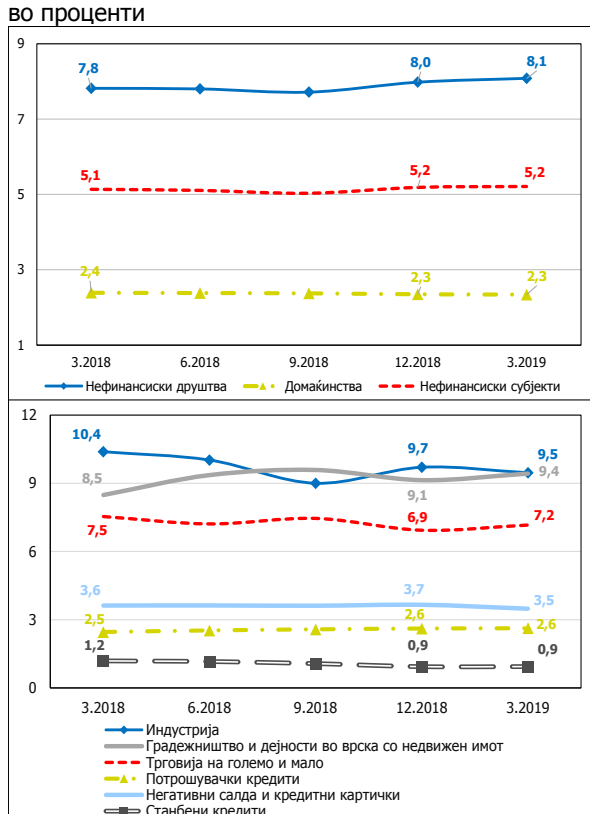
¹² Неколку поголеми клиенти од дејностите „трговија на големо и мало“, „дејности во врска со недвижен имот“ и „снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“.

¹³ Од дејноста „земјоделство, шумарство и рибарство“.

¹⁴ Историски најниско ниво на овој показател од 5% е забележано на крајот на септември и октомври 2018 година.

Графикон бр. 8

Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори (горе) и по одделни дејности и кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

поддршка на овој сектор¹⁵, што се поврзува со намалената побарувачка¹⁶ за долгорочни кредити од страна на малите и средните претпријатија.

Во кредитното портфолио на домаќинствата, учеството на нефункционалните во вкупните кредити е непроменето на квартална основа (2,3%), што во услови на забрзан раст на нефункционалните кредити се должи на солидната кредитна поддршка на овој сектор. Овој сооднос минимално се подобри кај кредитните картички и негативните салда на тековни сметки, а остана на идентично ниво како и во претходниот квартал кај потрошувачките кредити и станбените кредити.

Кредитите одобрени на нефинансиските друштва зафаќаат најголем дел (78,2%) од нефункционалното кредитно портфолио на банките. Меѓу нефункционалните кредити на претпријатијата, највисоки се учествата на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва од „индустијата“ и „трговијата на големо и мало“ на кои отпаѓаат малку повеќе од половина од вкупниот износ на нефункционалните кредити. Сепак, нивното заедничко учество се намали за 5,4 процентни поени во изминатиот едногодишен период¹⁷ како последица на спроведените отписи, но и на продажбата на дел од нефункционалните побарувања и враќање на некои клиенти од нефункционален во редовен статус¹⁸. Наспроти ова, следниве дејности бележат зголемено учество во вкупните нефункционални кредити на годишна основа: „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ (од 12,6% на 14,8%), „транспорт и складирање“ (од 2,5% на 3,8%) и „земјоделство, шумарство и рибарство“ (од 0,5% на 3,3%). Од портфолиото

¹⁵ Во првиот квартал од 2019 година вкупните кредити на нефинансиските друштва се намалија за незначителни 84 милиони денари, или за 0,1%.

¹⁶ Извор: Анкета за кредитната активност на банките спроведена на редовна квартална основа од страна на Народната банка.

¹⁷ Најголемо намалување од 6,3 процентни поени се забележува кај учеството на „преработувачката индустрија“ до нивото - од 18,2% на 31.3.2019 година. Нефункционалните кредити во вкупните кредити кај „индустијата“ (преработувачка индустрија, вадење руди и камен и снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација) веќе три последователни квартали се одржува под 10%.

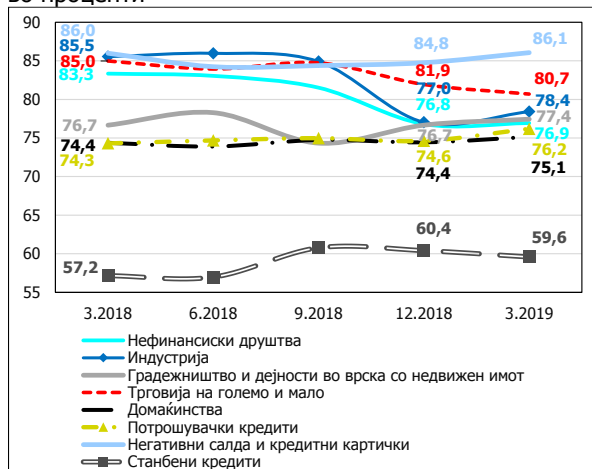
¹⁸ Ова се однесува на некои клиенти од индустриската дејност.

Графикон бр. 9
Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 10
Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

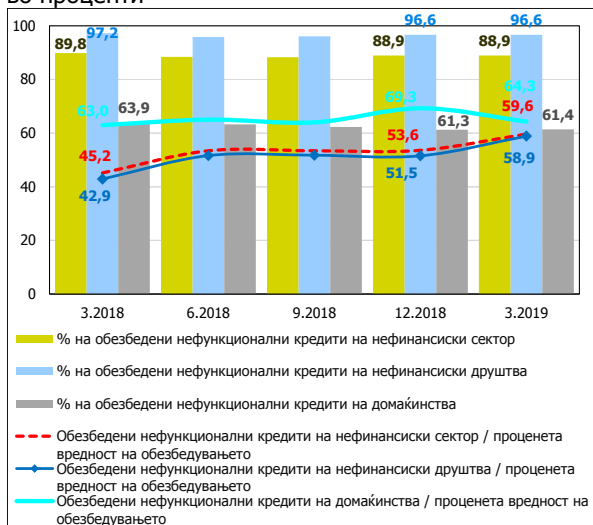
на домаќинствата, потрошувачките кредити имаат највисоко учество во вкупното нефункционално кредитно портфолио на банките (13,3%)¹⁹.

Обемот на неочекувани загуби, односно негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити имаат ограничено влијание врз солвентната позиција на банкарскиот систем. Имено, нефункционалните кредити се солидно резервирани во билансите на банките (со 76,5%), а преостанатиот дел, под претпоставка за негова целосна ненаплата, би „оштетил“ само 6,3% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Покриеноста на нефункционалните кредити е малку повисока во кредитното портфолио на нефинансиските друштва (76,9%), при што е особено висока кај „трговијата на големо и мало“ (80,7%), додека станбените кредити се најслабо резервирани (59,6%), што соодветствува со високиот квалитет на овој сегмент од кредитното портфолио на домаќинствата.

Покрај тоа, за околу 89% од нефункционалните кредити е воспоставено некое обезбедување, чијашто проценета вредност е речиси двојно повисока од износот на нефункционалните кредити за кои е воспоставено обезбедување, и покрај умереното влошување на овој показател, во изминатиот едногодишен период. Наспроти целосната обезбеденост на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва, за околу 60% од нефункционалните кредити на домаќинствата е воспоставено одредено обезбедување. Послабата обезбеденост на овој сегмент од кредитното портфолио произлегува од нефункционалните потрошувачки кредити, каде што учеството на обезбедените кредити е малку над 50% од вкупните нефункционални потрошувачки кредити. Сепак, овие кредити се солидно резервирани со исправка на вредноста којашто е на повисоко ниво (76,2%) во однос

¹⁹ Во однос на првиот квартал од 2018 година, потрошувачките кредити бележат зголемување на учеството во нефункционалното кредитно портфолио на банките од 0,8 процентни поени.

Графикон бр. 11
Нефункционални кредити за кои е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Банките не пријавуваат износ на обезбедувањето, во случаи кога обезбедувањето е во форма на жирант и/или меница или кокредитобарател, што придонесува за повисоката вредност на показателот ЛТВ за домаќинствата. Ова е особено релевантно за кредитите наменети за потрошувачка (вклучително и кредитните картички и негативните салда на тековни сметки), каде што жирант и/или меница е релативно чест вид на обезбедување.

Графикон бр. 12
Отпишани нефункционални кредити во проценти од нефункционалните кредити на крајот на претходниот квартал

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на вкупното кредитно портфолио на домаќинствата (75,1%).

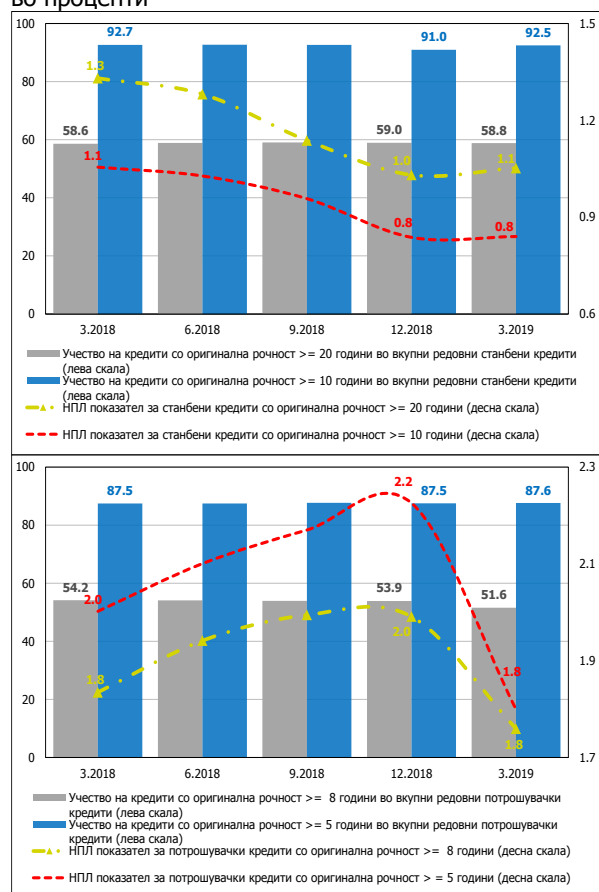
Во првиот квартал од 2019 година, банките отпишаа 391 милион денари, односно 2,4% од вкупните нефункционални кредити на крајот на 2018 година. Ова претставува послаб обем на отпишани нефункционални побарувања за четири пати во споредба со истиот квартал од претходната година. Сепак, и понатаму треба да се очекува продолжување на задолжителниот отпис на нефункционалните кредити, со оглед на фактот што на 31.3.2019 година, 36,4% од овие кредити се целосно покриени со исправка на вредноста и во следниот период²⁰ се очекува дека ќе бидат постепено отпишани, доколку во меѓувреме не се наплатат. Во првиот квартал од 2019 година, некои банки спроведоа продажби на нефункционалните кредити, но главно овие продажби се во помал обем и во тековниот квартал, а и претходно (со определени исклучоци, како на пример, во првиот квартал од 2018 година). Преземениот имот врз основа на ненаплатени побарувања бележи постојан пад во билансите на банките²¹, што во одредена мера е резултат на спроведените продажби, но во голема мера е последица и на практиката на банките да не преземаат нови средства, доколку не се сигурни во брза и поволна продажба (во услови на нивно задолжително оштетување од 20% годишно). Кај околу 30% од нефункционалните кредити на нефинансискиот сектор, банките се обиделе да им излезат во пресрет на финансиските тешкотии на клиентите преку менување на договорните услови и карактеристики на одобрените кредити. Во изминатиот едногодишен период, реструктурираните нефункционални кредити бележат пад од 5,7% (во првиот квартал од

²⁰ Согласно со промените во регулативата за управување со кредитниот ризик, коишто ќе почнат да се применуваат од 1 јули 2019 година, банките ќе бидат должни да ги отпишат побарувањата коишто се целосно резервирани најмалку една година (две години, согласно со барањата на регулативата којашто е во примена до 30 јуни 2019 година).

²¹ Во последниот едногодишен период, преземениот имот е намален за 28,5%, додека во првиот квартал од 2019 година ова намалување изнесува 0,4%.

Графикон бр. 13

Учество на кредитите со избрани рочности во вкупните редовни кредити и НПЛ показател за станбените (горе) и потрошувачките кредити (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2019 година, овие кредити се намалија за 98 милиони денари, или за 1,9%), во еден дел, како последица на помалиот износ на спроведени задолжителни отписи на некои од овие побарувања, во споредба со претходните квартали, но и како резултат на успешноста на дел од претходно спроведените реструктурирања.

1.2. Потенцијални извори на идно остварување на кредитниот ризик

И покрај очигледните позитивни ефекти од поголемата диверзификација на кредитните портфолија на банките и засега солидното отплаќање на кредитите од страна на домаќинствата на агрегатно ниво, не треба да се занемарат и некои неповолни трендови, коишто може да претставуваат потенцијален извор на нови нефункционални кредити во овој сегмент од кредитната активност на банките. Така, голем дел од растот отпаѓа на кредитите на домаќинствата одобрени на подолги рокови²² кај кои е понеизвесна кредитоспособноста на клиентите. Воедно, треба да се има предвид и натаму високото (иако опаѓачко) учество на кредитите со валутна компонента²³ и кредитите со променлива и прилагодлива каматна стапка²⁴.

Според должината на оригиналната рочност, гледано по одделни кредитни производи, сè уште над половината (51,2%) од редовните потрошувачки кредити се одобрени со рок на достасување еднаков или подолг од 8 години²⁵, додека кај најголемиот дел од потрошувачките кредити (речиси 87%) рокот

²² Во првиот квартал од 2019 година, долгорочните кредити на домаќинствата учествуваат со 90,8% во вкупните кредити на домаќинствата, што претставува само мало надолно поместување во споредба со крајот на 2018 година (91,9%).

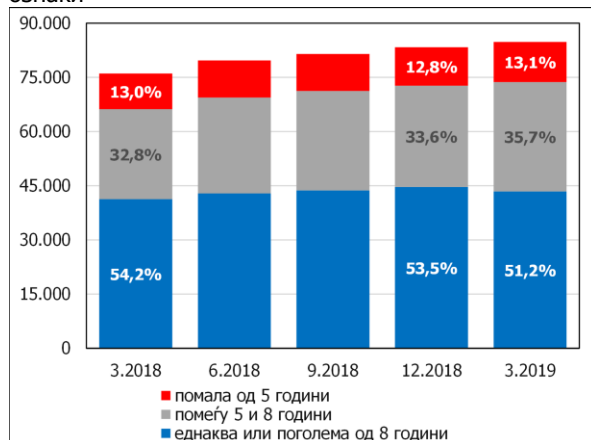
²³ На 31.3.2019 година, редовните кредити со валутна компонента одобрени на домаќинствата учествуваат со 44,7% во вкупните редовни кредити на овој сектор (45,3% на крајот на 2018 година и 46,2% на 31.3.2018 година). За споредба, ова учество кај редовните кредити на нефинансиските друштва е пониско и изнесува 38,6%. Во изминатите пет години (во однос на 31.3.2015 година), учеството на редовните кредити со валутна компонента во вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва е намалено за 10,2 процентни поена, додека во редовното кредитно портфолио на домаќинствата, ова учество е намалено за 5,7 процентни поени.

²⁴ На 31.3.2019 година, редовните кредити со променлива и еднострано прилагодлива каматна стапка учествуваат со 17,2% и 32,2%, соодветно, во вкупните редовни кредити на домаќинствата (22,6% и 28,0%, соодветно на 31.12.2018 година и 22,7% и 34,6%, соодветно, на 31.3.2018 година).

²⁵ За споредба, редовните кредити со оригинална рочност еднаква или подолга од 8 години учествуваат со 53,9% и 54,2% во структурата на вкупните редовни потрошувачки кредити, на крајот на последниот и првиот квартал од 2018 година, соодветно.

Графикон бр. 14

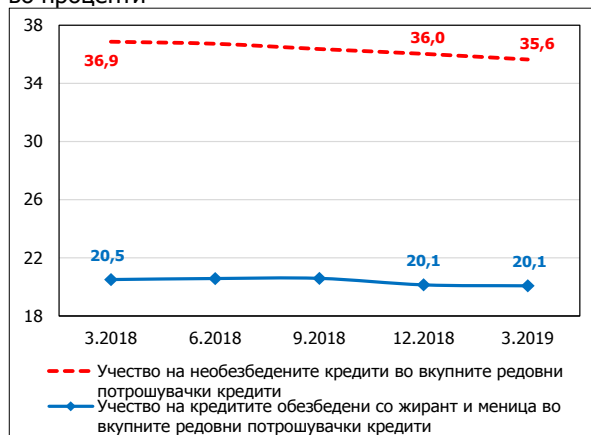
Структура на вкупните потрошувачки кредити според оригинална рочност во износи прикажани во столбови и проценти во ознаки

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 15

Необезбедени и потрошувачки кредити обезбедени само со жирант и меница во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на достасување е еднаков или подолг од 5 години. Сепак, квалитетот на потрошувачките кредити со договорен рок на отплата еднаков или подолг од 5 години мерен преку стапката на нефункционални кредити е релативно солиден и изнесува 1,8%, додека потрошувачките кредити со рок на отплата пократок од 5 години се карактеризираат со повеќе од тројно повисока стапка на нефункционалните кредити (8,1%)²⁶, во однос на вкупните потрошувачки кредити (2,6%). Ова упатува на заклучокот дека, тековно, нивото на остварување на кредитниот ризик, мерено преку учеството на нефункционалните во вкупните кредити, е повисоко кај потрошувачките кредити одобрени на пократки рокови.

Редовните станбени кредити речиси во целост (92,5%) се одобрени со рок на отплата еднаков или подолг од 10 години и кредитите од овој рочен сегмент се карактеризираат со исклучително добар квалитет (стапка на нефункционални кредити од 0,8%), слично како и вкупните станбени кредити (0,9%).

Од аспект на обезбедувањето на потрошувачките кредити, околу 36% од редовните потрошувачки кредити се необезбедени, иако дел од нив може да содржат извршна клаузула во кредитните договори²⁷. Покрај тоа, околу 20% од редовните потрошувачки кредити се обезбедени со жирант и меница, за кои не е утврдена проценетата вредност на обезбедувањето, но согласно со искуството на банките, жирантот и меницата претставуваат добар извор на наплата при евентуално неисполнување на обврските на клиентот.

Од аспект на структурата на кредитната изложеност кон домаќинствата според нивните месечни примања, во првиот квартал од 2019

²⁶ За споредба, на крајот на 2018 година стапката на нефункционалните кредити изнесуваше 5,3% за кредитите со рочност пократка од 5 години, што претставува квартално зголемување за 2,9 процентни поени.

²⁷ Согласно со Законот за извршување и Законот за нотаријат. Народната банка не располага со податок за износот на кредитите во чии договори е содржана ваква клаузула.

Графикон бр. 16
Просечен новоодобрен износ и просечен ануитет на потрошувачките кредити во илјади денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 17
Редовни кредити на нефинансиските друштва за кои е воспоставено обезбедување и показател ЛТВ во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

година не се забележуваат позначајни промени. Околу 40% од вкупната кредитна изложеност кон домаќинствата е сконцентрирана кај домаќинствата со нетоплата еднаква²⁸ или помала од просечната нетоплата за првиот квартал од 2019 година. Овој процент е уште повисок кај потрошувачките кредити и кредитите наменети за финансирање на потрошувачката на физичките лица и изнесува околу 50%, додека кај станбените кредити е на пониско ниво (16,6%). Сепак, оваа категорија кредитокорисници имаат најниска просечна задолженост по домаќинство.

Во однос на структурните карактеристики на кредитните на нефинансиските друштва коишто можат да имаат влијание врз остварувањето на ризиците поврзани со ова кредитно портфолио на банките, треба да се има предвид дека околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските друштва²⁹ отпаѓаат на три дејности („индустрија“, „трговија на големо и мало“ и „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“), чии оперативни и деловни остварувања се особено значајни за степенот на квалитет на кредитното портфолио на банките. **Токму кај кредитното портфолио составено од клиентите на банките од овие дејности³⁰ се забележуваат меѓу највисоките нивоа на показателот за учеството на нефункционалните во вкупните кредити.**

Банките вообичаено ја „осигуруваат“ кредитната поддршка кон овој сектор со воспоставување определено обезбедување (99,5% од редовните кредити на

²⁸ За потребите на оваа анализа, просечната исплатена нетоплата во првиот квартал од 2019 година се смета дека изнесува 25.000 денари, што е сосема идентично со објавената исплатена месечна плата во вработен во март 2019 година (24.590 денари), од страна на Државниот завод за статистика. Податоците за износот на задолженоста на домаќинствата со висина на месечни примања до 25.000 денари се расположливи само за 31.12.2018 и 31.3.2019 година.

²⁹ Во првиот квартал од 2019 година, послабото кредитирање на претпријатијата произлегува од намалената кредитна поддршка на клиентите од трговската дејност, услужната дејност, информациите и комуникациите и земјоделскиот сектор.

³⁰ И покрај подобрувањето на овој показател за вкупната индустриска дејност, учеството на нефункционалните во вкупните кредити е највисоко и достигнува двоцифрени вредности единствено кај одделните гранки од вкупната индустрија и тоа кај „преработувачката индустрија“ (на пример, кај „останатата преработувачка индустрија“ и „текстилната индустрија“, овој показател изнесува 13,0% и 11,3%, соодветно, на 31.3.2019 година), „снабдувањето со електрична енергија, гас, пареа и климатизација“ (17,7%), „рударство и вадење камен“ (12,1%) и кај „градежништво“ (12,0%).

Графикон бр. 18

Учество на кредитите со избрана рочност во вкупните редовни кредити и показател НПЛ за кредитите на нефинансиските друштва

во проценти

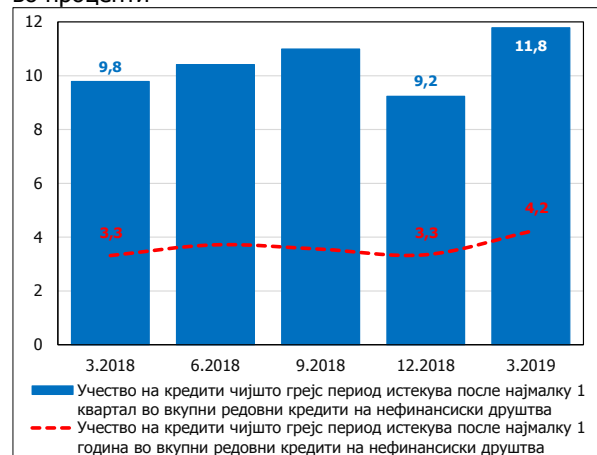

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 19

Кредити на нефинансиски друштва со неистечен грејс-период

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефинансиските друштва се обезбедени), најчесто, во форма на опрема, машини, фабрики, магацини и слично. Показателот за соодносот меѓу обезбедените редовни кредити на нефинансиските друштва и проценетата вредност на обезбедувањето е на ниво од (50,6%)³¹.

Во однос на рочноста на кредитите на нефинансиските друштва, за одбележување е дека рокот на одобрување кај повеќе од половината (57,9%) од вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва е релативно краток, односно е помал или еднаков на 6 години (32,9% од редовните кредити на нефинансиските друштва се одобрени на рок од најмногу 1 година). Овие кредити со рок на отплата до 6 години се карактеризираат со подобар квалитет³² во однос на вкупните кредити на нефинансиските друштва. Во поглед на останатите карактеристики на кредитите на нефинансиските друштва, треба внимателно да се следи и нивото на кредитите со еднакратна отплата на главницата, чие учество е релативно високо и стабилно (околу 36% од редовните кредити, со највисоко учество од 44,6% во редовните кредити на трговската дејност), иако засега нивото на остварување на кредитниот ризик кај овие кредити³³ е пониско во споредба со вкупните кредити на нефинансиските друштва. Учеството на кредитите на нефинансиските друштва со одобрен грејс-период којшто истекува по најмалку еден квартал во вкупните редовни кредити на претпријатијата изнесува 11,8% (наспроти 9,2% на 31.12.2018 година)³⁴. Потенцијален извор на идно остварување на кредитниот ризик е и релативно солидното учество на кредитите со пролонгирана рочност (нешто помалку од 10% во вкупните редовни кредити на нефинансиските друштва)³⁵,

³¹ Од аспект на одделните дејности, соодносот помеѓу износот на редовните кредити и проценетата вредност на воспоставеното обезбедување е најповолен кај градежниот сектор (43,7% на 31.3.2019 година), но најнеповолен кај трговската дејност (59,2%).

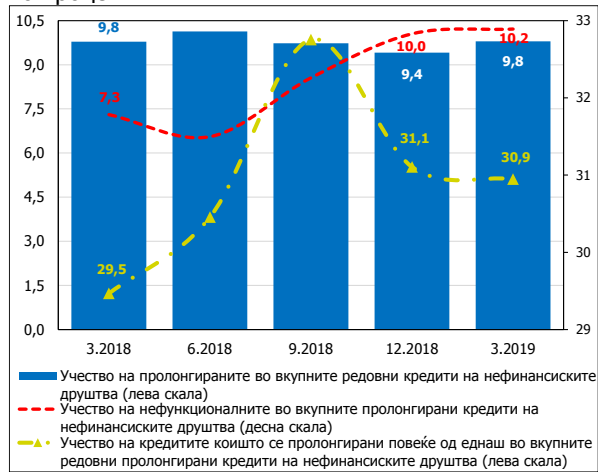
³² Мерено преку стапката на нефункционални кредити од 6,9%.

³³ Стапката на нефункционални кредити за кредитите со еднакратна отплата на главница изнесува 7,2%, со највисоко учество од 8,3% кај „индустријата“.

³⁴ Учеството на овие кредити е видно повисоко кај градежниот сектор и „индустријата“ (19,3% и 13,5%, соодветно).

³⁵ Со повисоко учество од 10,7% и 13,1% кај трговската дејност и градежниот сектор, соодветно.

Графикон бр. 20
Пролонгирани кредити на нефинансиските друштва во проценти

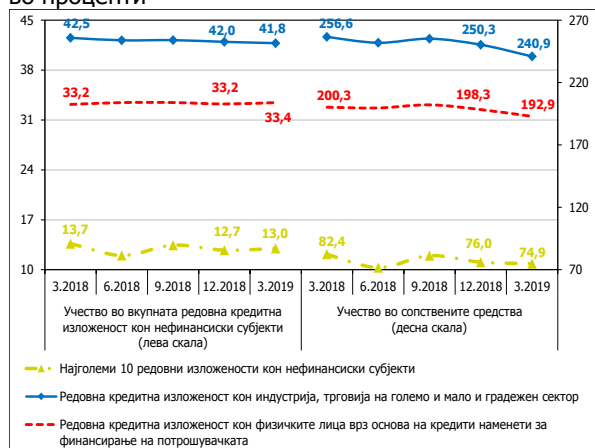

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

особено со оглед на фактот дека стапката на нефункционални кредити е повисока за пролонгираните кредити (10,2%)³⁶, во однос на вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва.

Структурните карактеристики на кредитите на нефинансиските друштва од аспект на договорниот рок, фреквенцијата, начинот на структурирање на отплатите, како и евентуалните промени во кредитните услови во голем дел се условени од деловниот циклус на претпријатијата, временските интервали на создавање парични текови, потребите за инвестиции во капитални проекти, или инвестиции во залихи и обртен капитал, како и очекувањата за обемот на нарачките и продажбата на готови производи. Оттука, ваквиот начин на структурирање на отплатите може да се смета за оправдан и прифатлив, но сепак треба да се следи со голема претпазливост, и тоа во однос на поединечните клиенти и економски дејности со оглед на потешкотиите за воочување и навремено идентификување евентуални финансиски потешкотии. На овој начин би се избегнало евентуалното влошување на дисциплината во намирувањето на обврските или во краен случај, премин во нефункционален статус.

Графикон бр. 21
Концентрација на редовната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

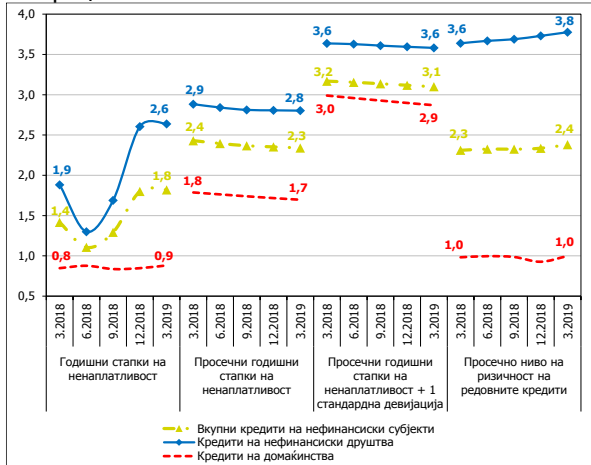
Од аспект на концентрацијата, десетте најголеми редовни изложености на банките кон нефинансискиот сектор учествуваат со 13,0% во вкупната редовна кредитна изложеност, но износот на овие изложености (нето од направената исправка на вредност) зафаќа околу 73% од сопствените средства на банкарскиот систем. Со оглед на високиот кредитен квалитет на најголемите редовни кредитни изложености, банките евидентирале „оштетување“ на само 2,2% од вредноста на овие изложености.

Во споредба со 31.3.2018 година³⁷, годишната стапка на ненаплатливост на

³⁶ Стапката на нефункционалните пролонгирани кредити е највисока кај „индустријата“ и изнесува 13,7%.

³⁷ Во споредба со 31.12.2018 година, годишната стапка на ненаплатливост се одржа на идентично ниво, како за вкупниот нефинансиски сектор, така и по одделните сектори. Од аспект на одделните дејности се забележуваат дивергентни движења,

Графикон бр. 22
Годишни стапки на ненаплатливост* и просечни ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Годишната стапка на ненаплатливост се пресметува како процент од кредитната изложеност со редовен статус, којашто за период од една година преминува во изложеност со нефункционален статус. Просечните годишни стапки на ненаплатливост и стандардната девијација се пресметани од годишните стапки на ненаплатливост остварени за периодот од 31.3.2009 година до датумот за којшто се пресметува просекот, односно стандардната девијација.

редовната кредитна изложеност кон нефинансиските друштва бележи зголемување³⁸ од 0,8 процентни поени, што предизвика пораст и на годишната стапка на ненаплатливост на вкупниот нефинансиски сектор од 0,4 процентни поени, додека кај домаќинствата оваа стапка е непроменета. Воедно, годишната стапка на ненаплатливост бележи влошување и по одделните дејности³⁹, со исклучок на подобрувањето кај „трговијата на големо и мало“, на што банките реагираа со издвојување поголема исправка на вредноста за редовните кредити од овие дејности. Просечното ниво на ризичност е прилично стабилно со само мал нагорен тренд и се одржува на повисоко ниво од остварените годишни стапки на ненаплатливост на овие кредити⁴⁰ во изминатиот едногодишен период, што покажува дека банките се повнимателни и обезбедиле повисока резервираност на редовните кредити⁴¹ во споредба со она што го покажува остварената годишна стапка на ненаплатливост на овие побарувања.

1.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од спроведеното стрес-тестирање покажуваат подобрена отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови во споредба со претходниот квартал. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички шокови. Под претпоставка за премин на 30% од кредитната изложеност на

односно зголемување на годишната стапка на ненаплатливост кај трговската дејност и „транспортот и складирањето“, при истовремено намалување на годишната стапка на ненаплатливост кај градежниот сектор и „индустријата“. Овие дивергентни движења предизвикаа непроменетост на годишната стапка на ненаплатливост во сегментот на нефинансиските друштва.

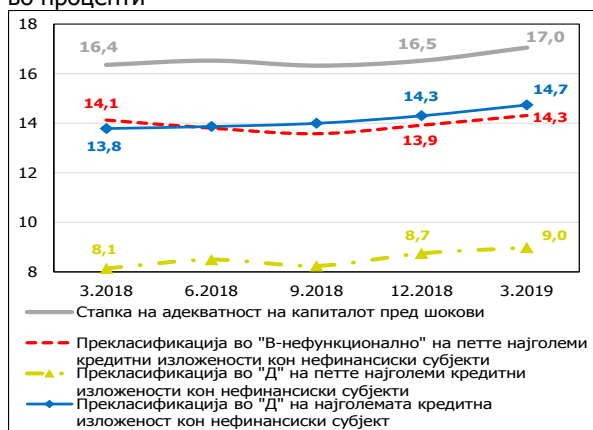
³⁸ Како последица на премин во нефункционален статус на некои кредитни изложености коишто на крајот на првиот квартал од 2018 година имале редовен статус.

³⁹ По одделни дејности, годишната стапка на ненаплатливост бележи зголемување за 1,8 процентни поени (до нивото од 2,2%) кај „транспортот и складирањето“, за 1,4 процентни поени (до нивото од 4,0%) кај градежниот сектор и за 0,8 процентни поени (до нивото од 2,6%) кај „индустријата“.

⁴⁰ Со исклучок на потрошувачките кредити и кредитите на „транспортот и складирањето“ кај кои просечното ниво на ризичност е пониско (за само 0,2 и 0,1 процентен поен, соодветно) од остварената годишна стапка на ненаплатливост.

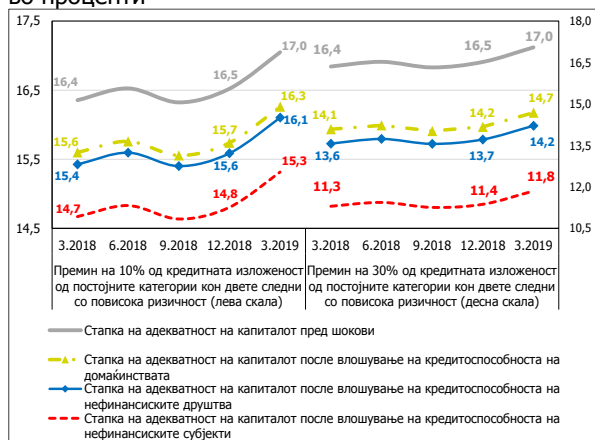
⁴¹ Кај домаќинствата, просечното ниво на ризичност на редовните кредити е на слично ниво со остварената годишна стапка на ненаплатливост (на ниво од околу 1%).

Графикон бр. 23 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучително и поврзаните субјекти) во категорија со повисока ризичност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 24 Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетичко шокови на одделни сегменти од кредитната изложеност во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нефинансиските субјекти, од постојните кон следните две категории со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува до нивото од 11,8%⁴², што претставува идентично намалување (мерено во п.п., во однос на почетното ниво на стапката на адекватност на капиталот), како и резултатот од истата симулација спроведена на крајот на 2018 година. Според одделните дејности, очекувано, стапката на адекватност на капиталот најмногу се намалува при претпоставено влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон оние дејности, каде што концентрацијата на вкупната кредитна изложеност е најголема. Така, стапката на адекватност на капиталот се намалува до 16,1% при влошување на квалитетот на кредитната изложеност кон трговската дејност (15,6% на 31.12.2018 година), 16,3% кон „индустријата“ (15,8% на 31.12.2018 година) и 16,6% кон градежниот сектор (16,1% на 31.12.2018 година). Најголемо негативно влијание врз стапката на адекватност на капиталот има изложеноста врз основа на потрошувачките кредити. При изолирано влошување на квалитетот на овој сегмент од изложеноста кон домаќинствата (при премин на 30% од кредитната изложеност од постојните кон следните две категории со повисока ризичност), стапката на адекватност на капиталот се намалува до 15,9% (15,4% на 31.12.2018 година).

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување екстремна симулација којашто се заснова на комбинација од седум хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор⁴³. При

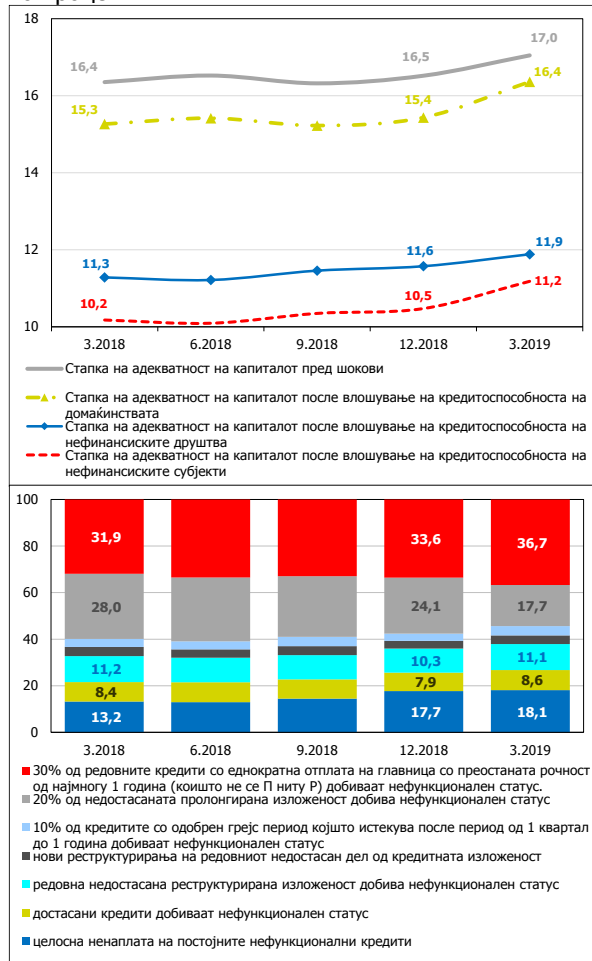
⁴² Само кај една банка стапката на адекватност на капиталот се намалува под 8%, при спроведувањето на двете симулации за хипотетичко преминување на 10% и 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти од постојните кон двете следни категории со повисока ризичност.

⁴³ Седумте хипотетичко шокови се следниве: 1. целосна ненаплата на постојните нефункционални кредити; 2. вкупните достасани кредити добиваат нефункционален статус; 3. вкупната редовна недостасана реструктурирана изложеност добива нефункционален статус; 4. банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот недостасан дел од кредитната изложеност коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус, од претходната точка; 5. 10% од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува по период од 1 квартал до 1 година добиваат нефункционален статус; 6. 20% од недостасаната пролонгирана изложеност добива

Графикон бр. 25

Стапка на адекватност на капиталот пред и по хипотетички комбинирани шокови на различни сегменти од кредитната изложеност (горе) и придонес на одделните шокови врз намалувањето на стапката на адекватност на капиталот (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

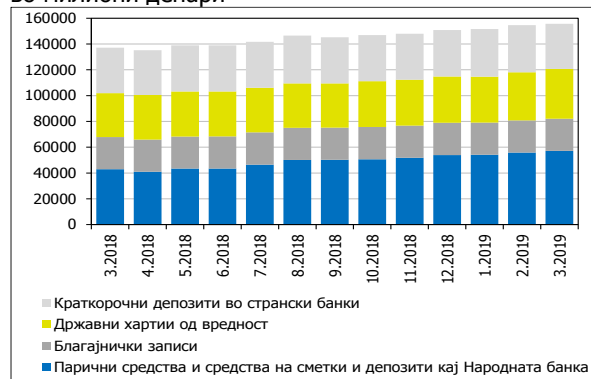
спроведувањето на оваа стрес-симулација, стапката на адекватност на капиталот се намалува за 5,9 процентни поени, до нивото од 11,2%, што претставува подобар резултат во споредба со крајот на 2018 година (10,5%). Највисок негативен ефект врз стапката на адекватност на капиталот со изразен нагорен тренд има претпоставеното влошување на квалитетот на кредитите со еднакратна отплата, коешто продонесува со повеќе од една третина од вкупното намалување на адекватноста на капиталот при комбинираниот шок. Покрај тоа, високо е и негативното влијание од хипотетичкото влошување на квалитетот на пролонгираните кредити (на кое отстајуваат 17,7% од вкупното намалување на стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем), и покрај значително намалениот придонес (од 6,4 процентни поени) како последица на намалувањето на овие кредити на домаќинствата.

нефункционален статус; 7. 30% од редовните кредити со еднакратна отплата на главница со преостаната рочност од најмногу 1 година (коишто воедно не се пролонгирани, ниту реструктурирани) добиваат нефункционален статус.

2. Ликвидносен ризик

Во првиот квартал од 2019 година, македонските банки располагаа со солиден обем на ликвидни средства, којшто овозможи ликвидносниот ризик да остане во прифатливи рамки. Вкупните ликвидни средства на банките и натаму растат и на годишна и на квартална основа, но побавно во однос на претходниот квартал. Во нивната структура, носител на растот беа зголемените пласмани во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка, а значителен придонес имаа и зголемените вложувања на банките во домашни долгорочни државни хартии од вредност (пласмани во домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари⁴⁴). Зголемувањето на ликвидните средства предизвика подобрување на показателите за ликвидност, коешто поизразено беше кај показателите за денарската ликвидност. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банкарскиот систем порасна, а умерено нагорно придвижување забележаа и показателите за покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидните средства. Анализирани според преостанатата договорна рочност, средствата со поголема преостаната рочност бележат раст, а обврските со поголема преостаната рочност се намалија. Потврда за задоволителниот обем на ликвидни средства со кои располагаат банките и којшто им овозможува непречено извршување на своите деловни активности, се и симулациите за комбинирани ликвидносни шокови, чиешто резултати упатуваат на соодветно управување со ликвидносниот ризик од страна на банките и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни одливи.

Графикон бр. 26
Структура на ликвидните средства
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

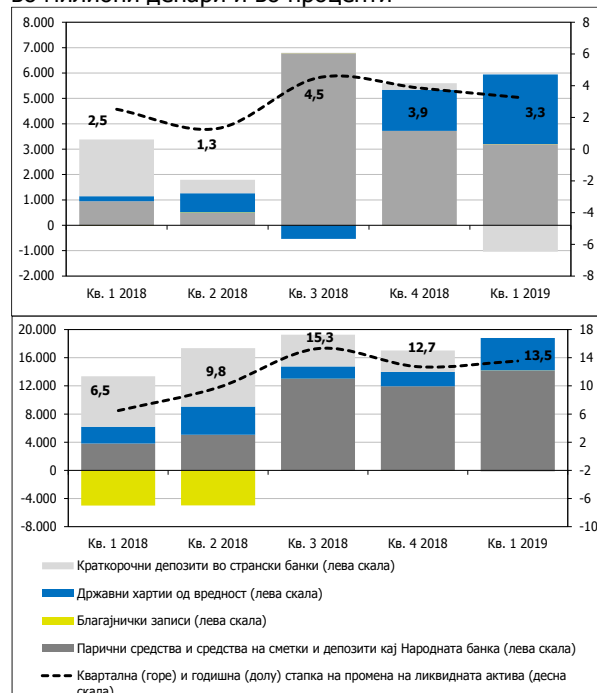
2.1. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот на првиот квартал од 2019 година, ликвидните средства⁴⁵ на ниво на банкарскиот систем изнесуваа 155.706 милиони денари и забележаа квартален раст (од 4.906 милиони денари или 3,3%), шести квартал по ред. Годишниот раст на ликвидните средства изнесуваше 18.555 милиони денари, или 13,5%. Во структурата на ликвидните средства, најголем удел во кварталниот раст имаа зголемените пласмани во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка,

⁴⁴ Согласно со Одлуката за премин во втората фаза на асоцијација меѓу Република Македонија и Европската заедница и нејзините земји членки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/19) од 25.1.2019 година, на домашните банки им се овозможи слободно да купуваат и да тргуваат со домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари.

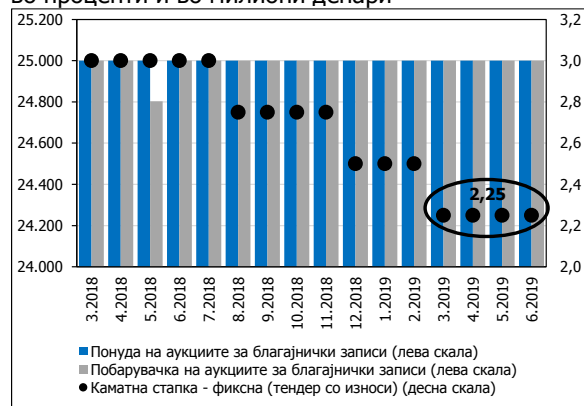
⁴⁵ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и полагајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 27
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на ликвидните средства, по
одделни компоненти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 28
Благајнички записи на Народната банка,
понуда, побарувачка и каматна стапка
во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка.

коишто, речиси во целост придонесоа и за растот на ликвидните средства на годишна основа. Значителен придонес во растот на ликвидните средства имаа и зголемените пласмани на банките во домашни долгорочни хартии од вредност, пред сè вложувањата во македонски еврообврзници издадени на странските пазари. Дел од останатите компоненти на ликвидните средства на банките се намалија (краткорочните девизни средства во странски банки и пласманите на банките во државни записи), а дел од нив беа речиси непроменети (вложувања во благајнички записи).

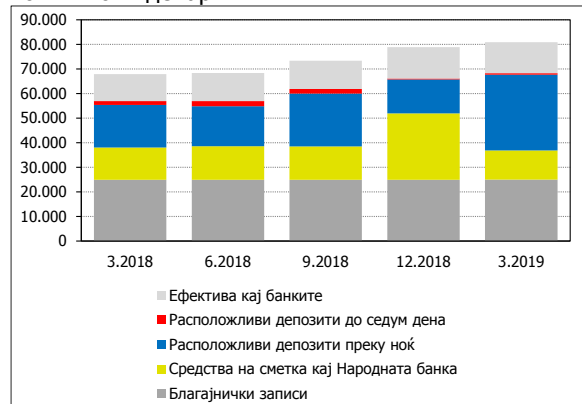
Паричните средства и средствата на банките кај Народната банка и натаму се најзастапени во структурата на ликвидните средства на банките, со учество од 52,7% на крајот од првиот квартал од 2019 година. Главен носител на кварталното зголемување на вкупните парични средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка во првиот квартал од годината (за 3.200 милиони денари, или за 4,1%) беше растот на пласманите на банките во расположливи депозити во Народната банка преку ноќ⁴⁶, коишто се повеќе од двојно поголеми во споредба со претходниот квартал. Истовремено, вложувањата на банките во расположливите депозити на Народната банка до седум дена беа речиси непроменети, додека средствата на сметките кај Народната банка се преполовија, односно беа пренасочени кон расположливите депозити на Народната банка преку ноќ. Вложувањата на банките во благајничките записи се речиси непроменети веќе седум квартали по ред. И во текот на првиот квартал од 2019 година аукциите на благајничките записи се спроведуваа преку тендер со ограничен износ (којшто се задржа на нивото од 25.000 милиони денари) и фиксно утврдена каматна стапка (којашто во март 2019

⁴⁶ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13, 166/13 и 35/15), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување. Каматните стапки на овие депозити во првиот квартал од 2019 година беа непроменети (од последната промена во март 2018 година) и изнесуваат 0,15% за депозитите преку ноќ и 0,30% за депозитите со рочност од седум дена.

Графикон бр. 29

Парични средства и побарувања на банките од Народната банка, по одделни инструменти

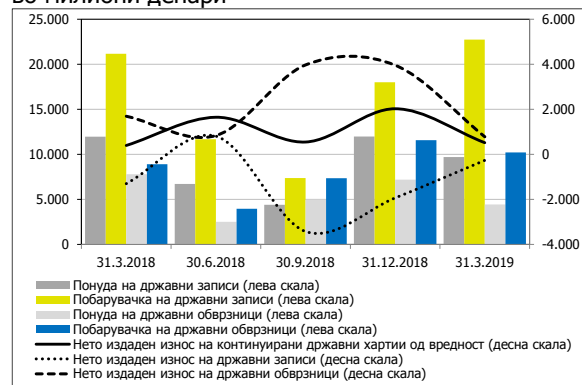
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30

Нето издаден износ и понуда и побарувачка на државни хартии од вредност на домашниот пазар на континуирани хартии од вредност во милиони денари

Извор: Министерство за финансии и Народната банка.

година беше намалена за 0,25 процентни поени). Одлуката за намалување на основната каматна стапка на Народната банка беше донесена во услови на отсуство на притисоци на девизниот пазар од надворешниот сектор и стабилни очекувања на домашните субјекти, при натамошен раст на вкупните депозити и ниска и стабилна стапка на инфлација.

Вложувањата во државни хартии од вредност се значајна опција за банките при оперативното управување со нивната ликвидносна позиција. Растот на вложувањата на банките во државни хартии од вредност во првиот квартал од годината (за 2.745 милиони денари или за 7,6%), речиси во целост, беше условен од вложувањата во македонски еврообврзници издадени на странските пазари, коишто во билансите на банките⁴⁷, на 31.3.2019 година, изнесуваат 3.039 милиони денари.

Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави беа речиси непроменети и имаат скромно учество од само 1,7% од вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките. На домашниот пазар на државни хартии од вредност, во првите три месеци од 2019 година, продолжи трендот на намалување на учеството на банките на примарниот пазар на државни хартии од вредност⁴⁸, каде што вкупниот нето издаден износ⁴⁹ на државни хартии од вредност се зголеми за 520,2 милиона денари. Вложувањата на банките во државни записи забележаа квартален пад (за 647 милиони денари или за 3,9%), далеку помал пад имаа пласманите во државните обврзници со девизна клаузула (18 милиони денари или за 0,5%), додека вложувањата во денарски државни обврзници умерено се зголемија (357 милиони денари или за 2,4%). Ваквите движења условија извесно продолжување на рочноста на пласманите на

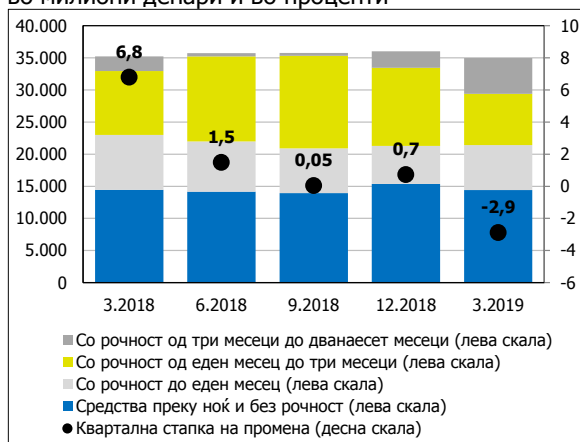
⁴⁷ Нивното учество во вкупните пласмани во државни хартии од вредност изнесува 7,9%, на 31.3.2019 година.

⁴⁸ На крајот на март 2019 година, учеството на банките во издадените континуирани државни хартии од вредност изнесуваше 35,6% (за споредба, 36,1% на 31.12.2018 година).

⁴⁹ Нето издадениот износ на државни хартии од вредност се добива како разлика меѓу остварениот износ на аукциите на државни хартии од вредност за определен временски период и износот на државни хартии од вредност што достасува во истиот временски период.

Графикон бр. 31

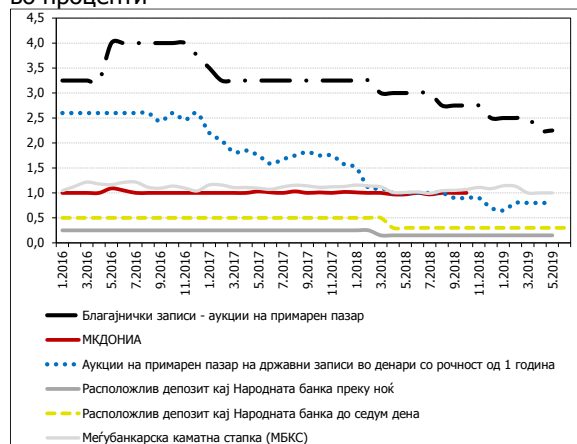
Сметки и краткорочни депозити кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 32

Движење на домашните каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка.

банките во државните хартии од вредност во денари.

Краткорочните средства пласирани во странски банки и натаму го претставуваат главниот дел од девизната компонента на ликвидните средства на банките⁵⁰. Овие средства во првиот квартал од 2019 година се намалија (за 1.040 милиони денари, или за 2,9%, во споредба со крајот на 2018 година), но се задржаа на одредено стабилно ниво (со учество од 22,5% во вкупната ликвидна актива), што овозможува нивно користење како за оперативни цели, така и за потребите на управувањето со ликвидносниот и валутниот ризик. Најголемиот дел од краткорочните средства кај странски банки се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство, и покрај тоа што на квартална основа бележат извесно намалување.

Еден од клучните мотиви на банките за насочување на своите ликвидни средства во расположливите финансиски инструменти е приносот којшто го нудат одделните инструменти, што првенствено зависи од движењата на основните каматни стапки. Во текот на првиот квартал од 2019 година, каматните стапки на домашниот меѓубанкарскиот пазар на депозити беа речиси непроменети. Индикативната каматна стапка за меѓубанкарско тргување со депозити (СКИБОР⁵¹) се задржа на ниско и стабилно ниво. Во споредба со претходниот квартал, на стабилно ниво се задржа и меѓубанкарската каматна стапка од сите трансакции (МБКС⁵²),

⁵⁰ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност и домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари, девизната ефективна, девизната сметка кај Народната банка и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

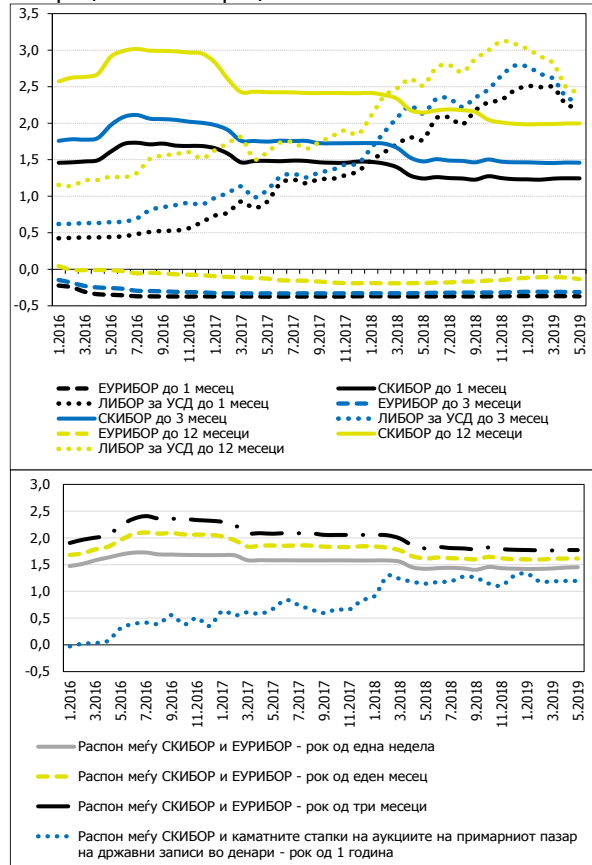
⁵¹ СКИБОР (Skopje Interbank Offered Rate) е референтна каматна стапка на пазарот на пари во денари и претставува меѓубанкарска каматна стапка по која една референтна банка е подготвена да продаде денарска ликвидност на друга референтна банка. Согласно со новите Правила за избор и обврски на референтните банки коишто поставуваат котации на каматните стапки за пресметка на СКИБОР и за процесот на пресметување на СКИБОР, усвоени на 22 август 2018 година од страна на Македонската банкарска асоцијација, а коишто започнаа да се применуваат од 1 октомври 2018 година, референтните банки се должни да котираат каматни стапки за: една недела, еден месец, три месеци, шест месеци и дванаесет месеци.

⁵² МБКС е меѓубанкарска каматна стапка за тргување на меѓубанкарскиот пазар на депозити.

Графикон бр. 33

Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар (горе) и на распонот на СКИБОР во однос на ЕУРИБОР, за избрани рочности (долу)

во проценти и во процентни поени

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за ЕУРИБОР и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американски долари.

којашто во просек за кварталот изнесуваше 1,1%.

Во првиот квартал од 2019 година, монетарната политика кај најголемиот дел од развиените земји остана иста. Каматните стапки на меѓубанкарските пазари во еврозоната останаа исклучително ниски, па за некои рочности дури и негативни, што соодветствуваше со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во текот на првите неколку месеци од 2019 година (каматната стапка на основните операции за рефинансирање беше задржана на нивото од последната промена во март 2016 година, кога беше намалена од 0,05% на 0,00%). Продолжувањето на трендот на движење на ЕУРИБОР во негативната зона главно е одраз на очекувањата дека ЕЦБ ќе ги задржи каматните стапки на ниско ниво подолго од најавеното⁵³. Истовремено и ФЕД, во услови на поизразени негативни глобални ризици и пониска стапка на инфлација, а при поумерен раст на вработеноста, донесе одлука за задржување на тековната каматната стапка, во досегашниот распон од 0,25 до 0,5%.

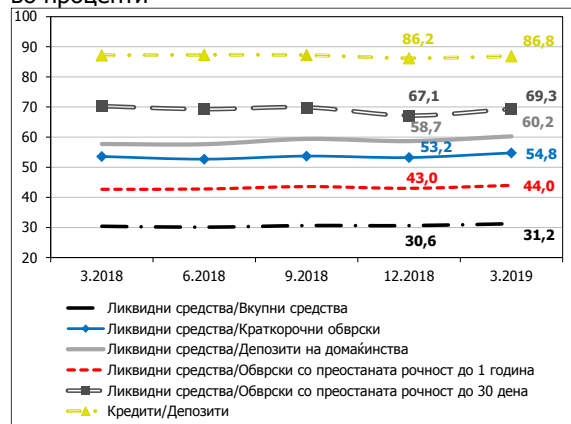
2.2. Показатели за ликвидноста

Растот на ликвидните средства на банките во првиот квартал од 2019 година придонесе за подобрување на сите показатели за нивната ликвидност⁵⁴. Сепак, подобрувањето на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем беа умерени и без поголеми поместувања од нивната вообичаена висина. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банките се задржа на ниво од близу една третина. Покриеноста на краткорочните обврски и на депозитите на домаќинствата со ликвидни средства е малку над една половина, додека покриеноста на обврските со договорна преостаната рочност до 30 дена забележа

⁵³ Европската централна банка, на состанокот во март 2019 година, најави задржување на основните каматни стапки на непроменето ниво најмалку до крајот на годината.

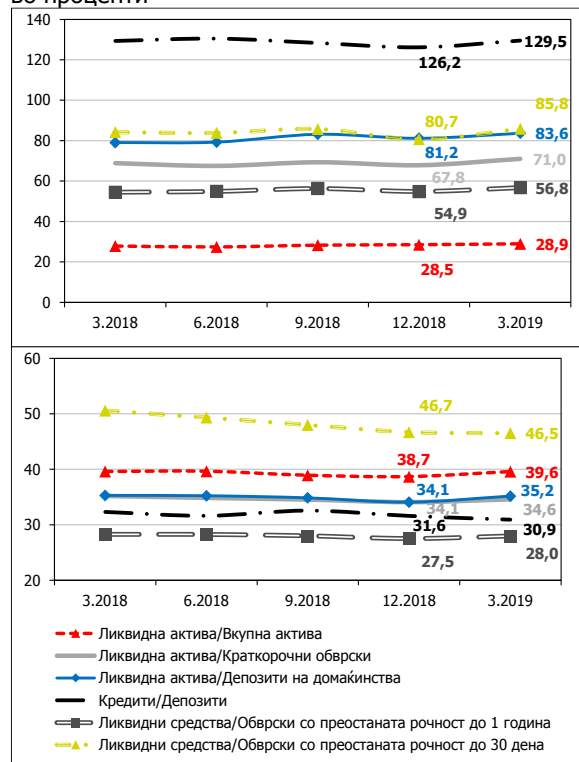
⁵⁴ При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 34
Показатели за ликвидноста на
банкарскиот систем
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 35
Показатели за ликвидноста на
банкарскиот систем според валутата -
денари (горе) и девизи (долу)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

најголем квартален раст и достигна близу 70%⁵⁵. Соодносот меѓу кредитите и депозитите на ниво на банкарскиот систем е сè уште под 100% и упатува на прифатливи рамки на ликвидносен ризик и стабилно управување со ликвидноста од страна на банките.

Од аспект на валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во првиот квартал од 2019 година, показателите за денарската ликвидност⁵⁶ имаа малку поизразено зголемување во споредба со показателите за девизната ликвидност, со оглед на поголемиот апсолутен квартален раст на ликвидните средства во денари. Воедно, показателите за ликвидноста во денари и понатаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, како последица на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките.

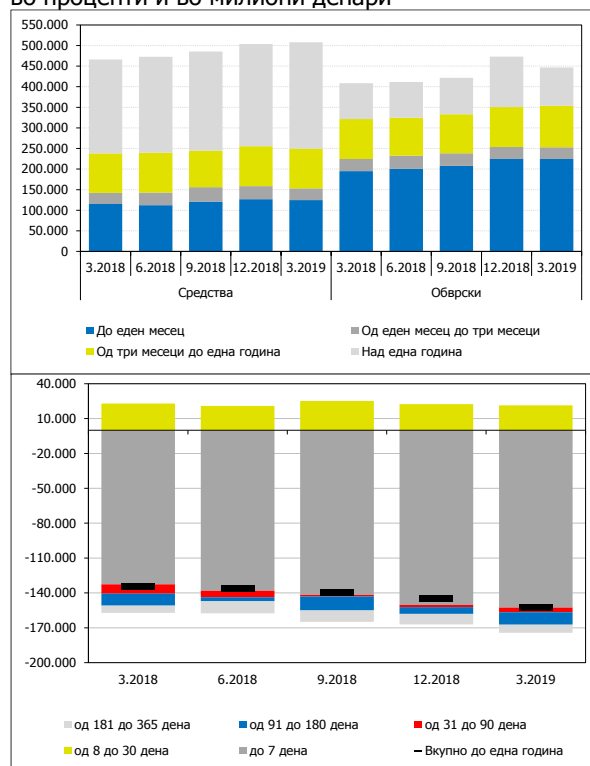
Регулаторните стапки за ликвидноста на банкарскиот систем, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, и во првиот квартал на 2019 година се над пропишаниот минимум од 1, со што се потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем, којшто им овозможува на банките непречено да ги извршуваат обврските.

⁵⁵ По одделни банки, на 31.3.2019 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 20,1% и 50,1%, со медијана од 28,5% (март 2018: помеѓу 13,2% и 47%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 41,5% и 89,6%, со медијана од 52,4% (март 2018: помеѓу 26,4% и 118%), а покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена меѓу 51,1% и 144,6%, со медијана од 63,4% (март 2018: помеѓу 29,5% и 168,6%). „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа (почнувајќи од 21 јуни 2019 година, називот на оваа банка е променет во „Развојна банка на Северна Македонија“).

⁵⁶ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

Графикон бр. 36

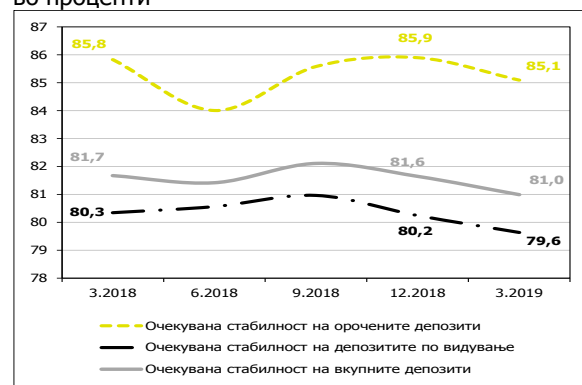
Состав на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу) во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци од страна на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.3. Рочна структура на средствата и обврските

Во првиот квартал од 2019 година, не се забележаа позначителни промени во структурата на средствата и на обврските според нивната преостаната рочност кај најголемиот дел од анализираниите рочни сегменти. Поголеми промени имаше единствено кај средствата и обврските со преостаната рочност над една година, при што средствата со оваа рочност се зголемуваа, додека обврските се намалуваа. Сепак, најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност и понатаму има кај рочниот сегмент до седум дена, што вообичаено произлегува од вклучувањето на обврските на банките по видување и без утврдена рочност (вклучително и трансакциските сметки) во овој рочен сегмент. Вообичаено, позитивен јаз во договорната преостаната рочност на средствата и обврските се забележува единствено во рочниот сегмент од 8 дена до еден месец, главно поради фактот што вложувањата на банките во благајничките записи на Народната банка се класифицирани во овој рочен сегмент.

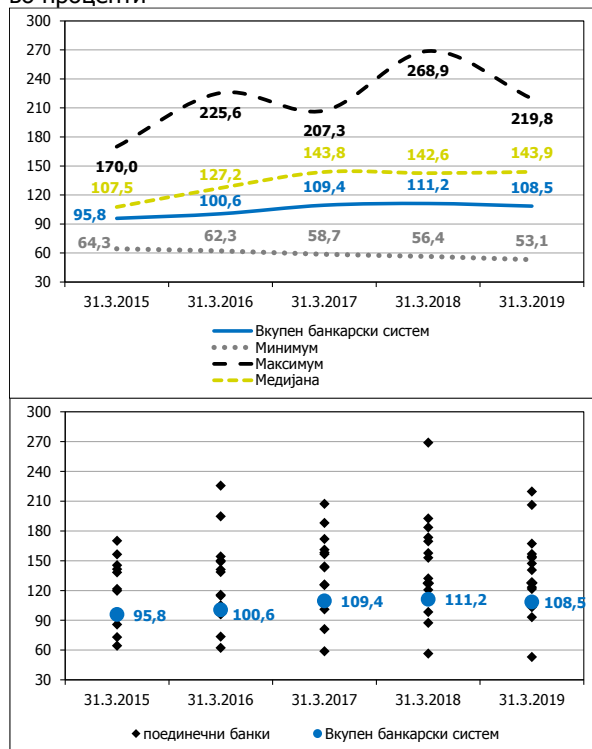
Релативното значење кај јазот меѓу девизните средства и обврски е речиси двојно поизразено во споредба со јазот меѓу денарските средства и обврски, што главно се објаснува преку прифатениот деловен модел на домашните банки, којшто се заснова меѓу другото и врз валутната и рочната трансформација на девизните депозити на домашните нефинансиски субјекти во пласмани со денарска компонента.

Според очекувањата на банките, збирниот јаз меѓу средствата и обврските во сите рочни сегменти е позитивен, што упатува на заклучок дека банките и понатаму очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните

Графикон бр. 38

Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови), вкупен банкарски систем (горе) и по единична банка (долу)

во проценти

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

активности (повеќе детали во анексите на овој извештај). На крајот на првиот квартал од 2019 година банките очекуваат дека 85,1% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (85,9% на 31.12.2018 година) ќе покажат стабилност, односно и понатаму ќе останат во банките, додека за вкупните депозити и депозитите по видување, процентот на очекуваната стабилност е нешто помал (81% и 79,6%, соодветно) и бележи мало влошување во споредба со претходниот квартал.

2.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Во текот на првиот квартал од 2019 година, спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат дека, и во услови на неповолни шокови, банките можат да ја одржат ликвидноста на задоволително ниво и имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а целосно искористување (или 108,5% на 31.3.2019 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи⁵⁷ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација, вообичаениот опфат на ликвидните средства е проширен и со други финансиски инструменти⁵⁸ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и

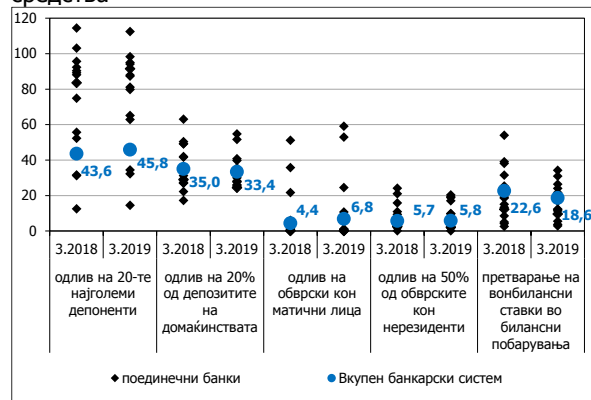
⁵⁷ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „МБГР“ АД Скопје.

⁵⁸ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којшто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства. Во таков случај, банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, односно намалувањето на ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем би било помало (98,4%) и би останал на располагање одреден износ ликвидни средства.

Графикон бр. 39

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

При примена на поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки, овозможува намирување на сите претпоставени екстремни ликвидносни одливи. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, но значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутацискиот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставено преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на депозитите за финансирањето на активностите на банките. Оттука, одржливоста на ликвидносниот статус на банките, како и потенцијалниот раст на нивните активности се во директна зависност од случувањата и настапот на банките на депозитниот пазар и одржувањето на довербата на домашните депоненти во македонските банки.

При претпоставена конверзија на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања⁵⁹, банките би потрошиле околу 20% од своите ликвидни средства, што иако е помалку во споредба со симулациите за одлив на депозити⁶⁰, сепак може да се смета за значително. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките, предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив, врз вкупниот резултат од оваа симулација.

⁵⁹ Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

⁶⁰ При симулацијата за одлив на депозитите од 20-те најголеми депоненти, ликвидните средства на банкарскиот систем се намалуваат за 45,8%, додека при претпоставен одлив на 20% од депозитите на домаќинствата, ликвидните средства се намалуваат за 33,4%.

3. Валутен ризик

Во првиот квартал од 2019 година, се намали и онака ниската директна изложеност на банкарскиот систем на валутен ризик, а соодносот меѓу агрегатната девизна позиција и сопствените средства кај секоја банка е во рамки на пропишаниот регулаторен лимит (30% од сопствените средства на банките). Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се стесни, при што се намали и неговиот сооднос со сопствените средства на банкарскиот систем. Во првиот квартал од 2019 година, активата и пасивата со валутна компонента незначително ги зголемија учествата во вкупната актива, односно пасива. Веројатноста од остварување на индиректната изложеност на валутен ризик, којашто произлегува од сè уште високото учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити, е ниска поради применетата стратегија на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото.

Во првиот квартал од 2019 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали за 2.026 милиони денари или за 61,3%, како резултат на поголемиот раст на пасивата со валутна компонента (за 4.760 милиони денари или за 2,5%)⁶¹ во однос на растот на активата со валутна компонента (за 2.734 милиони денари или за 1,4%).⁶² Така, намалениот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента од една страна и растот на сопствените средства на банкарскиот систем од друга страна, доведоа до **намалување на учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките на 2,1%.**

Графикон бр. 40

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

во милиони денари

во проценти

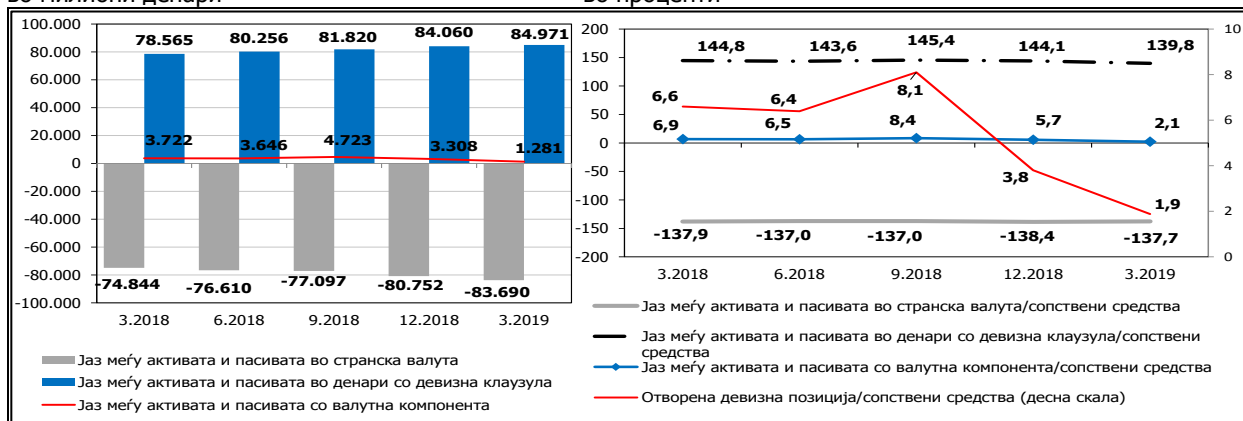
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶¹ Најголем придонес во растот на пасивата со валутна компонента имаа тековните сметки во странска валута на нефинансиските друштва (за 8,3% или за 1.794 милиони денари) и на физичките лица (за 3,9% или за 1.210 милиони денари). Исто така, обврските по кредити во странска валута се зголемија за 4,6% или за 880 милиони денари.

⁶² Во првиот квартал од 2019 година, банките пласираа средства во домашни еврообврзници, во вкупен износ од 3.039 милиони денари (според сметководствената вредност во билансите на банките). Исто така, кредитите во денари со девизна клаузула се зголемија за 1.362 милиона денари, или за 1,6%. Наспроти тоа, пласманите во кореспондентни сметки и краткорочни депозити во странство се намалија за 1.040 милиони денари, или за 2,9%.

Графикон бр. 41

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно) во милиони денари во проценти

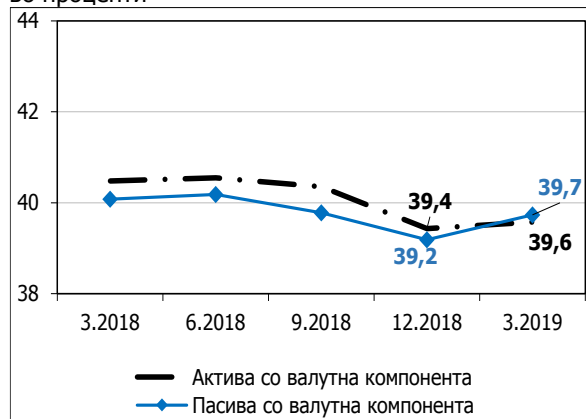

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Исклучена е „МБПР“ АД Скопје. Отворената девизна позиција го вклучува и јазот меѓу активните и пасивните вонбилансни позиции со валутна компонента.

Графикон бр. 42

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, кредитите се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

По поголемиот пад на учеството на активата и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банкарскиот систем остварен на крајот на 2018 година, во првиот квартал од оваа година се зголеми нивното учество⁶³, како резултат на нивните поголеми стапки на раст (2,5% за пасивата и 1,4% за активата со валутна компонента) во однос на стапката на раст на вкупната актива на банките (0,9%).

Анализирано по валути, еврото коешто е најзастапената странска валута во билансите на банките, во целост придонесе за стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (2,037 милиони денари).⁶⁴

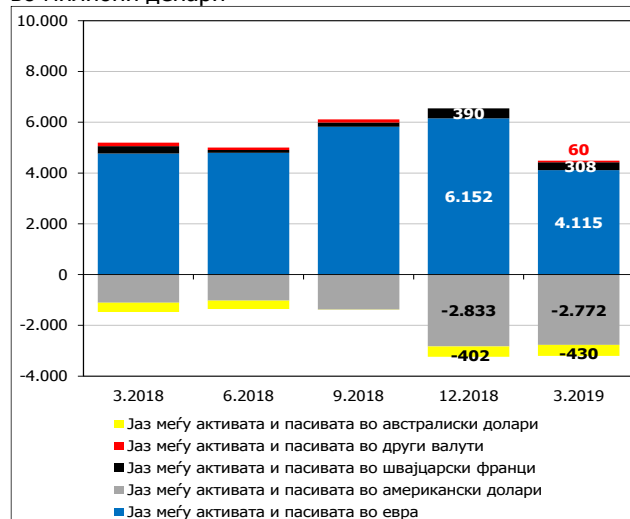
⁶³ Растот на учеството на пасивата со валутна компонента во вкупната актива изнесува 0,5 процентни поени, додека растот на учеството на активата со валутна компонента изнесува само 0,1 процентен поен.

⁶⁴ Стеснување на јазот бележат и швајцарскиот франк и австралискиот долар, меѓутоа стеснувањето на нивниот јаз е многу мало, односно 82 и 28 милиони денари, соодветно.

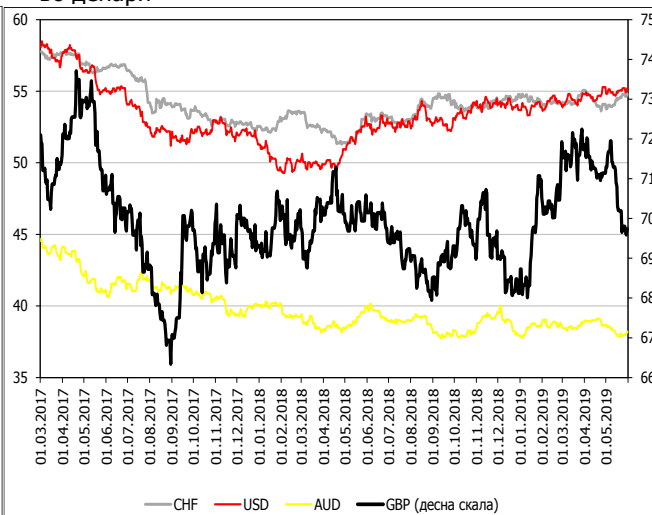
Графикон бр. 43

Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)

во милиони денари

во денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Табела бр. 3

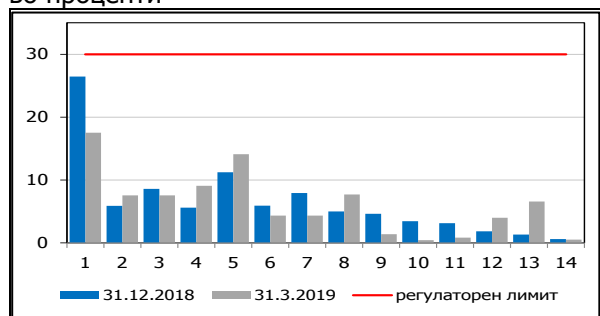
Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.12.2018		31.03.2019	
	Актива	Пасива	Актива	Пасива
Евро	88,4	86,8	88,9	87,4
Американски долар	6,8	8,4	6,8	8,3
Швајцарски франк	2,2	2,0	1,9	1,7
Австралиски долар	0,8	1,0	0,8	1,1
Британска фунта	0,7	0,7	0,5	0,6
Останато	1,1	1,0	1,0	1,0
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 44

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

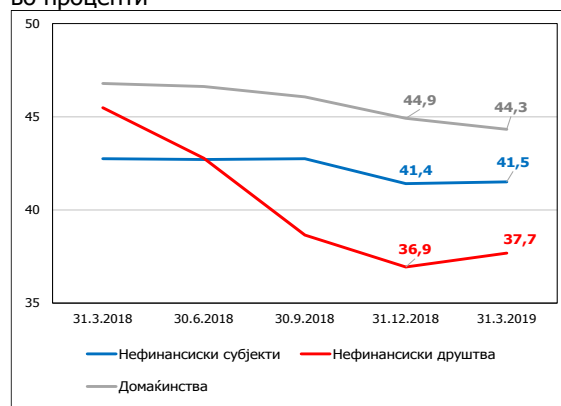

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

И покрај претежното учество на еврото во активата и пасивата со валутна компонента на банките, со примената на стратегијата на одржување стабилен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото, веројатноста за остварување на валутниот ризик се одржува на ниско ниво. Движењата на вредноста на останатите валути немаат позначително влијание врз работењето на домашниот банкарски систем, поради нивната мала застапеност во билансите на банките.

Највисоката агрегатна девизна позиција по одделна банка изнесува 17,5% од сопствените средства на

Графикон бр. 45
Учество на кредитите со валутна компонента во вкупни кредити во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банката, што значи дека на 31.3.2019 година, сите банки се усогласени со пропишаниот лимит од 30% од сопствените средства. Банките претежно одржуваат долга позиција по одделни валути, а само две банки забележаа агрегатна кратка девизна позиција. **Кредитите со валутна компонента имаат солидно учество (41,5%) во вкупните кредити на нефинансиските субјекти, што индиректно ги изложува банките на валутен ризик.** Меѓутоа, имајќи предвид дека повеќе од 99% од кредитите со валутна компонента се кредити во евра, а во услови на примена на фиксен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото, мала е веројатноста за остварување на валутниот ризик присутен кај овие кредити.

Табела бр. 4

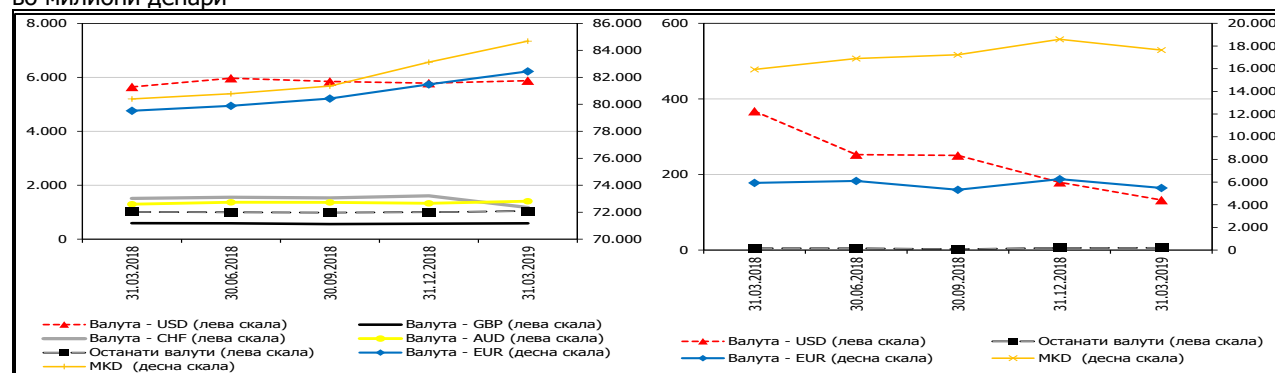
Рапределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	5	2	9	5	8	5	7	2	11	3	7
од 5% до 10%	3	2									5
од 10% до 20%	2										2
од 20% до 30%											
над 30%											

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46

Депозити во денари и со валутна компонента на физички лица (лево) и на нефинансиски друштва (десно) во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

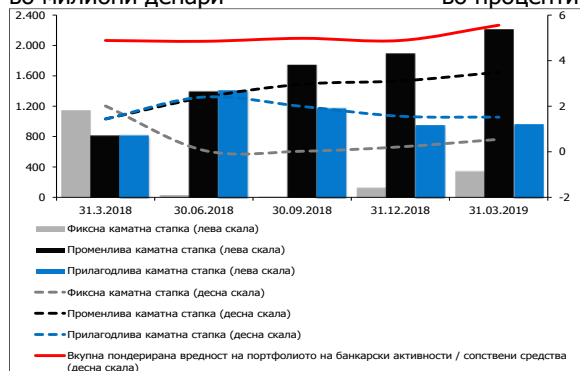
Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, како мерка за изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки, бележи зголемување во првиот квартал од 2019 година, како во апсолутен износ, така и во однос на сопствените средства на банкарскиот систем. Зголемувањето на изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки произлегува од проширувањето на јазовите меѓу каматочувствителните средства и обврски кај сите видови каматни стапки, но е последица и на промените во структурата на јазот, анализирано според периодот до следната прецена на висината на каматните стапки. Проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните активни и пасивни позиции е најмногу последица на повисокиот раст на вложувањата во депозити со фиксна каматна стапка, во споредба со послабиот раст на вкупните каматочувствителни обврски, пред сè на прибраните депозити. Од аспект на временскиот период до следната прецена на висината на каматната стапка, во првото тримесечје од 2019 година, јазот меѓу активните и пасивните позиции до 1 месец позначително се намали, за сметка на растот на јазот со временски период од 1 до 12 месеци. На агрегирана основа, банкарскиот систем е изложен на ризик од намалување на каматните стапки, којшто би се остварил за релативно краток временски период, со оглед на високиот позитивен јаз меѓу активните и пасивните позиции каде што временскиот период до следната преценка на каматните стапки изнесува од 3 до 12 месеци.

Графикон бр. 47

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според тип на каматна стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала) во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

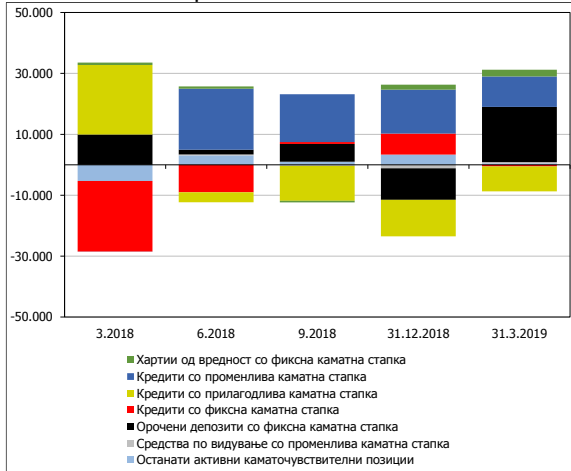
Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа висок квартален раст од 18,3%, или за 543 милиони денари, што услови зголемување на соодносот меѓу пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства, од 0,7 процентни поени, до ниво од 5,6%, на 31.3.2019 година. Анализирано по одделна банка, овој сооднос се движи во интервалот од 0,4% до 10,9%, што сè уште е далеку под нивото од 20%.⁶⁵ На квартална основа, се зголемуваат пондерираните вредности на портфолијата на банкарски активности кај сите видови каматни стапки. Сепак, најизразен е растот на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности со променлива каматна стапка (316

⁶⁵ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

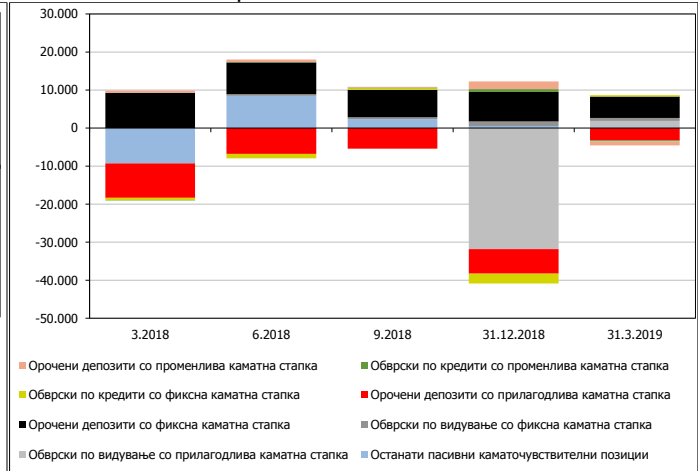
милиони денари, или за 16,7%) и со фиксна каматна стапка (214 милиони денари, или за 163,4%).

Графикон бр. 48 Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка

во милиони денари

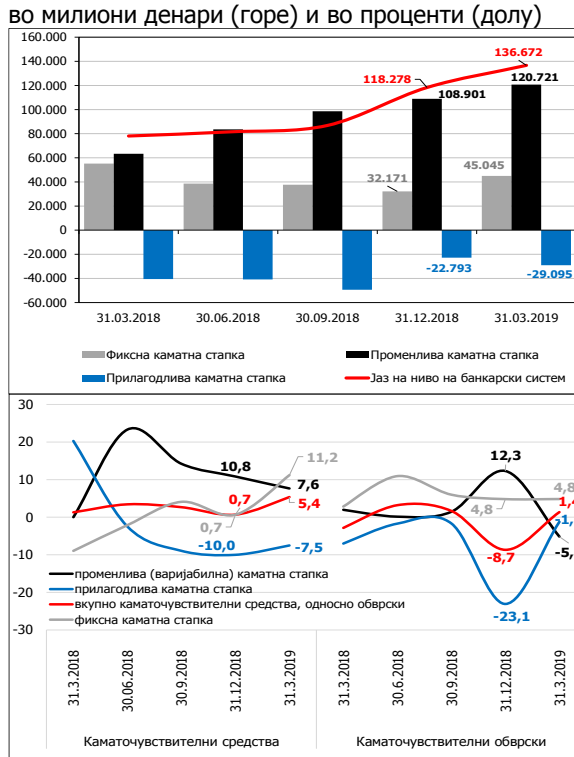

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 49 Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и квартална промена (долу)

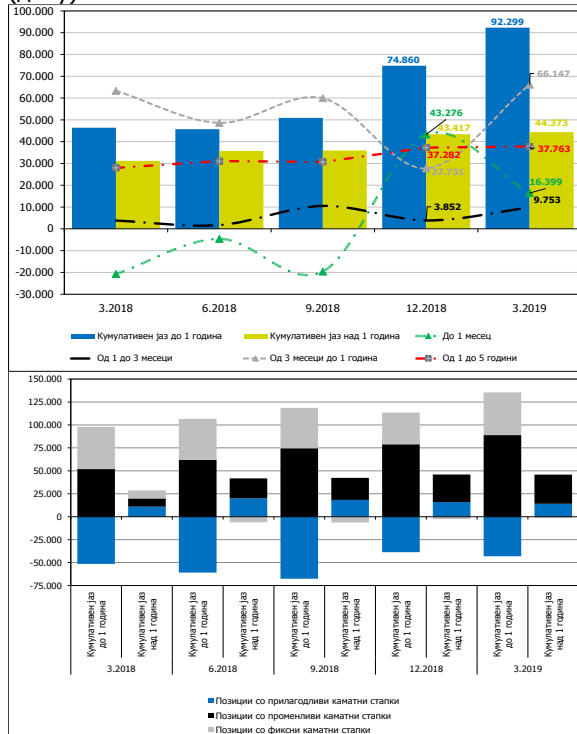
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од друга страна, кварталното зголемување на пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности со прилагодлива каматна стапка беше далеку поумерено и изнесуваше само 12 милиони денари или 1,3%. Ваквите движења се најмногу условени од проширувањето на јазовите меѓу каматочувствителните средства и обврски, кај сите видови каматни стапки.

Како резултат, вкупниот јаз, односно непондерираната позиција меѓу каматочувствителните средства и обврски бележи квартален раст од 15,6%, или за 18.394 милиони денари. Позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки се прошири за 12.874 милиони денари, што произлегува од високиот раст на пласираните орочени депозити (за 48,3% или за 18.121 милиони денари), и тоа на депозитите кај Народната банка вложени преку ноќ, при далеку поумерен раст на прибраните орочени депозити (за 4,8% или за 5.640 милиони денари). Позитивниот јаз кај позициите со променливи каматни стапки се прошири за 11.821 милион денари, што најмногу

Графикон бр. 50

Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следна преоцена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно) во милиони денари (горе) и во милиони денари (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

произлегува од растот на кредитите со променлива каматна стапка (за 7,3%, односно за 9.997 милиони денари), наспроти намалувањето забележано кај прибраните орочени депозити со променливи каматни стапки (за 7,4% или за 1.102 милиона денари). Растот на пласираните кредити со променлива каматна стапка соодветствува со сличниот износ на намалување на пласираните кредити со прилагодлива каматна стапка, додека зголемувањето на прибраните орочени депозити со фиксна каматна стапка се совпаѓа со сличниот износ на намалување на прибраните орочени депозити со прилагодливи каматни стапки⁶⁶. Сепак, кварталното намалување на кредитите со прилагодлива каматна стапка е малку поголемо во споредба со падот на прибраните орочени депозити со прилагодлива каматна стапка, што услови проширување на негативниот јаз меѓу активните и пасивните позиции со прилагодливи каматни стапки од 6.302 милиона денари.

Анализирано според временскиот период до следната преоцена на висината на каматната стапка, проширувањето на јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски беше концентриран кај позициите каде што следната преоцена на каматната стапка е во период од 1 до 12 месеци (за 44 милијарди денари⁶⁷), и тоа најмногу кај позициите со променливи каматни стапки⁶⁸ и кај позициите со прилагодливи каматни стапки⁶⁹. Негативниот јаз до 1 година меѓу позициите со прилагодлива каматна стапка теоретски го изложува банкарскиот систем на ризик од зголемување на каматните стапки, но

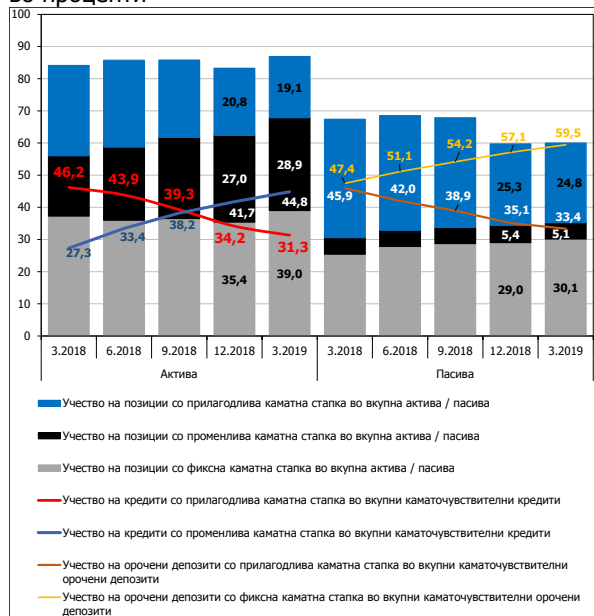
⁶⁶ Во октомври 2016 година, НБРСМ со допис им препорача на банките да не ги применуваат прилагодливите каматни стапки во новите договори за кредити и депозити со клиентите, што банките почнаа да го прават од 2017 година.

⁶⁷ При пресметката на пондерираниот вредност на портфолиото на банкарски активности, на јазовите меѓу активните и пасивните позиции со подолг период до следна преоценка на висината на каматната стапка, се применуваат повисоки пондери (множител).

⁶⁸ Кварталното проширување на јазот меѓу активните и пасивните позиции со променлива каматна стапка беше најмногу присутно кај сегментот каде што следната преоценка на висината на каматните стапки е во периодот од 3 до 6 месеци, и тоа најмногу заради растот на пласираните кредити со променлива каматна стапка во овој период на преоценување.

⁶⁹ Кварталното проширување на јазот меѓу активните и пасивните позиции со прилагодлива каматна стапка беше најмногу присутно кај сегментот каде што следната преоценка на висината на каматните стапки е во периодот од 6 до 12 месеци, и тоа најмногу заради растот на пласираните кредити со прилагодлива каматна стапка во овој период на преоценување.

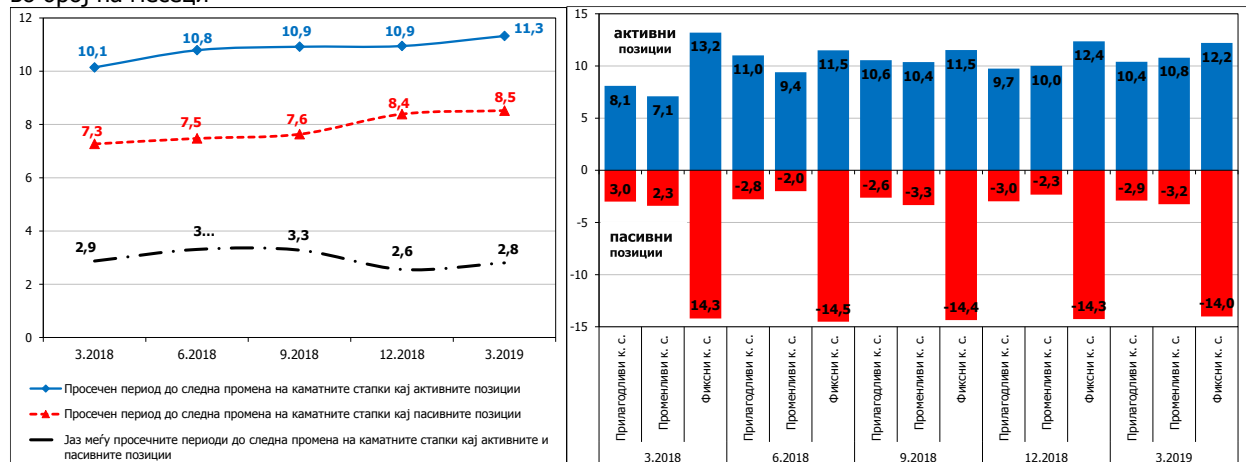
Графикон бр. 51
Структура на активата и пасивата, според
типот на каматна стапка
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

главно овој тип каматни стапки не ги изложува банките на каматниот ризик од портфолиото на банкарски активности, поради договорната можност за нивна еднострана промена. Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски со променлива каматна стапка е позитивен (до и над 1 година), што го изложува банкарскиот систем на ризик од намалување на каматните стапки. Конечно, позитивниот јаз кај позициите со фиксна каматна стапка којшто, затоа што е најмногу концентриран во рочниот блок до 1 месец, го изложува банкарскиот систем на ризик од намалување на каматните стапки. Имајќи предвид дека, на агрегирана основа, вкупниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски е позитивен, банкарскиот систем е изложен на ризик од намалување на каматните стапки, којшто би се остварил за релативно кус период, имајќи предвид дека поголемиот дел од јазот е концентриран во временскиот период од 3 до 12 месеци. Сепак, овој период е малку проширен во споредба со 31.12.2018 година, кога позитивниот јаз меѓу активните и пасивните позиции беше највисок во временскиот период до 1 месец.

Графикон бр. 52 Просечен период до следната прецена на каматните стапки*, вкупен (лево) и по типот на каматната стапка (десно) во број на месеци

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Просечниот период до следна прецена на каматните стапки се пресметува како учество на износот на активната/пасивната позиција од секој од рочните блокови во вкупната каматочувствителна актива/пасива, помножено со рочноста од секој рочен блок, изразена во месеци. Кај позициите со фиксна каматна стапка, просечниот период до следна прецена се однесува на просечниот преостанат рок на достасување.

Во првиот квартал од 2019 година, се забележа мало зголемување на

позитивниот јаз меѓу просечните периоди до следната преоцена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции. Јазот меѓу просечните периоди до следната преоцена на каматните стапки кај активните позиции се зголеми за речиси половина месец, додека јазот меѓу просечните периоди до следната преоцена на каматните стапки кај пасивните позиции, беше речиси непроменет.

Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки којшто произлегува од присуството на кредити со прилагодливи и променливи каматни стапки е значајна.

На 31.3.2019 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 76,1%, при што 44,8% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 31,3% се со прилагодлива каматна стапка. Значителната застапеност на променливите каматни стапки (вклучително и на прилагодливите) во кредитните договори со домаќинствата го истакнува значењето на индиректниот кредитен ризик за банките, при нагорна промена на каматните стапки. Трендот на намалување на учеството на позициите со прилагодлива каматна стапка продолжи и во првиот квартал од 2019 година, како на страната на каматочувствителните средства, така и на страната на каматочувствителните обврски. Ваквиот тренд е, во голема мера, резултат на препораките на Народната банка упатени до банките за напуштање на примената на овој тип каматни стапки, заради потенцијалниот репутациски и правен ризик коишто тие го носат за банките. Сепак, постепеното напуштање на примената на еднострано прилагодливите каматни стапки кај новосклучените кредитни и депозитни производи ја потенцира потребата од зајакнување на капацитетот на банките за управување со ризикот од промена на каматните стапки во банкарското портфолио, особено во услови кога е забележливо дека на страната на активата овој вид каматна стапка се заменува со користење на променливите

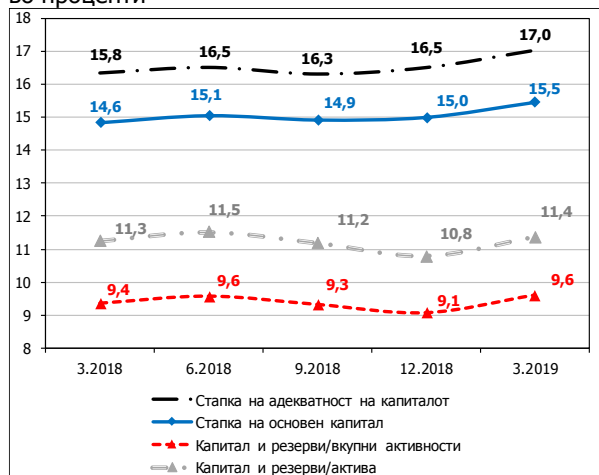
каматни стапки, додека на страната на пасивата се заменува со користење на фиксните каматни стапки.

Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

5. Ризик од несолвентност

Во првиот квартал од 2019 година сите показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем забележаа зголемување, што најмногу произлегува од растот на капиталните позиции. Сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија како резултат на новата емисија обични акции, издавањето обврзници коишто ги исполнија условите да бидат вклучени во сопствените средства и задржаната добивка. Во услови на скроман квартален раст на активностите на банкарскиот систем, „слободниот“ капитал над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум забележа значителен раст и го зголеми своето учество во сопствените средства на 10,5%. Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираните шокови покажа повисока отпорност во споредба со 31.12.2018 година.

Графикон бр. 53
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Почнувајќи од март, 2017 година домашните регулаторни барања во врска со солвентноста и адекватноста на капиталот на банките се во согласност со барањата на меѓународната спогодба Базел 3.

**Стапката на основен капитал е на многу слично ниво како и стапката на редовен основен капитал (којашто не е презентирана на графиконот), односно е повисока за незначителен 0,1 процентен поен (за одредени датуми, разликата меѓу двете стапки е уште помала).

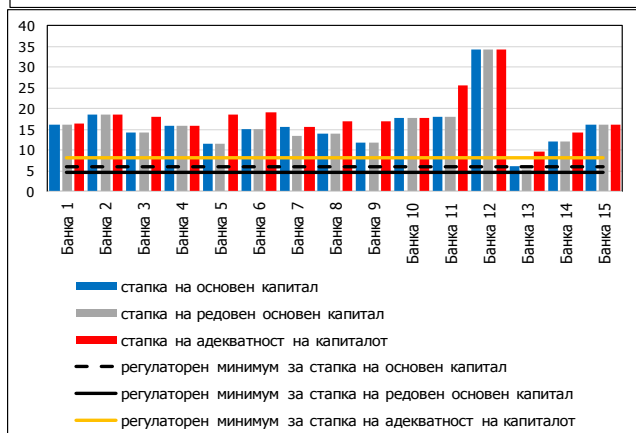
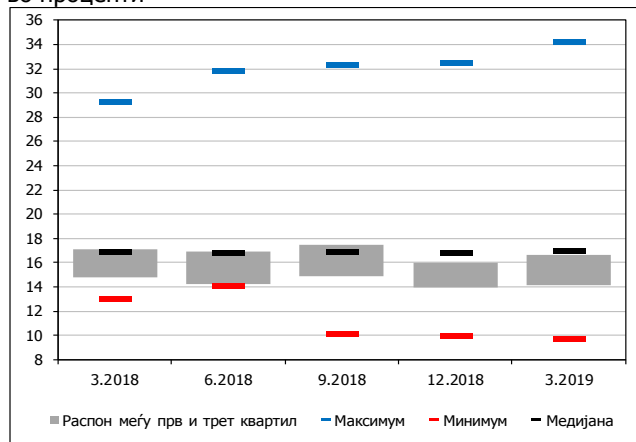
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем во првиот квартал од 2019 година бележат подобрување, коешто произлегува од повисоките квартални стапки на раст на капиталните позиции⁷⁰, во споредба со растот на активностите⁷¹ на банкарскиот систем. Имено, активностите на банките бележат забавен квартален раст, во споредба со претходното тримесечје, што вообичаено се поврзува со делувањето на одредени фактори

⁷⁰ Капиталот и резервите, основниот капитал и сопствените средства квартално се зголемија за по 6,4%, 3,9% и 4,0%, соодветно.

⁷¹ Активата, вкупните билансни и вонбилансни активности и активата пондерирана според ризиците квартално се зголемија за по 0,9%, 0,6% и 0,8%, соодветно. Кварталниот раст на активата пондерирана според ризиците (2.856 милиони денари) произлегува од растот на активата пондерирана според кредитниот ризик, којашто се зголеми за 0,9% или за 2.801 милион денари.

Графикон бр. 54 Мерки за распределба на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем (горе) и стапката на основен капитал, редовен основен капитал и адекватност на капиталот, по банка (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2019 година:

- Стапката на адекватност на капиталот се движи од 9,6% до 34,1%, по поединечна банка;
- Стапката на основен капитал се движи од 6,0% до 34,1%, по поединечна банка;
- Стапката на редовен основен капитал се движи од 5,2% до 34,1%, по поединечна банка.

од сезонски карактер, во овој период од годината. Наспроти тоа, капиталните позиции, вообичаено во првиот квартал од годината, растат побрзо, заради реинвестирањето на добивките на банките остварени во претходната година. На почетокот од 2019 година овој редовен раст на сопствените средства беше надополнет и со издавањето нови капитални инструменти (една банка издаде обични акции⁷², а други две банки издадоа обврзници коишто ги исполнија условите да бидат вклучени во пресметката на регулаторниот капитал⁷³).

На 31.3.2019 година, стапката на адекватност на капиталот изнесува 17,0% и е повисока за 0,5 процентни поени, во споредба со крајот на 2018 година. Слично подобрување, на квартална основа, забележаа и стапката на основен капитал и стапката на редовен основен капитал, коишто на 31.3.2019 година достигнаа нивоа од 15,5% и 15,4%, соодветно. Банките се должни да пресметуваат и стапка на задолженост (како сооднос меѓу основниот капитал и вкупната билансна и вонбилансна изложеност), но за оваа стапка известуваат на полугодишна основа, како просек од стапките на задолженост утврдени на крајот на секој месец од полугодieto⁷⁴. Конечно, соодносите меѓу капиталот и резервите и вкупната актива, односно вкупните активности на банкарскиот систем се зголемија за 0,6 и 0,5 процентни поени, соодветно, и на 31.3.2019 година достигнаа нивоа од 11,4% и 9,6%, соодветно.

⁷² Емисијата на акции се оствари во февруари 2019 година и беше наменета за познат купувач акционер на банката. Повеќе информации околу наведената емисија можат да се најдат на следнава врска:

<https://www.sec.gov.mk/media/files/2019/Месечен%20извештај.%20%20февруари%20%202019.pdf>

⁷³ Едната банка издаде т.н. перпетуална обврзница којашто ги исполни и сметководствените и регулаторните услови за нејзино вклучување во капиталот и во додатниот основен капитал на банката (за потребите на утврдување на сопствените средства). Проспектот за овие обврзници може да се најде на следнава врска:

[https://www.mse.mk/Repository/Catalogues/МК/Проспект%20\(FINAL\)_20.02.2019.pdf](https://www.mse.mk/Repository/Catalogues/МК/Проспект%20(FINAL)_20.02.2019.pdf). Другата банка издаде обврзница

којашто, сметководствено, има третман на обврска врз основа на субординиран должнички инструмент, но ги исполнува регулаторните барања за вклучување во дополнителниот капитал од сопствените средства на банката. Повеќе информации на следнава врска:

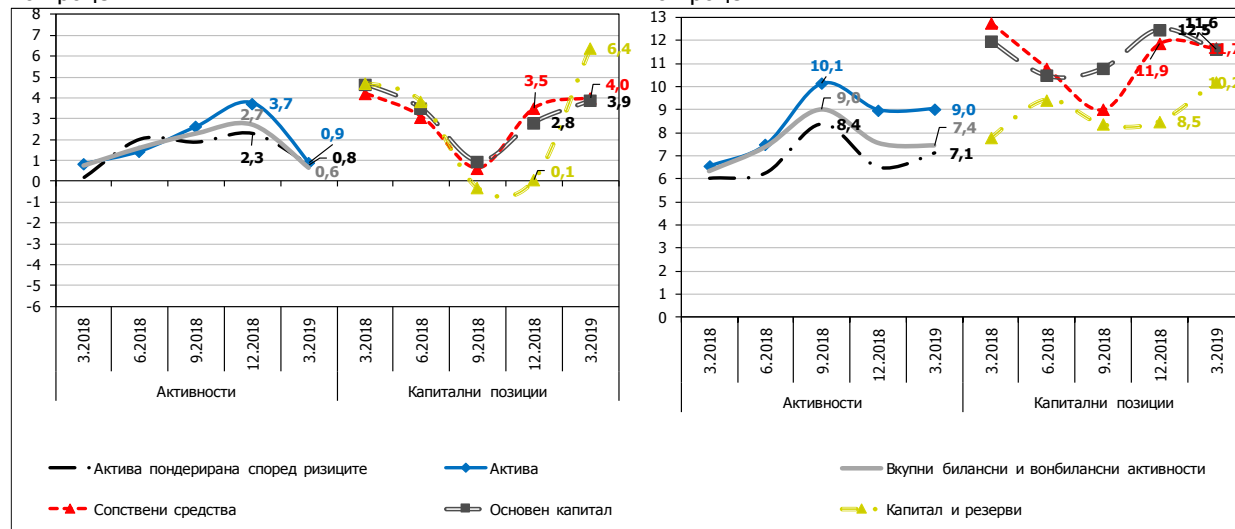
http://www.ccbank.mk/покана_за_запишување_и_уплата_на_долгорочни_должнички_хартии_од_вредност_-_конвертибилни_обврзници_по_пат_на_јавна_понуѓа.aspx.

⁷⁴ Стапката на задолженост на банкарскиот систем за второто полугодие од 2018 година (последниот расположлив податок за оваа стапка) изнесуваше 10,5%. Согласно со Базелскиот капитален стандард (Базел 3), стапката на задолженост треба да изнесува најмалку 3%.

Графикон бр. 56

Промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартална (лево) и годишна (десно)

во проценти

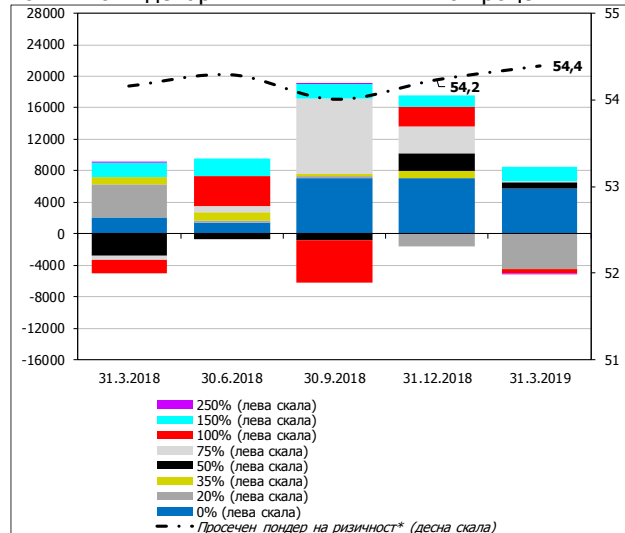
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55

Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Просечниот пондер на ризичност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

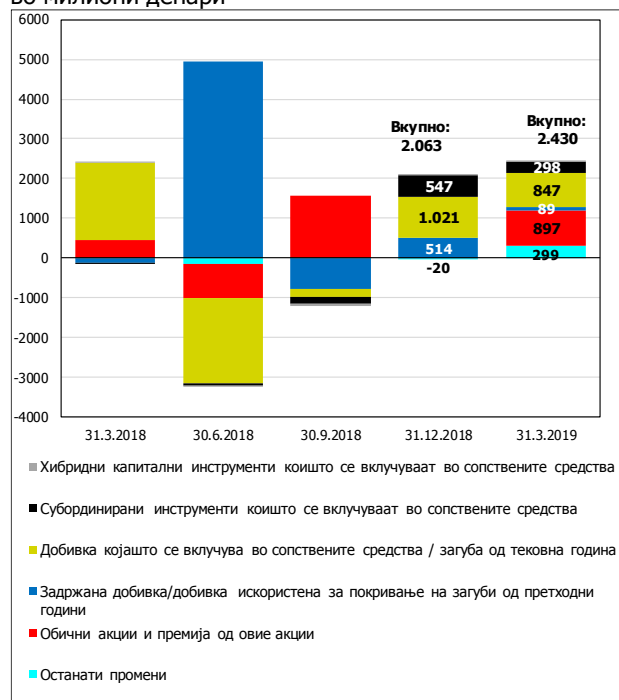
Нивото на ризичност на вкупните билансни и вонбилансни активности на банките, мерено преку соодносот меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се зголеми за 0,2 процентни поена и на 31.3.2019 година изнесува 54,4%. Причината за растот во најголема мера треба да се бара во кварталниот раст на позициите со пондер на ризичност од 150% (портфолио на мали кредити), од 1.842 милиона денари (или за 6,7%), како резултат на зголемената кредитна активност со домаќинствата. Од друга страна, активностите со пондер на ризичност од 0% забележаа најголем апсолутен раст, од 5.731 милион денари, или за 3,9%, како резултат на растот на расположливите депозити преку ноќ кај Народната банка и на пласманите во државни обврзници⁷⁵. Наспроти тоа, активностите со пондер на ризичност од 20% забележаа квартално намалување од 4.442 милиона денари (или за 12,1%), што е последица на намалените пласмани кај банки⁷⁶.

⁷⁵ Повеќе детали во делот за ликвидносниот ризик од овој извештај.

⁷⁶ Повеќе за пласманите во банки може да се најде во делот за активностите на банките од овој извештај.

5.2. Динамика и структура на сопствените средства на банкарскиот систем

Графикон бр. 57
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

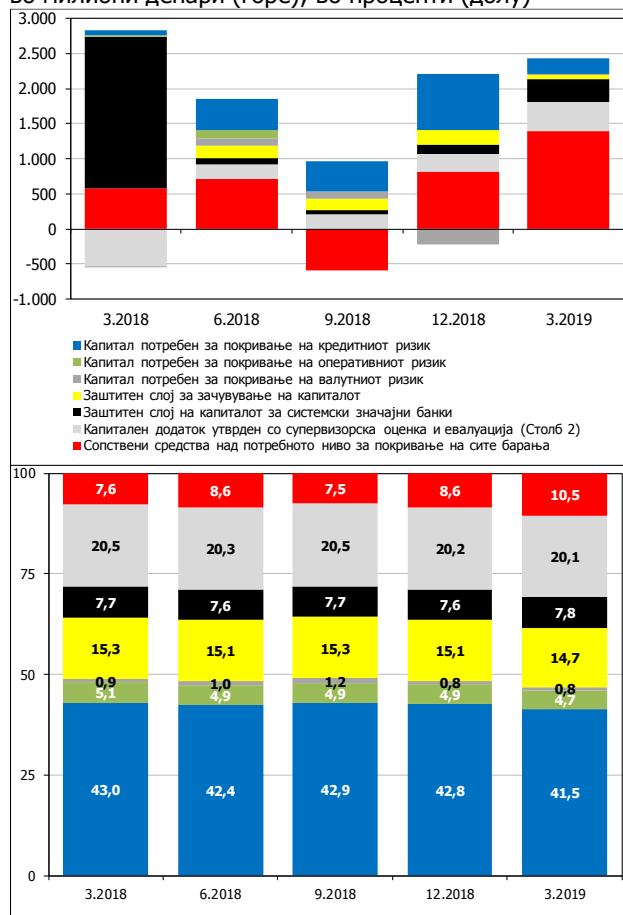
Сопствените средства на банките може да се оценат како високо квалитетни, со што системот се квалификува како високо отпорен на потенцијални стресни сценарија. Во првиот квартал од 2019 година сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 2.430 милиони денари, или за 4,0%. Најголем придонес во кварталниот раст имаа емисијата на обични акции и задржувањето добивки во сопствените средства на банките, од 1.830 милиони денари, или за 3,3%. На 31.3.2019 година, најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) учествува со 90,1% во вкупните сопствени средства. Издавањето на перпетуалната обврзница (станува збор за капитален инструмент со условна конверзија⁷⁷), од страна на една средна банка, го зголеми додатниот основен капитал на банкарскиот систем за 301 милион денари. Сепак, во македонскиот банкарски систем, додатниот основен капитал е послабо застапен (на него отпаѓаат само 0,6% од сопствените средства на банкарскиот систем) и е тековно присутен кај само 2 банки. Конечно, во првиот квартал од 2019 година, една средна банка издаде обврзница во форма на субординиран должнички инструмент, што придонесе за зголемување на дополнителниот капитал на банкарскиот систем, за 298 милиони денари, или за 5,4%. На 31.3.2019 година, дополнителниот капитал претставува 9,3% од сопствените средства на банкарскиот систем (9,2% на 31.12.2018 година).

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

⁷⁷ Овој тип на капитални инструменти се подетално обработени во Извештајот за ризиците во банкарскиот систем на Република Северна Македонија во 2018 година, во прилогот бр. 4: Капитални инструменти со условна конверзија, стр. 114 – 118.

Графикон бр. 58

Квартални промени (горе) и на структура (долу) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари (горе); во проценти (долу)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

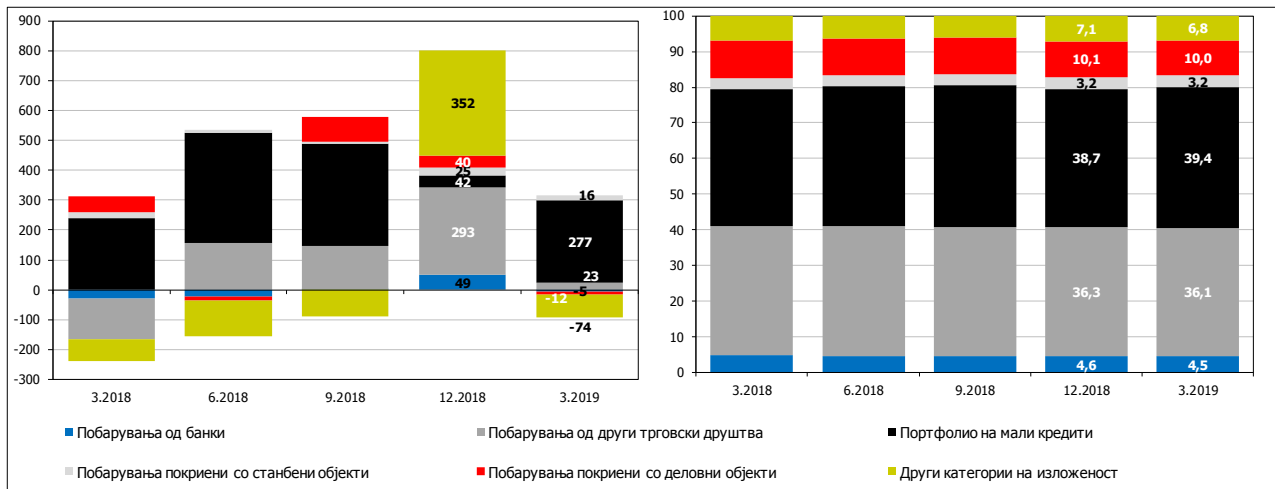
Во услови на забавен раст на активностите на банкарскиот систем, поголемиот дел од кварталното зголемување на сопствените средства беше акумулиран како „слободен“ капитал над потребното ниво за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот и капитални додатоци. Така, сопствените средства над потребното ниво за покривање на сите барања забележаа квартален раст од 1.427 милиони денари, или за 27,3% и на 31.3.2019 година учествуваат со 10,5% во вкупните сопствени средства на банкарскиот систем. Капиталниот додаток утврден со супервизорска оценка и евалуација којшто е потребен за покривање на севкупниот профил на ризик на банките, се зголеми, за 382 милиона денари, или за 3,1%, и минимално го намали учеството во вкупните сопствени средства, на 20,1%, на 31.3.2019 година⁷⁸. Сличен апсолутен раст⁷⁹ од 321 милион денари (или за 6,9%), на квартална основа, бележи и заштитниот слој на капиталот за системски значајните банки, којшто на 31.3.2019 година достигна учество од 7,8% во вкупните сопствени средства⁸⁰. Регулаторниот капитал потребен за покривање на одделните ризици (тековно банките издвојуваат капитал за покривање на кредитниот, валутниот и оперативниот ризик) забележа квартален раст од 228 милиони денари (или за 0,8%), што е речиси во целост резултат на зголемувањето на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик. Скромниот раст на капиталот потребен за покривање на ризиците услови намалување на неговото учество во вкупните сопствени средства, од 48,4% на 31.12.2018 година, на 46,9% на 31.3.2019 година.

⁷⁸ Согласно со Одлуката за начинот на вршење супервизија и надзор („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/18), најмалку еднаш годишно, и тоа најдоцна до 15 декември во тековната година, овластени лица од Народната банка ги оценуваат минималните потребни нивоа на капитал за банките за наредната година, врз основа на утврдениот севкупен профил на ризик на банките.

⁷⁹ Растот на капиталните барања се должи на растот на вкупната актива пондерирана за ризици.

⁸⁰ Согласно со Одлуката за методологијата за идентификување системски значајни банки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 26/17), најдоцна до 30 април во секоја година, Народната банка ги идентификува системски значајните банки и ги утврдува стапките на заштитен слој на капиталот што овие банки треба да ги одржуваат. Системски значајните банки се должни да се усогласат со утврдените стапки на заштитниот слој на капиталот системски значајни банки најдоцна до 31 март во следната година.

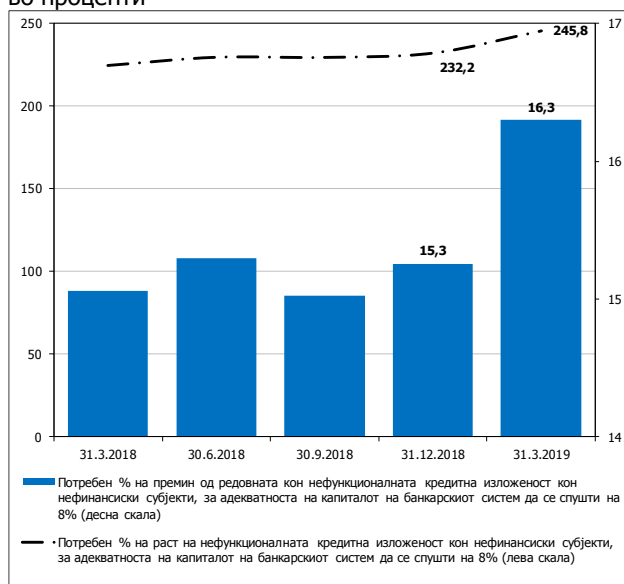
Графикон бр. 59 Квартални промени (лево, во милиони денари) и структура (десно, во проценти) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик се зголеми за 224 милиони денари, или за 0,9%. Ова движење е, речиси во целост, резултат на кварталниот раст на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик од портфолиото на мали кредити, што пак се поврзува со зголемената кредитна активност на банките со домаќинствата.

Графикон бр. 60 Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

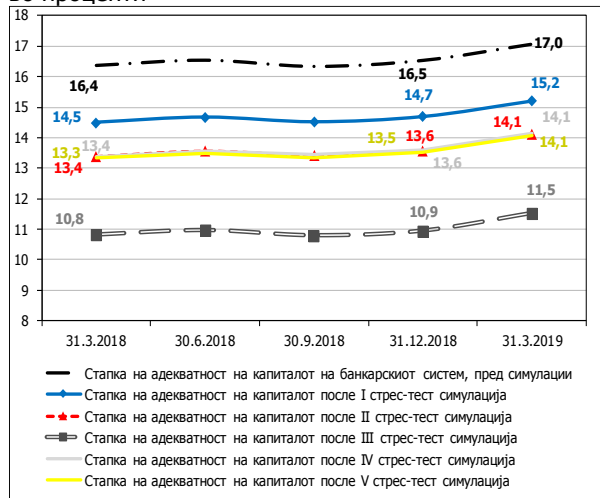
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој Извештај.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на македонскиот банкарскиот систем и на одделните банки на симулирани шокови покажа подобри резултати во споредба со крајот на 2018 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на

Графикон бр. 61
 Резултати од стрес-тест симулациите
 во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:
 I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;
 II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;
 III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;
 IV: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;
 V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Стрес тестирањето во обратна насока, покажува дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност на нефинансиските лица од 245,8%, односно премин на 16,3% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на ниво од 8%. Истовремено, при претпоставен раст на нефункционалната кредитна изложеност на нефинансиските лица од 295,2%, односно при премин на 19,6% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност, стапката на редовен основен капитал на банкарскиот систем би се спуштила на ниво од 4,5%.

Овие претпоставки се прилично екстремни, имајќи предвид дека во првиот квартал од 2019 година растот на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските лица изнесуваше само 0,5%, при што само 1,8% од редовната кредитна изложеност доби нефункционален статус во истиот период.

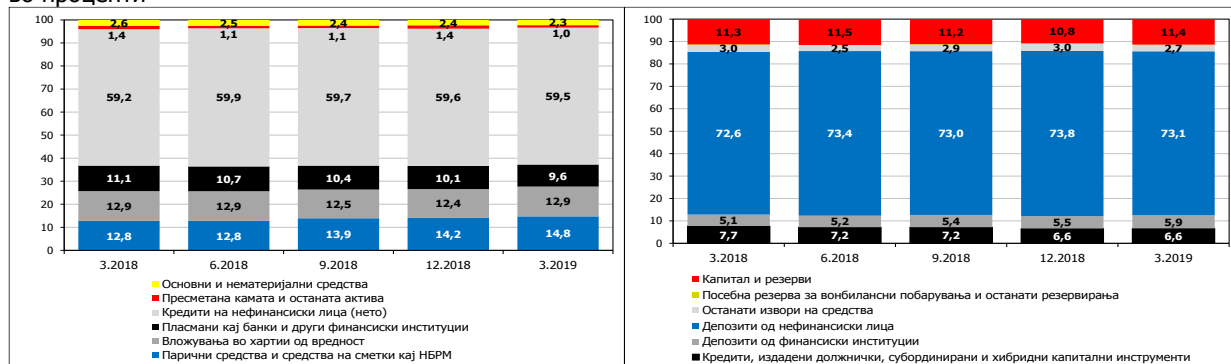
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

1. Активности на банките

Вкупните активности на банкарскиот систем остварија забавен квартален раст, кој е вообичаен за првото тримесечје од годината, пред сè поради влијанието на сезонски фактори. На страната на пасивата, сезонските влијанија се одразија преку минимален раст на депозитите на нефинансиските лица, по високиот раст во претходниот квартал, како ефект од намалувањето на депозитите на корпоративниот сектор, но и забавениот раст на депозитите на домаќинствата. Капиталната позиција на банките зајакна што е вообичаено движење за првиот квартал под влијание на остварениот финансиски резултат. Во овој квартал тој раст беше зајакнат со издавањето на нови капитални инструменти во форма на обични акции, а за прв пат беа издадени и обврзници⁸¹. Ваквите движења значаеа проширување на изворите на финансирање на домашните банки со нови стабилни извори на финансирање на банкарските активности. За раст на изворите на финансирање придонесоа и депозитите на финансиските институции водени од натамошниот забрзан раст на депозитите на пензиските фондови, а се зголемија и обврските на банките кон матичните субјекти. Најголем дел од новоприбраните извори на средства банките ги пласираа во ликвидни финансиски инструменти, а во нешто помал дел и во кредити. Кредитната активност на банките со нефинансискиот сектор на квартална основа забави, но е значајно подобрена во однос на остварувањата од претходните три години за првиот квартал, кога вкупните кредити бележеа намалување на квартална основа. Ваквите движења во поголем дел се објаснуваат со значајното стеснување на падот на корпоративните кредити, коишто по три години на постојано намалување во првиот квартал, во истиот период од 2019 година речиси стагнираа на квартална основа. Кредитите на домаќинствата продолжија да растат со вообичаената квартална динамика за овој период од годината.

Графикон бр. 62

Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

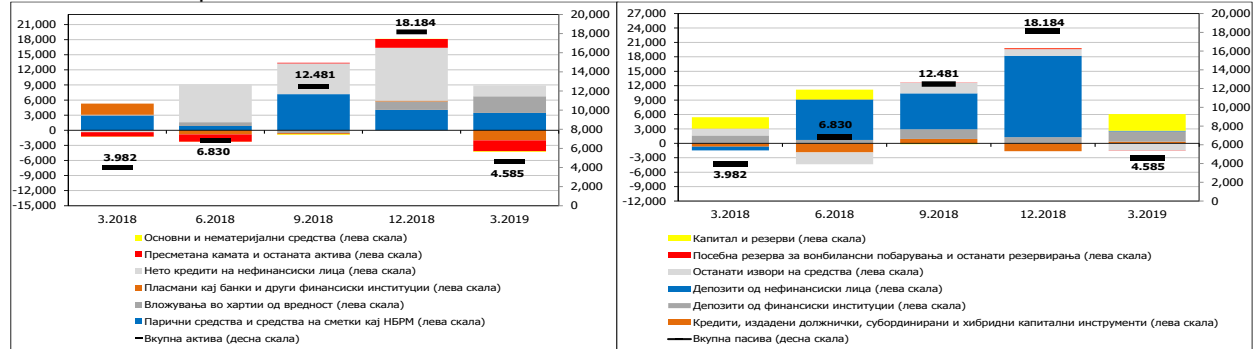
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁸¹ Во првиот квартал на 2019 година, една банка издаде обични акции наменети за познат купувач акционер на банката. Две банки издадоа обврзници од коишто едната е перпетуална обврзница којашто, ги исполни условите да биде вклучена и во нејзиниот капитал (согласно со регулаторниот третман, оваа обврзница е дел од додатниот основен капитал на банката), а втората е обврзница којашто има третман на обврска врз основа на субординиран должнички инструмент (согласно со регулаторниот третман, оваа обврзница е дел од дополнителниот капитал на банката). Повеќе за овие инструменти е дадено во делот Ризик од несолвентност од овој извештај.

Графикон бр. 63

Квартален раст на компонентите на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем

во милиони денари

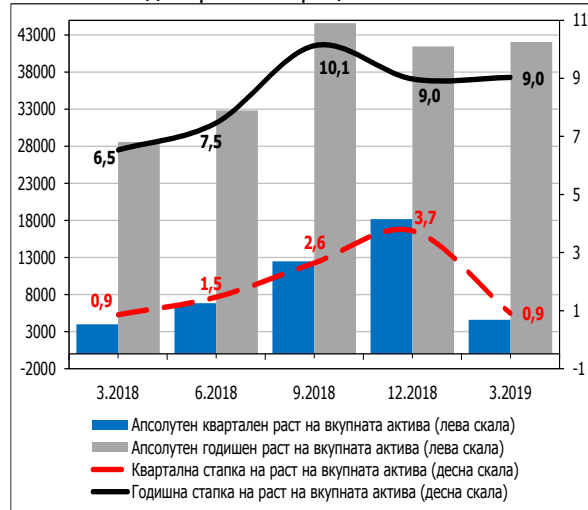
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Кредитите се прикажани за нето-основа, намалени за исправката на вредноста.

Графикон бр. 64

Актива на банкарскиот систем

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2019 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 508.054 милиони денари и бележи квартален раст од 4.585 милиони денари, или 0,9%. Кварталниот раст на активата е забавен во однос на растот од претходното тримесечје (3,7% во четвртиот квартал од 2018 година), но е идентичен со кварталното зголемување остварено во првиот квартал од 2018 година (0,9%). Двигател на растот на активата на банките беа пласманите во ликвидни финансиски инструменти, пред сè, во депозити преку ноќ кај Народната банка и во домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари⁸². На страната на пасивата, најголем раст забележаа капиталните позиции за што придонес имаше остварениот финансиски резултат и издавањето нови капитални инструменти⁸³. Придонес кон растот на вкупните извори на финансирање во првиот квартал имаше и натамошниот раст на депозитите на пензиските фондови, а се зголемија и изворите на финансирање со потекло од матичните субјекти.

Кредитната активност на банките со нефинансискиот сектор растеше забавено во

⁸² Согласно со Одлуката за премин во втората фаза на асоцијација меѓу Република Македонија и Европската заедница и нејзините земји членки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/19) од 25.1.2019 година, на домашните банки им се овозможи слободно да купуваат и да тргуваат со домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари.

⁸³ Повеќе за издадените капитални инструменти види во делот Ризик од несолвентност од овој извештај.

споредба со остварувањата од претходниот квартал, но е значително подобрена во однос на остварувањата од претходните три години за истиот период од годината, кога вкупните кредити бележеа пад на квартална основа. Растот на вкупните кредити беше повисок од растот на вкупните депозити на нефинансиски лица, коишто согласно со вообичаената сезонска динамика минимално се зголемија на квартална основа.

Графикон бр. 65
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 66
Раст на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во првиот квартал од 2019 година, кредитирањето на нефинансиските лица забележа забавен раст. Кредитите на нефинансиските субјекти⁸⁴ пораснаа за 2.513 милиони денари, или за 0,8% (во споредба со растот од 3,5% во последниот квартал од 2018 година и остварениот пад од -0,8% во првиот квартал од 2018 година). На годишна основа, растот на кредитирањето забрза со зголемување на кредитите за 27.545 милиони денари, или 9,3% (7,6% заклучно со 31.12.2018 година). Анализирano по поединечна банка, три банки (две од групата големи и една од групата средни банки) придонесоа со 61,3% во вкупната квартална промена на кредитите на нефинансиските субјекти.

Кварталниот раст на кредитната активност целосно произлезе од зголемената кредитна поддршка на домаќинствата, додека кредитирањето на корпоративните клиенти забележа минимален пад. Кредитите на домаќинствата⁸⁵ во првиот квартал од 2019 година се зголемија за 2.766 милиони денари или 1,8%, што е речиси идентичен раст со остварениот во последниот квартал од 2018 година. На годишна основа, кредитите на домаќинствата растеа забавено и остварија

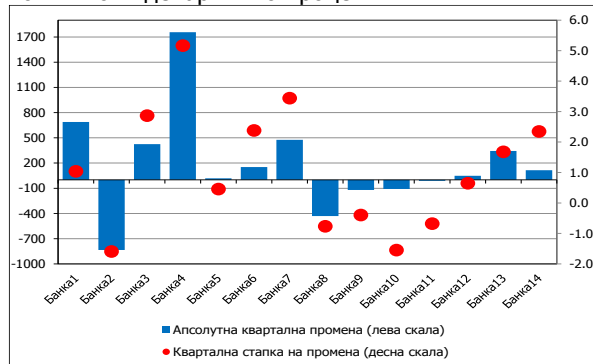
⁸⁴ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

⁸⁵ Потрошувачките кредити, негативните салда на тековните сметки и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

Графикон бр. 67

Квартален раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, по поединечна банка

во милиони денари и во проценти

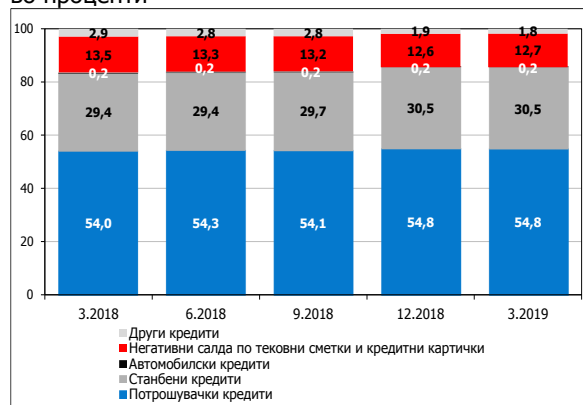

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 68

Структура на кредитите на физичките лица, по производи

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

стапка на раст од 9,8% (10,4%, заклучно 31.12.2018 година). На овој начин, **кредитирањето на домаќинствата го задржа релативно високиот и стабилен раст (во просек од над 10%) во изминатите 5 години**, што е поттикнато од повеќе фактори на страната на понудата и побарувачката за овие кредити. Солидната кредитна поддршка на домаќинствата соодветствува со натамошното нето-олеснување на кредитните услови за станбените и потрошувачките кредити, при поволно поместување кај сите фактори коишто влијаат врз условите за кредитирање.

Наспроти ова, и покрај засилената лична потрошувачка и зголемениот потрошувачки оптимизам, побарувачката за кредити од страна на домаќинствата бележи намалување, што е поизразено кај станбените кредити, поради делувањето на факторите „кредити од останати банки“ и „останати извори на финансирање“, како и значително намаленото позитивно влијание на факторите „перспективи на пазарот за станбена изградба“ и „доверба на потрошувачите“⁸⁶. Во доменот на потрошувачкото кредитирање, намалената побарувачка се поврзува со факторите „заштеди на домаќинствата“ и „трошење за трајни добра“⁸⁷.

Од средината на 2015 година, станбените кредити се најбрзорастечкиот сегмент од кредитното портфолио на домаќинствата, со годишни стапки на раст коишто во просек изнесуваат околу 15% во изминатиот петгодишен период⁸⁸. Од почетокот на 2019 година, годишниот раст на станбените кредити бележи извесно забавување (13,5% на 31.3.2019 година), што е под просекот за анализираниот период, но сè уште за неколку процентни поени го надминуваат годишниот раст на потрошувачките кредити, како кредитен производ со највисоко учество во

⁸⁶ Почнувајќи од 2014 година па до последниот квартал на 2018 година, банките ги наведуваа овие фактори, заедно со факторот „заштеди на населението“ како фактори коишто имаат најзначајно влијание за зголемување на побарувачката за станбени кредити.

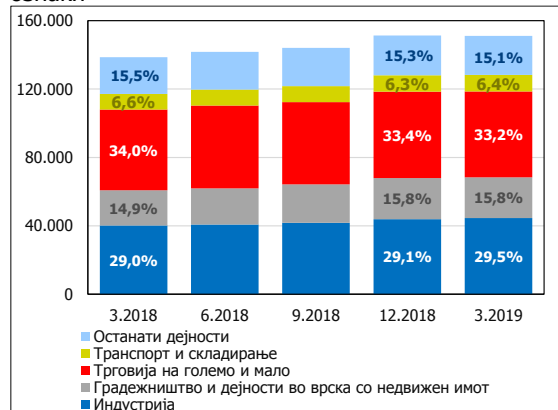
⁸⁷ Извор: Анкета за кредитната активност на банките, прв квартал 2019 година.

⁸⁸ Во одредени месеци од втората половина на 2015 година, годишниот раст на станбените кредити достигна речиси 20%.

Графикон бр. 69

Структура на редовните кредити на нефинансиските друштва по одделни дејности

во износи прикажани во столбови и проценти во ознаки

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

вкупните кредити на овој сектор (54,3% на 31.3.2019 година).

Кредитната поддршка на нефинансиските друштва е помалку стабилна и заостанува зад вообичаениот раст на кредитите на домаќинствата. Така, кредитите на претпријатијата забележаа минимален квартален пад од 0,1% (84 милиони денари), додека годишната стапка на раст (8,5%) забрза и е речиси двојно повисока во однос на 31.12.2018 година. Притоа, најголемиот дел од кварталното намалување на кредитите на претпријатијата се должи на редовната наплата на достасаните краткорочни побарувања од повеќе клиенти од страна на една голема банка.

Графикон бр. 70

Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

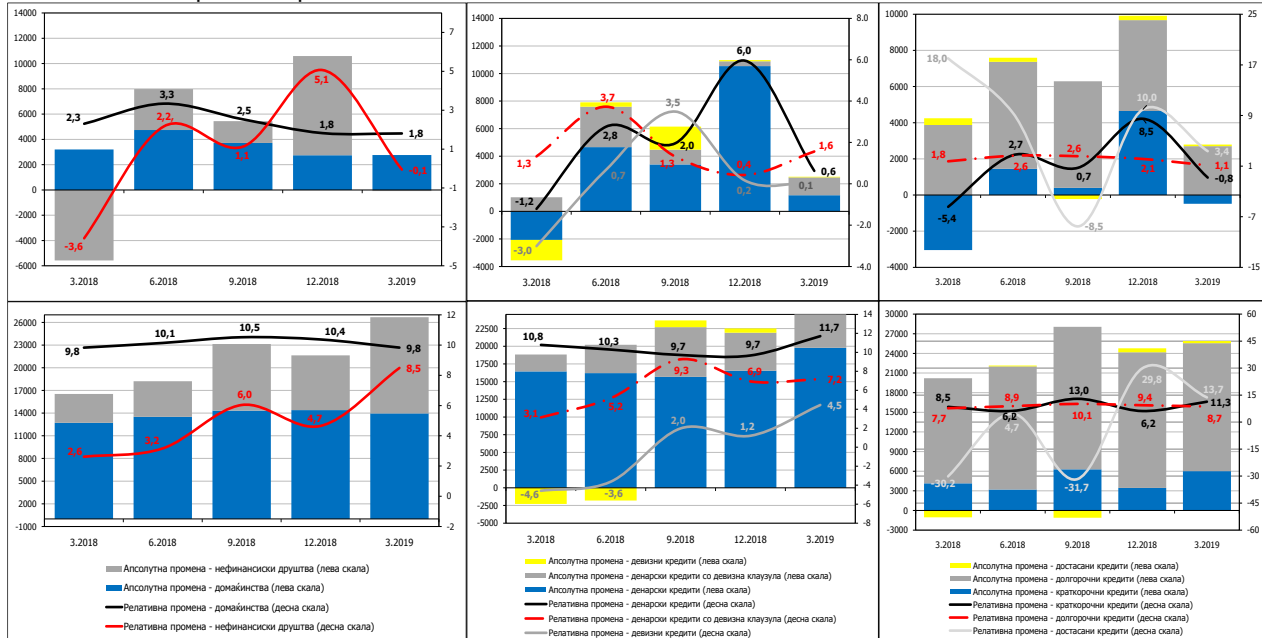
Поголемата склоност на банките за кредитирање на домаќинствата се согледува и преку постојаното зголемување на учеството на кредитите на домаќинствата во вкупните кредити на банките на сметка на намаленото учество на кредитите на корпоративниот сектор. Во првиот квартал од 2019 година, структурните учества на домаќинствата и на корпоративните клиенти во вкупните кредити изнесуваат 48,4% и 50,4%, соодветно во споредба со 38,5% и 61,3%, соодветно, во декември 2010 година. Кај шест од вкупно четиринаесет⁸⁹ банки, учеството на кредитите на домаќинствата во кредитното портфолио на банките е поголемо во однос на учеството на корпоративните кредити. Притоа, две од групата големи банки зафаќаат 50,4% од вкупните кредити на домаќинствата на ниво на банкарскиот систем. Анализирани по кредитни производи, 67,5% од кредитите на

⁸⁹ „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички).

Графикон бр. 71

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано од валутен аспект, растот на вкупните кредити во првиот квартал произлезе од повисокото денарско кредитирање⁹⁰ и кредитирањето во денари со девизна клаузула⁹¹, додека кредитите во странска валута⁹² забележаа незначителен квартален раст. Валутната структура на вкупните кредити е речиси непроменета во однос на претходниот квартал со водечко учество на денарските кредити од 58,5%.

Од рочен аспект, продолжи зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио преку натамошен раст на долгорочното кредитирање⁹³ коешто на крајот на првиот квартал достигна учество од 79,8% во структурата на вкупните редовни кредити. Речиси 68% од растот на долгорочните кредити се должи на денарските кредити на домаќинствата⁹⁴. Напротив тоа, намалувањето на краткорочните кредити целосно се должи на кредитите на нефинансиските друштва⁹⁵.

⁹⁰ Денарските кредити на квартална основа се зголемија за 1.171 милион денари, или за 0,6%. Растот на денарските кредити произлегува од кредитите на домаќинствата (раст од 2.442 милиона денари, или за 2,9%), во споредба со намалувањето на кредитите на корпоративниот сектор (намалување од 1.271 милион денари, или за 1,2%).

⁹¹ Денарските кредити со девизна клаузула растат за 1.295 милиони денари, или за 1,6%, а во нивни рамки денарските кредити со девизна клаузула на нефинансиските друштва се зголемија за 1.007 милиони денари (или за 4,5%).

⁹² Кварталниот раст на девизните кредити изнесува 47 милиони денари (0,1%).

⁹³ Долгорочното кредитирање оствари квартален раст од 2.701 милион денари (1,1%),

⁹⁴ Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 2.122 милиона денари, што во најголем дел произлезе од растот на долгорочните денарски кредити на домаќинствата (1.835 милиони денари), и тоа потрошувачки и станбени кредити.

⁹⁵ Краткорочните денарски кредити на нефинансиските друштва квартално се намалија за 2.025 милиони денари (или за 4,9%), што во најголем дел е резултат на споменатата наплата на побарувањата од повеќе клиенти од страна на една голема банка.

Графикон бр. 72
Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 73
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти

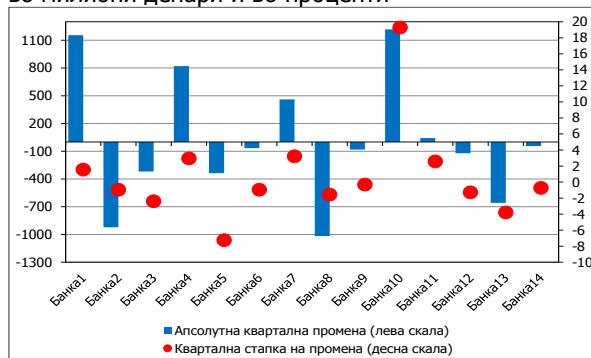
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 74
Квартален раст на вкупните депозити на нефинансиските субјекти, по поединечна банка

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

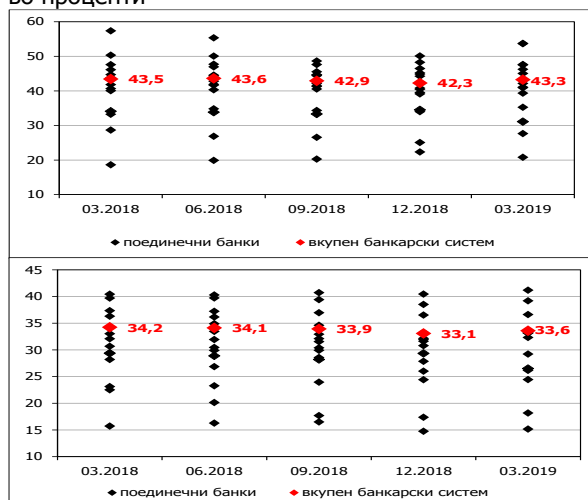
По солидниот раст остварен во последниот квартал од 2018 година, во првото тримесечје од 2019 година, депозитите од нефинансиските субјекти остварија минимален раст, но тоа немаше влијание врз годишната стапка на промена на депозитната база којашто забележа забрзан раст. Кварталниот раст на депозитна база на банките изнесува 130 милиони денари, или 0,03% (во споредба со растот од 4,8% во последниот квартал од 2018 година и остварениот пад од -0,2% во првиот квартал од 2018 година), додека растот на годишна основа достигна 32.952 милиона денари, или 9,7% (9,4%, со 31.12.2018 година). И покрај минималниот квартален раст на депозитната база на ниво на банкарскиот систем, анализирано по одделни банки видливи се различни движења кај вкупните депозити. Така, растот на депозитната база произлегува од зголемувањето на депозитите кај четири банки, додека три други банки забележаа позначително намалување на депозитната база.

Домаќинствата, коишто

традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 69,6% во вкупните депозити), во првиот квартал од 2019 година, ги зголемија своите средства во банките за 1.415 милиони денари, или за 0,6%. **Депозитите на нефинансиските друштва** забележаа намалување за 1.894 милиони денари, или за 1,9%, што е сезонски ефект карактеристичен за првиот квартал, додека на годишна основа се повисоки за 11,4% (или 10.120 милиони денари). Заклучно со 31.3.2019 година, депозитите на домаќинствата на годишна основа се повисоки за 8,7%, или во апсолутен износ за 20.787 милиони денари, што е двојно

Графикон бр. 75

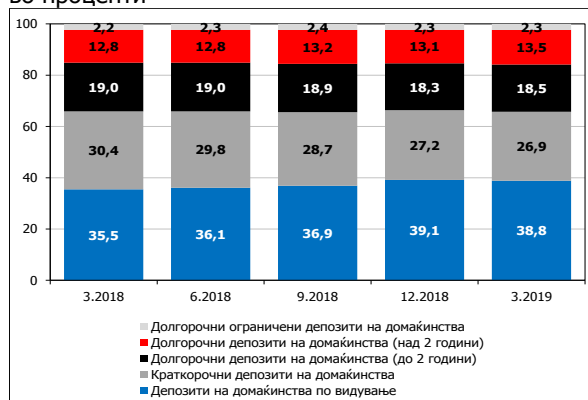
Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 76

Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

повисоко во споредба со растот на корпоративните депозити.

Анализата на валутната структура на вкупните депозити покажува намалување на денарските депозити на нефинансискиот сектор (за 3.396 милиони денари, или 1,6%), што првенствено произлегува од падот на денарските корпоративни депозити по видување⁹⁶, а во помал дел и од денарските депозити по видување на домаќинствата⁹⁷. Наспроти ова, **девизните депозити** забележаа раст (од 3.644 милиони денари, или 2,3%), во кој домаќинствата имаа поголем придонес (54,1%) во однос на придонесот на нефинансиските друштва⁹⁸ (33,7%). Ваквите движења придонесоа за умерено намалување на учеството на денарските депозити во вкупните депозити на нефинансиските субјекти, коешто на крајот на првиот квартал изнесува 56,6% и е пониско за 0,9 п.п. во споредба со 31.12.2018 година.

Од аспект на рочноста, во првиот квартал раст забележаа долгорочните депозити (од 2.260 милиони денари, или 2,3%), што во најголем дел (89,8%) произлезе од депозитите на домаќинствата⁹⁹. Депозитите по видување¹⁰⁰ на квартална основа се зголемија за скромни 215 милиони денари, или 0,1%, додека кај краткорочните депозити беше забележан пад (од 2,7% или за 2.345 милиони денари) главно под влијание на пониското ниво на краткорочни депозити на претпријатијата¹⁰¹.

⁹⁶ Кварталното намалување на денарските депозити по видување на нефинансиските друштва изнесува 2.270 милиони денари, или 4,2%.

⁹⁷ Кварталното намалување на денарските депозити на домаќинствата по видување изнесува 1.662 милиона денари, или 2,9%.

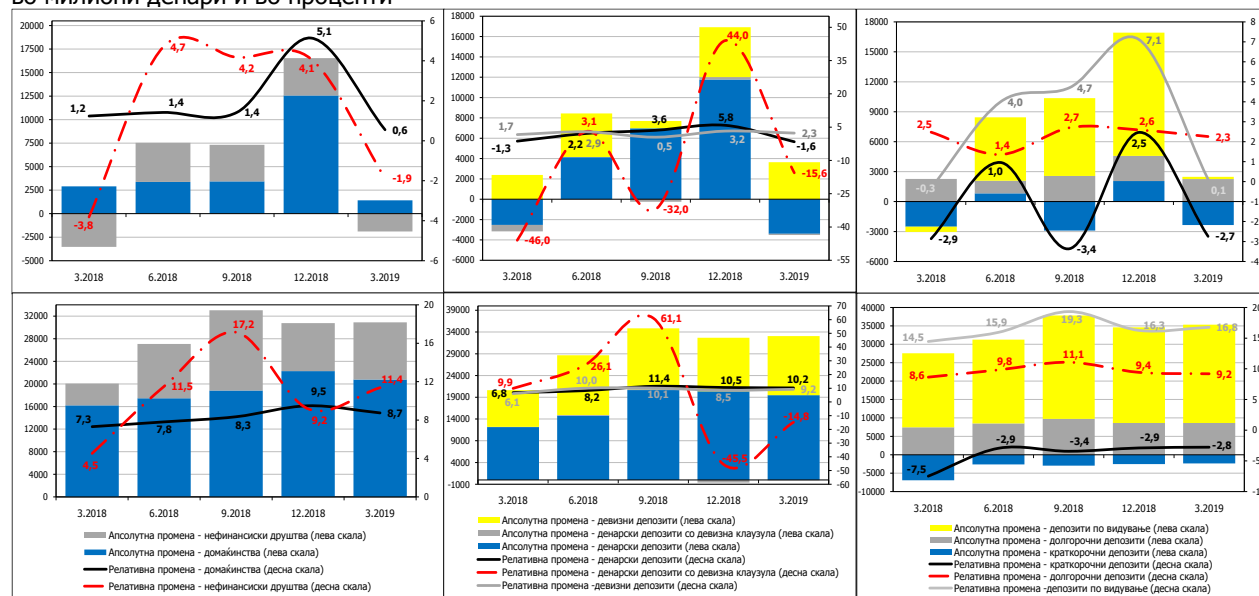
⁹⁸ Кварталниот раст на девизните депозити на домаќинствата изнесува 1.970 милиони денари (или 1,6%), и во најголем дел (71,4%) се должи на депозитите по видување. Девизните депозити на нефинансиските друштва остварија раст од 1.229 милиони денари (или 4,5%), којшто повторно целосно произлезе од депозитите по видување.

⁹⁹ Кварталниот раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 2.029 милиони денари (или 2,3%), каде што придонесот на денарските депозити изнесува 56,9%, а придонесот на девизните депозити е помал и изнесува 43,1%.

¹⁰⁰ Кварталниот раст на депозитите по видување (215 милиони денари) е резултат на зголемувањето на девизните депозити (за 3.947 милиони денари), при истовремено намалување на денарските депозити (за 3.726 милиони денари).

¹⁰¹ Краткорочните депозити на претпријатијата во првиот квартал се намалија за 1.815 милиони денари, или за 13,1%.

Графикон бр. 77 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализата на рочната структура на депозитите од домаќинства, во првиот квартал од 2019 година, покажува намалување на структурното учество на депозитите по видување во рочната структура на депозитите на домаќинствата (од 39,1% на 31.12.2018 година, на 38,8% на 31.3.2019 година). Кај учеството на краткорочните депозити продолжи постојаниот надолен тренд (од 27,2% на 31.12.2018 година, на 26,9% на 31.3.2019 година), независно од валутата, додека кај учеството на долгорочните депозити се забележа зголемување од 33,7% на 31.12.2018 година, на 34,3% на 31.3.2019 година.

Графикон бр. 78

Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

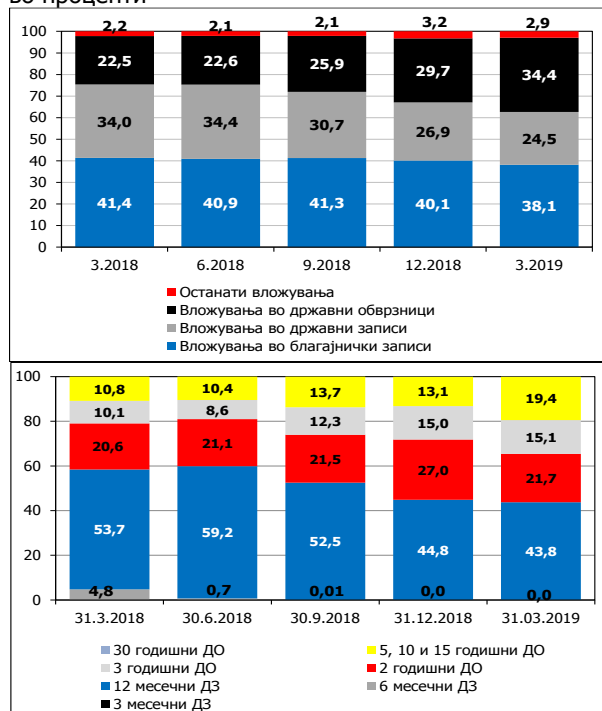
1.3. Останати активности

Во првиот квартал од 2019 година, вложувањата на банките во хартии од

Графикон бр. 79

Структура на портфолиото на хартии од вредност (горе) и рочна структура на вложувањата во континуирани државни хартии од вредност издадени на домашниот пазар (долу)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

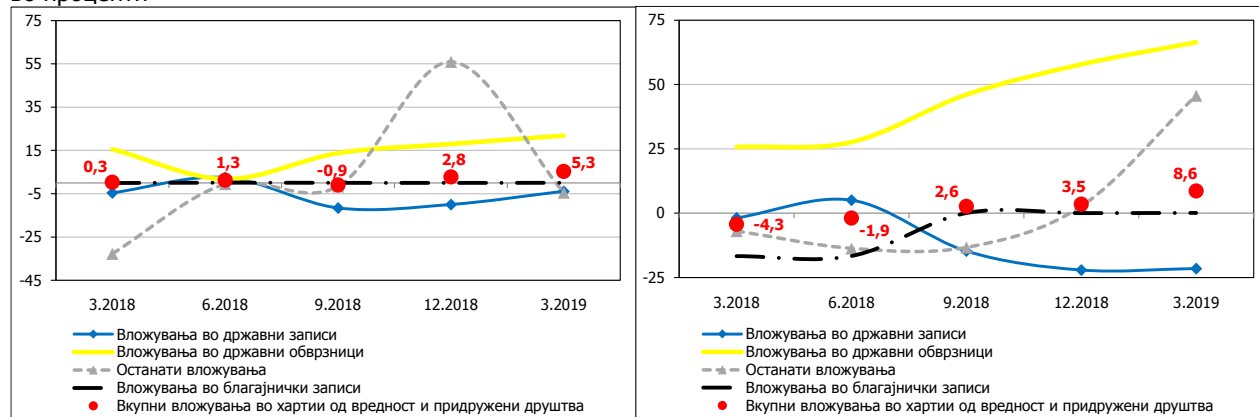
вредност¹⁰² (според нето сметководствената вредност), забележаа раст од 3.312 милиони денари (или 5,3%), додека нивното учество во вкупната актива на банките изнесува 12,9% и е зголемено во споредба со 31.12.2018 година за 0,5 п.п. Ваквите движења се условени од пласманите на банките во домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари¹⁰³, коишто на крајот од првиот квартал од 2019 година достигнаа износ од 3.039 милиони денари во билансите на банките (во претходниот период, банките немаа вложувања во овој инструмент). Банките ги намалија вложувањата во државни записи (за 647 милиони денари, или за 3,9%), додека вложувањата во благајнички записи и натаму се речиси непроменети во однос на претходниот квартал во услови кога Народната банка во март ја намали основната каматна стапка од 2,50% на 2,25% и ја задржа понудата на благајнички записи на нивото од 25.000 милиони денари. Ваквите движења условија квартално зголемување на учеството на вложувањата во државни обврзници во вкупното портфолио на хартии од вредност кај банките, од 29,7%, на 31.12.2018 година, на 34,4%, на 31.3.2019 година, за сметка на намалувањето на учествата на останатите пласмани во хартии од вредност. Пласманите во благајнички записи и натаму имаат највисоко учество во структурата на вложувањата на банките во хартии од вредност (38,1%, на 31.3.2019 година).

¹⁰² Вклучително и вложувања во придружени друштва.

¹⁰³ Согласно со Одлуката за премин во втората фаза на асоцијација меѓу Република Македонија и Европската заедница и нејзините земји членки („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/19) од 25.1.2019 година, на домашните банки им се овозможи слободно да купуваат и да тргуваат со домашни државни еврообврзници издадени на странските пазари.

Графикон бр. 80

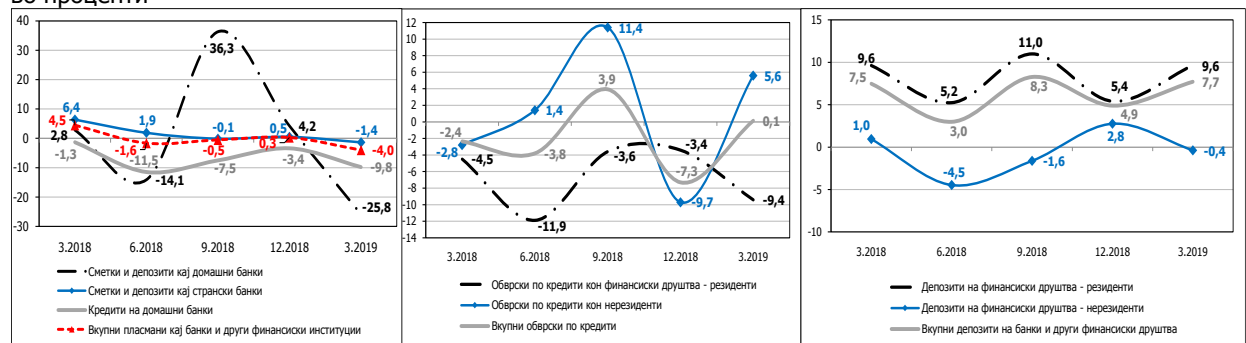
Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Пласманите кај банките и другите финансиски институции во првиот квартал од 2019 година забележаа намалување за 2.024 милиони денари, или за 4%. Намалување остварија сите категории пласмани¹⁰⁴, при што најголем придонес (45,2%) имаше намалувањето на долгорочните кредити одобрени на домашните банки во странска валута (пласирани преку „МБПР“ АД Скопје). Ова соодветно се одрази на страната на пасивата преку намалување на обврските врз основа на долгорочни кредити од домашни банки¹⁰⁵. Сепак, вкупните **обврски врз основа на кредити** на квартална основа се зголемија за 40 милиони денари, или за 0,1% што во најголем дел се должи на растот на обврските врз основа на кредити во странска валута до еден месец (за 924 милиони денари) кон матичниот субјект на една голема банка.

Графикон бр. 81 Квартална промена на пласманите кај финансиски институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и депозити од финансиските друштва (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции и понатаму се многу мал извор на финансирање на банките, иако нивното учество во вкупната пасива во

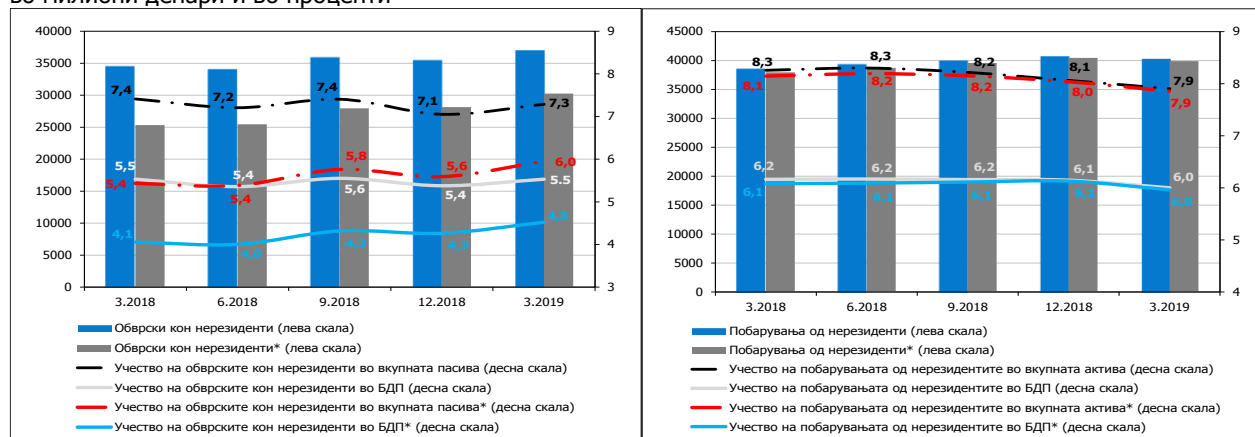
¹⁰⁴ Средствата на сметки и депозити кај домашни банки во првиот квартал се намалија за 561 милион денари, додека средствата на сметки и депозити кај странски банки беа пониски за 523 милиони денари.

¹⁰⁵ Обврските врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон домашните банки се намалија за 715 милиони денари најмногу поради раздолжувањето на другите домашни банки кон „МБПР“ АД Скопје.

последните неколку квартали постојано се зголемува и во првиот квартал од 2019 година изнесува 5,9%. Растот на депозитите од банките и останатите финансиски институции во првиот квартал (од 2.156 милиони денари или 7,7%), речиси целосно произлегува од растот

Графикон бр. 82

Обврски (лево) кон и побарувања од (десно) нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Износите за обврските и побарувањата кон/од нерезиденти не ја вклучуваат „МБПР“ АД Скопје.

на салдата на тековните сметки во денари и долгорочните депозити на пензиските фондови.

Банкарскиот систем повеќе побарува отколку што им должи од нерезидентите¹⁰⁶. Обемот на активности коишто ги извршуваат домашните банки со нерезидентите сè уште е релативно мал. Сепак, во првиот квартал од 2019 година, обврските на домашните банки кон нерезиденти забележаа раст од 1.514 милиони денари (или 4,3%), а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем достигна 7,3%¹⁰⁷. Ваквото зголемување произлегува од споменатиот раст на обврските врз основа на кредити во странска валута до еден месец кон матичниот субјект на една голема банка и растот на обврски кон матичниот субјект врз основа на издадени субординирани должнички хартии од вредност кај една средна банка. Наспроти ова, побарувањата на банките од нерезидентите се намалија за 431 милион денари (или 1,1%) речиси целосно како резултат на намалувањето на салдата на тековните сметки на странски банки во странска валута. Притоа, учеството на побарувањата од нерезидентите во вкупната актива се намали и изнесува 7,9%¹⁰⁸.

Користењето заеми од матичните¹⁰⁹ субјекти не претставува значаен извор на финансирање на активностите на македонските банки. Сепак, обврските на банките кон нивните матични субјекти квартално се зголемија за 3.007 милиони денари (или 24,3%), што во најголем дел е резултат на растот на депозитите од финансиски субјекти и обврските врз основа на кредити кај една голема и кај една средна банка. Со тоа, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и

¹⁰⁶ На 31.3.2019 година, шест од вкупно петнаесет банки повеќе побаруваат отколку што должат на нерезидентите.

¹⁰⁷ Доколку од анализата се исклучи „МБПР“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезиденти во вкупната пасива изнесува 6%. Анализирани по поединечна банка, ова учество се движи во интервал од 0,1% до 20%.

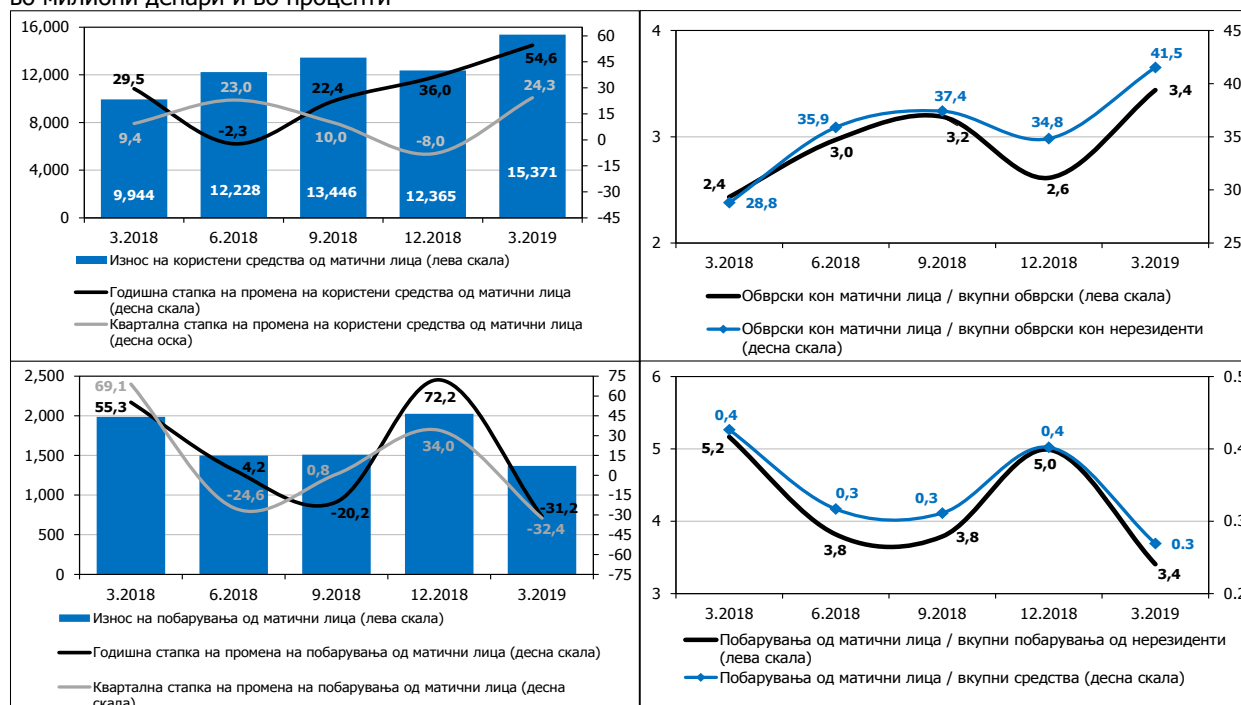
¹⁰⁸ Доколку од анализата се исклучи „МБПР“ АД Скопје, учеството на побарувањата од нерезиденти во вкупната актива е непроменето и изнесува 7,9%. Анализирани по поединечна банка, ова учество се движи во интервал од 2,5% до 17,3%.

¹⁰⁹ Изворите на финансирање на банките од матичните субјекти најчесто се во форма на краткорочни депозити, долгорочни обврски врз основа на кредити и обврски врз основа на субординирани и хибридни капитални инструменти.

субординираните обврски и хибридните капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 3,4% и 41,5%¹¹⁰, соодветно. Побарувањата од матичните лица на банките зафаќаат само 0,3% од вкупната актива на банкарскиот систем, додека нивното учество во вкупните побарувања од нерезидентите изнесува 3,4%. Во однос на последниот квартал од 2018 година, побарувањата од матичните субјекти се намалија за 657 милиони денари.

Графикон бр. 83

Обврски (горе) и побарувања кон/од матичните лица на банките (долу)
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹¹⁰ Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски кон нерезидентите се движи во интервал од 17,1% до 79,1%. Анализирано по поединечна банка, учеството на обврските на банките кон матичните лица во вкупните обврски се движи во интервал од 0,3% до 19,4%.

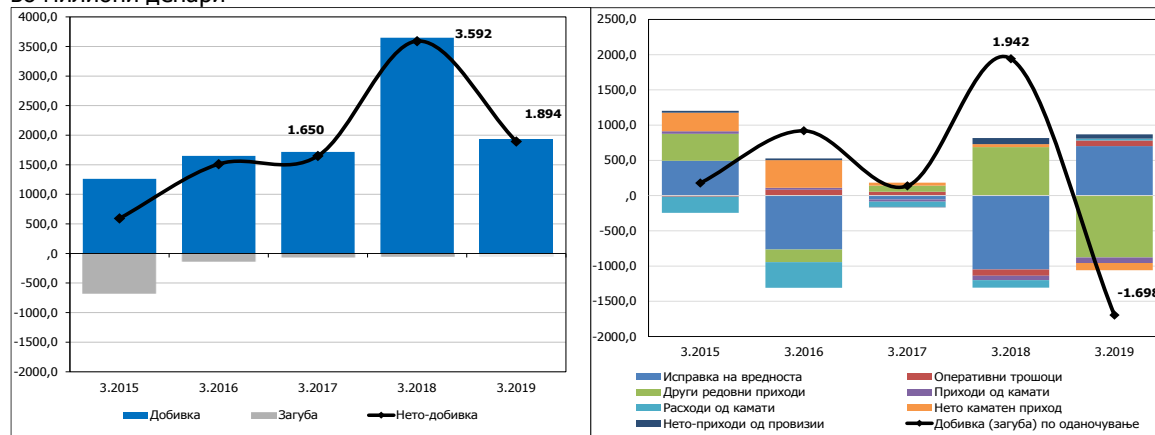
2. Профитабилност

Во првиот квартал од 2019 година¹¹¹, банките остварија позитивен, но преполовен финансиски резултат од работењето, во споредба со истиот период од претходната година. Изразеното намалување на добивката е пред сè последица на повисоката споредбена основа поради ефектот на еднократни фактори¹¹² присутни во првото тримесечје од 2018 година, што најмногу придонесе за стеснување на профитната маргина и умерено влошување на показателите за профитабилност. Одржувањето стабилен нето каматен приход е од големо значење за обезбедување одржлива профитабилност на банкарскиот сектор на среден и долг рок, имајќи го предвид деловниот модел на домашните банки којшто традиционално е насочен кон кредитно-депозитни активности, со најголемо учество на нето каматните приходи во вкупните приходи. И на почетокот на 2019 година продолжува трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките, но забавено.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

И во првиот квартал од 2019 година, банките продолжија со остварување солидна профитабилност, и покрај преполовената добивка споредена со истиот период минатата година, кога профитабилноста беше драстично зголемена главно поради ефектот предизвикан од делувањето на одделни еднократни фактори.

Графикон бр. 84 Нето-добивка по оданочување (лево) и годишна промена на главните приходи и расходи (десно) во милиони денари

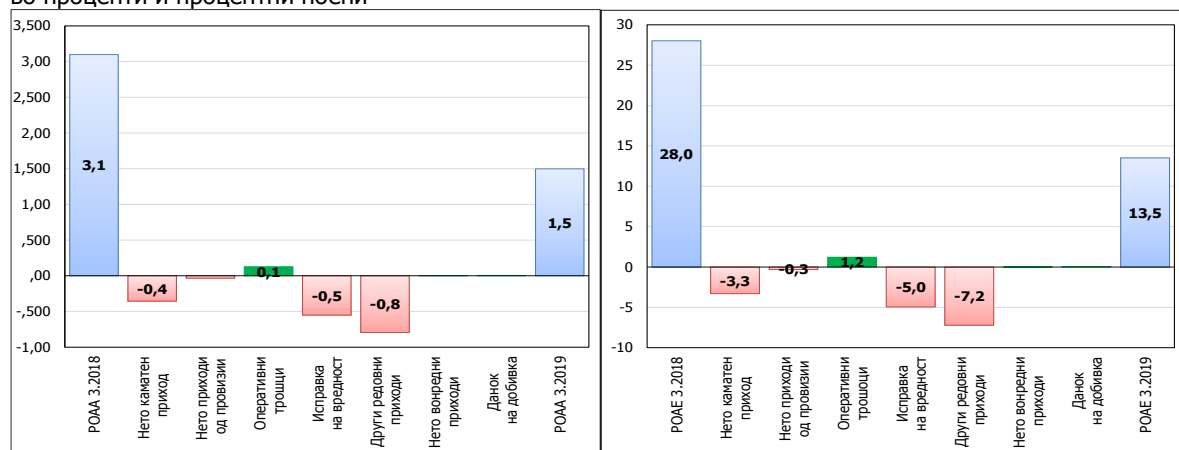
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

¹¹¹ Сите податоци во овој дел од извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба итн.) се однесуваат на првите три месеци од 2019 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од извештајот, се презентирани како просек од состојбите за првите три месеци од 2019 година и така пресметаниот просек, се споредува со просекот пресметан за првите три месеци од 2018 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од споменатава, тоа е нагласено во текстот.

¹¹² Во првиот квартал од 2018 година, профитабилноста на банките беше под влијание на два настани од нередовен карактер, и тоа: 1/ наплата на нефункционални побарувања од претпријатието по пат на продажба (присутно кај 3 банки) и 2/ продажба на капитален удел во друштво за управување со пензиски фондови (присутно кај 1 банка).

Изразениот пад на другите редовни приходи и високиот раст на трошоците за исправка на вредноста се главните чинители на намалената добивка во првото тримесејче од 2019 година. Доколку се из земе ефектот од овие нередовни настани, присутни во првото тримесејче од 2018 година, падот на финансискиот резултат е ублажен и би изнесувал 9,4%.

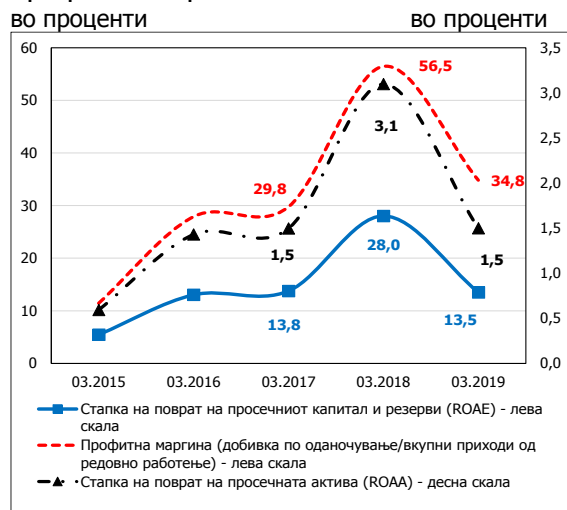
Графикон бр. 85 Расчленување на стапките на поврат на просечната актива (лево) и на просечниот капитал и резерви (десно) во проценти и процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На графиконот се претставени промените во одделните компоненти на профитабилноста изразени како учество во просечната актива, односно просечниот капитал и резерви. Зелените и црвените столбчиња означуваат позитивен и негативен придонес кон растот на ROAA/ROAE, соодветно, во процентни поени. ROAA и ROAE се изразени во проценти.

Графикон бр. 86 Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

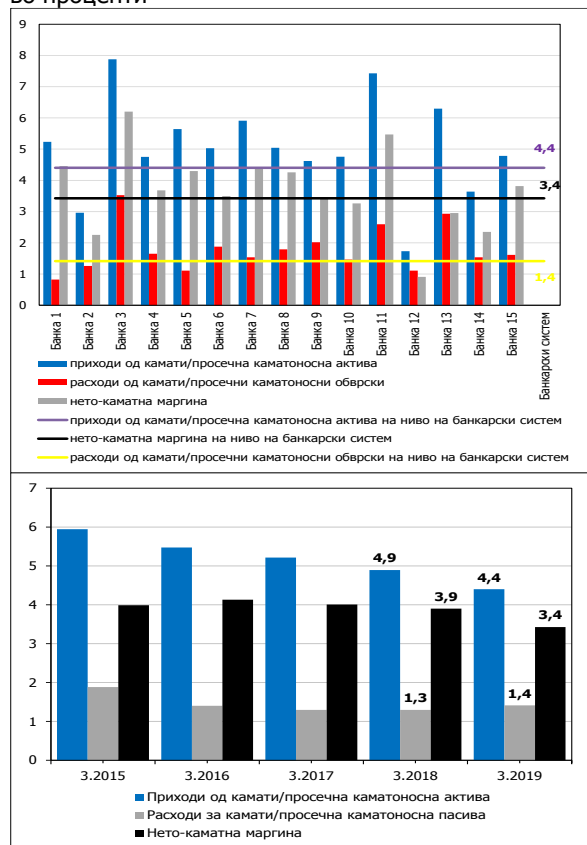
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Ваквото намалување на финансискиот резултат е најмногу последица на намалувањето на капиталните добивки од продажба на средства и од падот на нето каматниот приход, во услови на намалени каматни приходи и зголемени каматни расходи. Растот на оперативните трошоци, исто така, имаше умерен негативен придонес во формирањето на добивката на банкарскиот систем.

Анализирано по одделните групи банки, сите групи прикажаа добивка, при што позначајно зголемување на добивката бележи групата мали банки, додека, пак, финансискиот резултат на групата средни банки е двојно намален, слично како и кај групата големи банки, каде што беше поизразено влијанието на споменатите фактори од еднократен карактер, присутни во првиот квартал од минатата година. **Намалената добивка во првите три месеци од 2019 година предизвика надолна корекција на**

Графикон бр. 87

Нето каматна маргина по одделна банка, на 31.3.2019 година (горе)* и на ниво на банкарски систем (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

основните показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем. Стапките на поврат на просечната актива (POAA) и на просечниот капитал и резерви (POAE)¹¹³, како и профитната маргина на банкарскиот систем, во првите три месеци од 2019 година се значително намалени, во споредба со истиот период од минатата година. Овие показатели би забележале намалување, дури и доколку се изолира ефектот од еднократните фактори од првиот квартал на 2018 година¹¹⁴. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

Во амбиент на постојан пад на каматните стапки, нето каматната маргина што банките ја остваруваат од каматносни активности и понатаму го следи надолниот тренд, но се одржува на релативно високо ниво, што го потврдува и натаму солидниот капацитет на домашниот банкарски сектор за остварување приходи од финансиското посредување. Остварувањата од првиот квартал на 2019 година покажуваат намалување на нето каматната маргина (за 0,5 процентни поени на годишна основа) до ниво од 3,4%, што е остварено во услови на намалување на нето каматните приходи (за 2,7% или за 104 милиони денари), при истовремено зголемување на просечната каматносна актива (за 9,4%). Намалувањето на нето каматните приходи е последица на падот на каматните приходи (за 78 милиони денари или за 1,6%¹¹⁵), при истовремен раст на каматните расходи (за 26 милиони денари или за 2,5%¹¹⁶). Анализирани по одделни сектори, каматните приходи и расходи од работењето со финансиските институции најмногу придонесоа

¹¹³ Просечната актива и капиталот и резервите се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на анализираниот датум и 31.12. од претходната година.

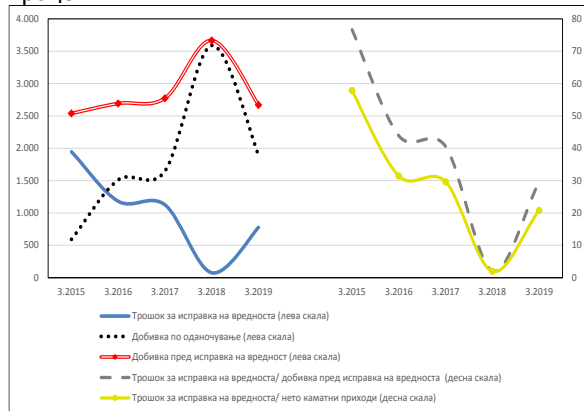
¹¹⁴ Доколку се изолира ефектот од еднократните фактори во првиот квартал од 2018 година, стапката на поврат на просечната актива, заклучно со 31.3.2018 година би изнесувала 1,8% (1,5%, на 31.3.2019 година), стапката на поврат на просечниот капитал и резерви за истиот датум би изнесувала 16,3% (13,5%, на 31.3.2019 година), додека профитната маргина би изнесувала 34,9% (34,8%, на 31.3.2019 година).

¹¹⁵ За споредба, заклучно со 31.3.2018 година, каматните приходи се намалија за 63 милиони денари, или за 1,3%.

¹¹⁶ За споредба, заклучно со 31.3.2018 година, каматните расходи забележаа пад, од 107 милиони денари, или за 9,3%.

Графикон бр. 88

Показатели за учеството на трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи во милиони денари во проценти

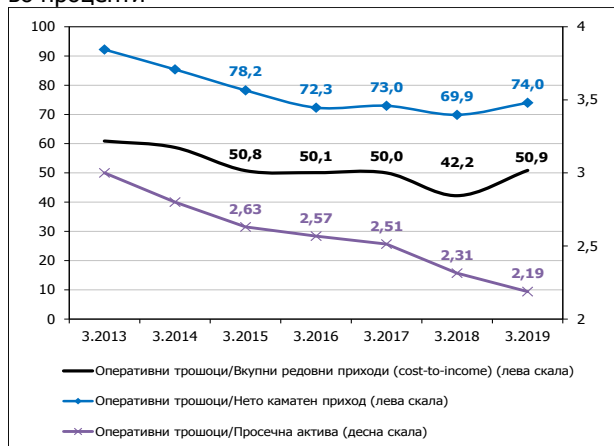
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

за падот на нето каматните приходи, и тоа пред сè каматните приходи од централната банка (за 50 милиони денари, или за 23,9%)¹¹⁷. Каматните приходи од нефинансиските друштва, исто така, се намалија, за 41 милион денари, или за 2,3%, што претставува извесно забавување во однос на падот остварен во истиот период од минатата година (за 8,8% или 171 милион денари)¹¹⁸. Наспроти тоа, каматните приходи од домаќинствата се зголемија, за 88 милиони денари, или за 3,7%, но побавно во споредба со претходната година (заклучно со 31.3.2018 година, каматните приходи од домаќинствата забележаа раст од 113 милиони денари, или за 5%).

На страната на каматните расходи, растот на овие расходи за финансиските институции (за 29 милиони денари или за 14,9%)¹¹⁹ најмногу придонесе за зголемувањето на вкупните каматни расходи. Каматните расходи за нефинансиските друштва исто така се зголемија за 2 милиона денари или за 2,1%, додека каматните расходи за домаќинствата бележат пад од 12 милиони денари, или 2,1%, во споредба со истиот период од претходната година¹²⁰.

Графикон бр. 89

Показатели за оперативната ефикасност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Оперативната ефикасност на банкарскиот систем, мерена преку соодносот на оперативните трошоци и вкупните редовни приходи, односно вкупните нето каматни приходи бележи позначително влошување во првиот квартал од 2019 година. Оперативните трошоци се зголемија за 81 милион денари, или за 3%, што главно се должи на растот на трошоците за вработените и на административните трошоци. Истовремено,

¹¹⁷ И покрај просечно зголеменото остварување благајнички записи во првиот квартал од 2019 година, во споредба со истиот период од минатата 2018 година, намалувањето на каматните приходи од централната банка произлегува од надолната корекција на каматната стапка на благајничките записи на 2,25% во март 2019 година, во однос на март 2018 година кога оваа каматна стапка изнесуваше 3%.

¹¹⁸ Солиден пад, од 15% или за 34 милиони денари, бележат и каматните приходи остварени од државата, што главно се должи на пад на каматните стапки на државните хартии од вредност, и покрај просечното зголемување на остварувањето на овие хартии од вредност во првиот квартал од 2019 година во однос на истиот период 2018 година.

¹¹⁹ Повеќе од половина (18 милиони денари) од ова зголемување отпаѓа на каматните расходи за депозитите од пензиските фондови (коишто бележат раст во изминатив период). Покрај тоа, и каматните расходи за централната банка бележат раст (16 милиони денари), и тоа врз основа на инструменти различни од кредит.

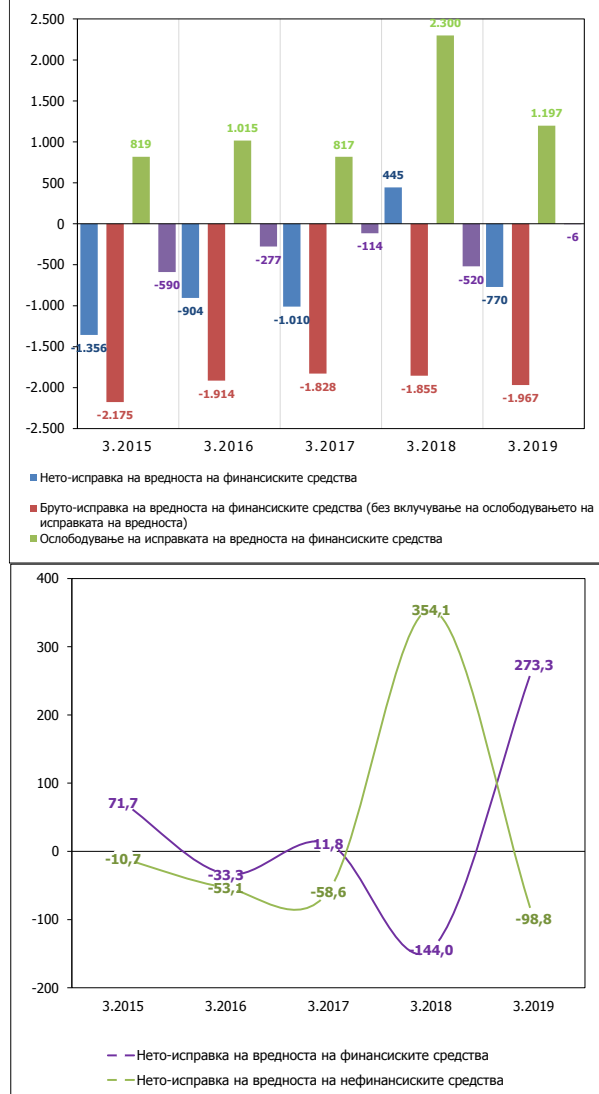
¹²⁰ Во првиот квартал од 2018 година, каматните расходи за нефинансиските друштва се намалија за 20 милиони денари или за 14,1%, додека каматните расходи за домаќинствата се намалија за 63 милиони денари или 10,4%.

Графикон бр. 90

Износ на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (горе) и годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (долу)

во милиони денари

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

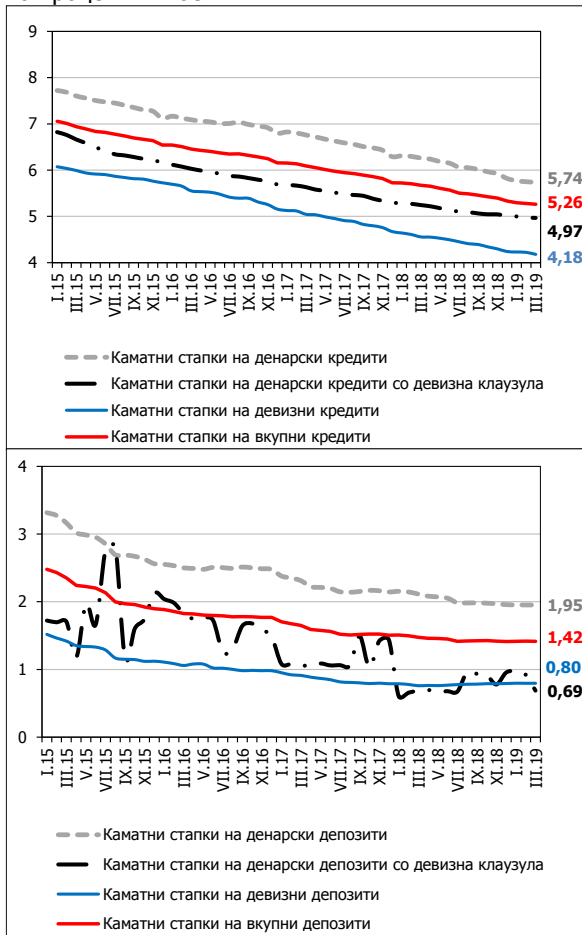
нето каматните приходи се намалија (за 78 милиони денари или за 1,6%), додека вкупните редовни приходи забележаа позначителен пад, од 922 милиона денари, или за 14,5%. Високиот пад на овие приходи произлегува повторно од настан од првиот квартал на 2018 година, кога беше остварен повисок износ на капитална добивка од продажби на преземен имот поради ненаплатени побарувања. Наспроти тоа, во првиот квартал од 2019 година, ваквите продажби се од многу помал обем и оттука остварените капитални добивки се значително помали (за 435 милиони денари). Соодносот меѓу оперативните трошоци и просечната актива забележа извесно подобрување, што произлегува од побрзиот раст на просечната актива¹²¹ (9%), во споредба со растот на оперативните трошоци (3%), во анализираниот период.

Анализата за динамиката на исправката на вредноста во текот на целата 2019 година ќе биде под влијание на еднократните настани од првиот квартал минатата година, кога беше ослободен висок износ на исправка на вредноста (поради наплатата на позначителен износ на нефункционални побарувања од страна на неколку банки). Оттука, во првиот квартал од 2019 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските средства се зголемија за високи 273,3%, или за 1.215 милиони денари, во споредба со истиот период од 2018 година. Со изземање на ефектот од еднократните настани во првиот квартал на 2018 година, трошокот за исправка на вредноста на финансиските средства би забележал далеку поумерен раст од 12,2% (или за 84 милиони денари). Наспроти ваквите движења, трошокот за исправка на вредноста на нефинансиските средства бележи позначително намалување, од 514 милиони денари, или за 98,8%. Намалувањето на овој трошок во целост произлегува од значително пониските износи на нови исправки на вредноста направени за

¹²¹ Просечната актива е пресметана како просек од износот на активата на 31.3. во тековната година и 31.12. од претходната година.

преземениот имот врз основа на ненаплатени побарувања¹²². Имено, просечниот износ на преземен имот во билансите на банките, во првиот квартал од 2019 година е помал за 31,8% (или за 1.679 милиони денари), во споредба со истиот период од претходната година¹²³. Збирно, вкупните трошоци за исправка на вредноста (за финансиски и нефинансиски средства) бележат раст од 702 милиона денари, или за повеќе од 10 пати. Сепак, доколку се изолира ефектот од еднократните настани од првиот квартал од 2018 година, вкупниот трошок за исправка на вредноста би забележал пад од 35,6%, или за 430 милиони денари.

Графикон бр. 91
Активни (горе) и пасивни каматни стапки
(долу)
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

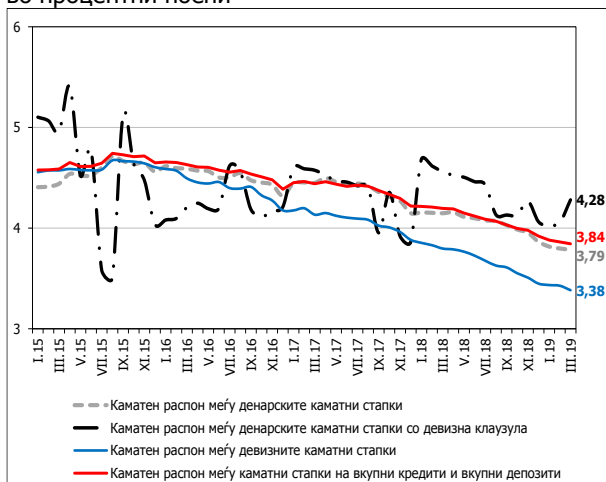
Општо гледано, трендот на постојано намалување на каматните стапки кај банките продолжи и во првото тримесечје од 2019 година, но со намален интензитет, во услови на понатамошно олабавување на монетарната политика од страна на Народната банка¹²⁴. Намалувањето, главно беше на страната на активните каматни стапки коишто во март 2019 година во однос на крајот на претходната година се пониски за минимален 0,1 процентен поен. Во просек, во споредба со истиот период на претходната година, каматната стапка на вкупните кредити за првиот квартал од 2019 година (5,3%) е пониска за 0,4 процентни поени. Намалувањето на просечната каматна стапка на вкупните депозити за првите три месеци од 2019 година изнесува 0,3 процентни поени во однос на просекот од истиот период од претходната година (просечната пасивна каматна стапка за првите три месеци од 2019 година изнесува 1,4%). Наспроти тоа, каматната стапка на депозитите во март 2019 година е непроменета, во споредба со

¹²² Согласно со регулативата, банките се должни да прават исправка на вредноста на преземениот имот врз основа на ненаплатени побарувања, од најмалку 20%, годишно.

¹²³ Ваквото намалување на преземениот имот врз основа на ненаплатени побарувања во билансите на банките произлегува од спроведени продажби, пред сè, во последните три квартали од 2018 година, при само умерено намалување на овој имот во првиот квартал од 2019 година (13 милиони денари или за 0,4%).

¹²⁴ Во март 2019 година, Народната банка повторно ја намали каматната стапка на благајничките записи, од 2,5% на 2,25%.

Графикон бр. 92
Каматен распон
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

декември 2018 година. Анализирano по валута, најизразен пад, од 0,5 процентни поени, бележи просечната каматна стапка на денарските кредити (декември – март 2019 година), во споредба со истиот период од претходната година (декември – март 2018 година). На страната на депозитите, најзабележително е намалувањето од 0,4 процентни поени на просечната каматна стапка на денарските депозити со девизна клаузула, во споредба со истиот период од претходната година (сепак, треба да се има предвид фактот дека денарските депозити со девизна клаузула се многу малку застапени во депозитната база на банките).

Во првиот квартал од 2019 година, каматните распони имаа поизразен надолен тренд во однос на истиот период минатата година, главно предизвикан од поголемо намалување на активните, во споредба со пасивните каматни стапки. Каматниот распон помеѓу каматните стапки на вкупните кредити и депозити на годишна основа се намали за 0,3 процентни поени, со што просечниот каматен распон за првите три месеци од 2019 година изнесува 3,9 процентни поени.

АНЕКСИ